

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1909.   Andra Kammaren.   N:o 23.

Onsdagen den 10 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till afgörande förelåg statsutskottets utlåtande n:o 41, i anledning af väckt motion i fråga om förvärfvande åt staten af vissa enskilda järnvägar.

Ang. förvärfvande åt staten af vissa enskilda järnvägar.

I en inom Första Kammaren väckt, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad motion, n:o 24, hade herr *Trapp* föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville taga i öfvervägande, om och på hvilka villkor det kunde anses med det allmännas fördel förenligt att för statens räkning förvärfva Hälsingborg—Hessleholms, Skåne—Smålands och Landskrona—Hälsingborgs järnvägar, samt eventuellt med vederbörande söka uppgöra förberedande aftal och därefter inkomma till Riksdagen med förslag i ämnet, äfvensom att Riksdagen ville för den erforderliga utredningen anvisa ett belopp af 5,000 kronor.

Utskottet hemställde, att herr *Trapps* ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter

Herr *Christiernson* yttrade: Herr talman, mina herrar! Motionären har ju begärt, att Riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om en utredning, huruvida det kan vara förenligt med det allmännas fördel, att dessa järnvägar förvärfvas för statens räkning. På detta har utskottet svarat med några få rader, att utskottet anser, att det icke vore för staten i någon högre grad behöfligt eller önskvärdt att komma i besittning af ifrågavarande enskilda järnvägar. Längre fram på de sista raderna uti utskottets betänkande säges det, att ett beslut om bifall till motionen kunde tänkas innebära ett uttalande till förmån för inköp af dessa järnvägar, och det är väl det, som egentligen dikterat utskottets utlåtande.

När utskottet sålunda säger, att det icke är i högre grad behöfligt att förvärfva dessa järnvägar, så är det en sanning med modi-

Ang. förvärfvande af vissa enskilda järnvägar.
(Forts.)

fikation. Som förhållandet nu är, så saknar t. ex. statens järnvägar i Hälsingborg en ordentlig bangård där; den där befintliga statsbangården är provisorisk, så att hvarje öre, som lägges på underhåll och förändringar af den, är bortkastade penningar. Förhållandet är det, att när i Hälsingborg bangårdsfrågan skall lösas, kan man icke tänka sig, att bangården skall kunna förläggas i den del af staden, där nu statsjärnvägen går fram. I Landskrona, där också en statsjärnväg går in, nämligen Billesholm—Landskrona järnväg, saknar staten egen bangård. Den saknar bangård på en viktig punkt på västkustbanan, Teckomatorp; det är icke heller en statens järnvägars station. Likadant är förhållandet i Åstorp.

I Hälsingborg innebär detta, att statens järnvägar ha en bangård, som ligger på en oriktig eller mindre lämplig plats, att staten förlorar ganska mycket i ekonomiskt hänseende. För att icke trafikanterna skola ha det alltför obehagligt, är det nämligen tillåtet för dem att lämna gods, som skall till statsbangården, äfven vid den enskilda järnvägsstationen, och detta gör, att staten därigenom får vidkännas afsevärda extra utgifter.

Vidare kan beträffande järnvägen Hälsingborg—Hessleholm icke förnekas, att den i viss mening är den kortaste utfartsleden till utlandet. Hälsingborg är den plats i Sverige, där man först anordnade en direkt förbindelse med utlandet. Innan staten ännu förvärfvat västkustbanan, ägde denna järnväg där förbindelse med det danska järnvägsnätet. Här torde för staten finnas en viss skyldighet att upprätthålla denna gamla förbindelse, och inköpet af Hälsingborg—Hessleholmsbanan är redan ur denna synpunkt en tvingande nödvändighet.

Äfven många andra synpunkter tala för att staten bör förvärfva åtminstone två af dessa järnvägar, som här äro i fråga.

Att utskottet har afvisat en sådan framställning, som framkommit genom en enskild motion, är ju icke så underligt, och det tjänar nog icke något till att yrka bifall till motionen. Men säkert är, att den fråga, som här i motionen framförts, äfven med hänsyn till statens järnvägars intresse är så stor och betydelsefull, att frågan icke kan anses vara affärdad från dagordningen med statsutskottets hemställan. Jag skulle därför för min del till den kraft och verkan det hafva kan hemställa, om icke regeringen äfven utan någon framställning från Riksdagens sida skulle vilja föranstalta om en utredning därom, huruvida det icke skulle kunna vara för statens järnvägar fördelaktigt att förvärfva sig någon af de här antydda järnvägarne.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Därefter anförde

Herr Sjö: Ja, då den föregående talaren icke haft något yrkande, inskränker jag mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 2.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget statsutskottets utlåtande n:o 42, i anledning af väckta motioner om statsunderstöd för anläggning af vissa enskilda järnvägar.

Om understöd för anläggning af vissa enskilda järnvägar.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 98, hade herrar *Persson* i Tällberg och *Ericsson* i Ofvanmyra hemställt, att Riksdagen såsom lån för anläggning af en normalspårig järnväg från Knippboheden å Siljans järnväg till Rättvik måtte ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 1,100,000 kronor att under innevarande år lämnas på de villkor, som för sådana låns erhållande vore gällande.

Herr *Olsson* i Broberg hade i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 123, föreslagit, att Riksdagen måtte besluta att antingen i form af aktieteckning eller statsanslag intill hälften af den för banan i sin helhet beräknade kostnaden, samt utöfver redan tecknade 840,000 kronor, lämna bidrag till en normalspårig järnbana från bohuslänska längdbanan i trakten af Smedberg till Lysekil intill ett belopp af högst 360,000 kronor.

I lika lydande motioner, n:o 16 i Första Kammaren, väckt af herr *Ekman m. fl.*, och n:o 30 i Andra Kammaren, väckt af herr *Jeansson* i Kalmar *m. fl.*, hade föreslagits, att Riksdagen ville besluta att till åstadkommande af en normalspårig järnväg mellan Säfsjöström och Nässjö på det sätt bidraga, att dels 2,882,500 kronor lämnades såsom lån att utgå enligt de villkor och bestämmelser, Riksdagen täcktes närmare angifva, och dels 500,000 kronor beviljades i form af direkt anslag utan återbetalningsskyldighet.

Utskottet hemställde:

- a) att ifrågavarande, af herrar *Persson* och *Ericsson* väckta motion icke måtte af Riksdagen bifallas;
- b) att Riksdagen icke heller måtte bifalla herr *Olssons* omförmälda motion; samt
- c) att förevarande, af herr *Ekman m. fl.* och af herr *Jeansson m. fl.* väckta motioner icke heller måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

vid *mom. a)* af herr *Persson* i Tällberg, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 1,100,000 kronor, att lämnas såsom lån till Södra Dalarnes järnvägsaktiebolag för anläggning af en järnväg från Knippboheden till Rättvik på de

Om understöd
för anlägg-
ning af vissa
enskilda järn-
vägar.
(Forts.)

villkor, som för erhållande af lån ur den till låneunderstöd för
enskilda järnvägsanläggningar af Riksdagen beviljade fond äro gäl-
lande och Kungl. Maj:t i öfrigt med afseende på denna frågas be-
skaffenhet kunde finna erforderliga; och

vid mom. c) af herr *Lundell*.

Efter föredragning af mom. a) lämnades på begäran ordet till:

Herr Persson i Tällberg, som anförde: Herr talman, mina herrar! Utskottet har här en så vänlig motivering, att jag icke saknar anledning att draga den slutsatsen, att utskottet icke skulle haft någonting emot att bifalla den förevarande motionen. Utskottet säger nämligen: »Såsom af motionen inhämtas, har Södra Dalarnes järnvägsaktiebolag redan för anläggning af denna järnväg hos Kungl. Maj:t gjort ansökning om erhållande från förenämnda fond af det nu i motionen föreslagna låneunderstödet. I motionen har särskildt påpekats, hurusom bolaget, i händelse af bifall härtill, komme att iklåda sig betalningsansvar för Siljans järnvägsaktiebolags statslån, hvars förfallna annuiteter ännu icke kunnat gäldas. Den förbättrade säkerhet, som staten härigenom skulle kunna vinna för sin berörda fordran, synes utskottet helt visst förtjäna beaktande, och vid pröfning af den gjorda ansökningen lärer Kungl. Maj:t ej heller underlåta att jämte öfriga på frågan inverkan omständigheter taga behörig hänsyn äfven härtill.» Men efter detta erkännande af de fördelar, som sålunda skulle vinnas genom ett bifall till motionen, fortsätter utskottet: »Från Riksdagens sida lärer emellertid, då frågan om låneunderstödet sålunda är föremål för utredning och pröfning af Kungl. Maj:t, någon åtgärd i det med motionen afsedda syftet icke lämpligen böra vidtagas.» Uti vår motion ha vi hemställt, att Riksdagen måtte ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 1,100,000 kronor, men under bestämdt betonande däraf att Kungl. Maj:t skulle verkställa samma pröfning och förelägga samma villkor, som äro gällande för erhållande af lån utur fonden. Vi ha sålunda icke velat gå något slags genväg eller att Kungl. Maj:t skulle verkställa någon mindre noggrann pröfning för att vi möjligen skulle kunna få lån på några billigare villkor än de som äro gällande för dessa lån i allmänhet. Jag kan sålunda icke fatta slutmeningen uti denna motivering. Jag skulle dock icke haft så mycket emot denna del af motiveringen, ehuru den icke riktigt ansluter sig till hvad vi i vår motion begärt, om utskottet sedan kommit till ett annat slut. Men hvad jag har emot i utskottets förslag är, mina herrar, hvad som säges i de två sista raderna, där det heter, att utskottet hemställer, »att ifrågavarande, af herrar Persson och Ericsson väckta motion icke må af Riksdagen bifallas.» Det är det sämsta uti utskottets utlåtande. Huru välvillig motiveringen i öfrigt än är, så har dock

utskottet så att säga beredt en likkista och en begrafning åt vår motion, och därmed kan jag naturligtvis icke vara belåten.

När jag skref motionen, hade jag icke de uppgifter ifrån kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, jag nu efteråt fått. Men jag hade emellertid uppgift därom att utaf fonden, som för femårsperioden 1907—1911 sattes till 7,500,000 kronor, voro lån redan beviljade för sammanlagt 3,656,500. Af fonden återstodo således 3,843,500 kronor. Men för pröfning af kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen innelågo ansökningar om lån ur denna återstod från 11 koncessionerade järnvägar till ett belopp af 9,796,500 kronor. Det är följaktligen omöjligt, att alla dessa kunna få lån under denna femårsperiod.

Då vi ansett oss i vår motion, hur kortfattad den än är, ha framlagt verkliga skäl för att icke allenast de orter, som skulle beröras utaf järnvägsföretaget, utan äfven att staten själf skulle få nytta af att denna järnväg komme till utförande, hade vi trott, att utskottet skulle kunnat tillstyrka bifall till motionen.

Såsom vi i vår motion framhållit, förhåller sig saken så, att det ekonomiskt bärkraftiga Södra Dalarnes järnvägsaktiebolag, som åtagit sig utförandet af nu ifrågavarande järnväg, har förbundit sig att betala Siljans järnvägsaktiebolags statslån, som ursprungligen lydde på ett belopp af 950,000 kronor, men hvilket nu med förfallna räntor och annuiter är betydligt större. Vi trodde således, vi motionärer, att vi här skulle kunna tillgodose två intressen, nämligen statens direkta intresse därigenom att staten skulle få full garanti för lånet för Insjöbanans byggande samt ortens intresse. Därjämte fanns ett annat statsintresse, som låg däri, att om denna järnvägsanläggning Knippböheden—Rättvik komme till stånd, skulle därigenom tillföras statsbanedelen Krylbo—Stockholm ett större trafikområde, hvilket i annat fall, såsom jag i reservationen anført, vore utsatt för faran att ryckas ifrån statsbanan.

Nu kan man visserligen anmärka, att vårt förslag innebär en afvikelse ifrån det vanliga, därigenom att det skulle föranleda en tillökning af den fond Riksdagen för 5 år beviljat för sådana ändamål. Detta är sant, men det är dock ingenting nytt, som vi begära i detta afseende heller. Jag tar mig friheten att i detta sammanhang erinra om att Riksdagen år 1900 för järnvägen Borås—Alvesta beviljade ett lån af 4,795,000 kronor; och år 1904 beviljade Riksdagen likaså åt Orsa—Härjedalsbanan ett lån af 2,200,000 kronor — och det är att märka, att det lånet beviljades utöfver den halfva aktieteckningen, något, som eljest icke brukar vara vanligt.

Nu efter sedan motionen skrefs och efter sedan den behandlats i statsutskottet, har kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kommit in med en skrifvelse till Kungl. Maj:t, uti hvilken skrifvelse äfven kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordar, att den nu ifrågavarande järnvägen skulle få lån ur lånefonden. Men styrelsen konstaterar också hvad jag förut omnämnde, att det ligger inne ansökningar

Om understöd för anläggning af vissa enskilda järnvägar.
(Forts.)

Om understöd
för anlägg-
ning af vissa
enskilda järn-
vägar.
(Forts.)

om så stora belopp, att det icke finnes möjlighet för att alla dessa järnvägar skulle kunna få lån inom rimlig tid.

Jag skall endast tillåta mig att uppläsa några rader af hvad kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört i sin skrifvelse till Kungl. Maj:t; och torde man däraf finna, att äfven de andra järnvägsföretag, i fråga om hvilka vid innevarande riksdag väckts motioner, som föreligga till behandling i detta betänkande, skulle ha nytta af ett bifall till herr Ollas A. Ericssons och min motion.

»Angående Knippboheden—Rättviks järnväg — heter det i denna skrifvelse — får styrelsen i underdånighet erinra om följande.»

»Siljans järnvägsaktiebolag har alltsedan år 1899 varit innehafvare af koncession å järnvägen Knippboheden—Rättvik, men ej förmått förverkliga förslaget. Enligt den af Riksdagens revisorer verkställda granskningen af riksgäldskontorets förvaltning under år 1907 har sagda bolag ej heller kunnat fullgöra sina förpliktelser till staten med hänsyn till det statslån, som bolaget åtnjutit för sin ägande bana mellan Borlänge och Insjön.»

»Nu har sagda bolag öfverlätit koncessionen å Knippboheden—Rättviks järnväg på det ekonomiskt starkare Södra Dalarnes järnvägsaktiebolag, som söker såväl Kungl. Maj:ts godkännande af öfverlåtelsen som ock statslån för den nya banans utförande» o. s. v.

Detta gäller om den garanti, som sistnämnda bolag skulle lämna.

Beträffande åter den fördel, som ett bifall till vår motion skulle tillskynda äfven andra järnvägsanläggningar, anför styrelsen, att »då enligt ofvan meddelade tablä af fonden återstå 3,667,500 kronor, skulle dessa medel till en början exempelvis kunna användas så, att erforderliga medel för Uppsala—Enköping beviljades år 1909 samt för Knippboheden—Rättvik under år 1910, hvarefter i rundt tal 1,500,000 kronor skulle återstå, som kunde anvisas för Kil—Torsby tillsammans med ytterligare medel ur den fond, som torde kunna väntas blifva anvisad för perioden 1912—1916.»

Sålunda, om nu Riksdagen benäget ville bifalla vårt förslag, som icke innebär något annat än en förstärkning af denna lånefond, skulle väl äfven de andra järnvägsföretag, som nu föreligga, kunna komma i åtnjutande af understöd och alltså få sina järnvägsbyggnader utförda något förr än eljest.

Vi ha i vår motion tillåtit oss anföra, att tidpunkten nu borde vara ganska lämplig för järnvägsbyggnadens utförande, just därför att materialpriserna äro tämligen låga och likaså dagsverkspriserna, hvartill kommer, att jämväl arbetsbrist råder i landet, och torde äfven på den grund goda skäl föreligga att i någon mån förstärka den fond, som annars icke räcker till, för att ifrågavarande järnvägsanläggningar skola komma till utförande inom rimlig tid.

Det finnes också en annan anledning att icke uppskjuta med denna järnvägsanläggning alltför länge, och det är den garanti, som Södra Dalarnes järnvägsaktiebolag, för den händelse bolaget

kunde få det i motionen föreslagna låneunderstödet, iklädt sig för betalning af Siljans järnvägsaktiebolags statslån.

*Om understöd
för anlägg-
ning af vissa
enskilda järn-
vägar.
(Forts.)*

Jag kan således icke finna, att ett bifall till vårt förslag skulle medföra någon risk för staten, utan tvärtom en stor fördel, en fördel, som skulle kunna uppskattas till öfver en miljon kronor. Det kan hända, och det är mycket sannolikt, att Kungl. Maj:t under alla förhållanden anser sig böra bevilja lånemedel till denna järnvägsanläggning af de medel, som finnas kvar af fonden. Men det är dock tydligt, såsom framgår af kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande, att detta icke kan ske förrän allra tidigast år 1910. Det är därför vi motionärer ha trott goda skäl föreligga för vårt förslag. Och jag är viss därpå, att om utskottet, då vår motion behandlades, hade haft till sitt förfogande kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande, sådant det nu föreligger, skulle också utskottet kommit att tillstyrka förslaget, och då är jag öfvertygad om, att detsamma nog gått igenom i Riksdagen.

På grund af hvad jag nu anført, anhåller jag, herr talman, om afslag å utskottets hemställan och bifall till den vid denna punkt i betänkandet fogade reservation.

I detta anförande instämde herrar *Ericsson* i Ofvanmyra och *Olsson* i Älfaldsåsen.

Herr Crafoord: Herr talman, mina herrar! Vi ha här i landet följt två olika vägar för att skaffa oss kommunikationer. Vi ha dels byggt våra järnvägar med direkta anslag från Riksdagen, och vi ha dels skaffat oss järnvägsförbindelser på enskild väg med af Riksdagen beviljade lånemedel. Våra statsbanebyggnader ha under de senaste — jag kan säga — 10 åren visat ett resultat, som för Riksdagen i allmänhet har varit mycket öfverraskande på så sätt, att kostnadsförslagen i regel blifvit öfverskridna med högst betydliga belopp. Mig undras, om det icke skulle vara klokt att än ytterligare slå in på den bogen, att vi utvecklade vårt kommunikationsväsende på enskild väg med kraftigt låneunderstöd från Riksdagens sida, och med uppställande, bland annat, af det villkor för ifrågakommande koncessioner, att staten skulle ha rättighet att inlösa vederbörande järnvägar, allteftersom staten för sitt omfattande maskineri ansåge sig behöfva få dessa banor anknutna till det stora järnvägsnätet. Jag tror, att vi genom att inslå på en sådan väg i större skala, än hvad vi förut ha gjort, skulle kunna komma att bespara landet ganska stora utgifter. Enhvar vet, att den enskilde, som arbetar med begränsade tillgångar, bättre ser till, att han får valuta för hvarje 25-öring, han lägger ut, än hvad de göra, som ha obegränsad, jag vill nästan säga okontrollerad, rätt att »gripa» ur statskassan. Jag har sagt dessa ord, mina herrar, för att fästa kammarens uppmärksamhet på, att vi, som jag tror, komma att handla klokt, att vi komma att få en billig och bättre utveck-

*Om understöd
för anlägg-
ning af vissa
enskilda järn-
vägar.
(Forts.)*

ling af det kommunikationsnät, som är oundgängligen nödvändigt för vårt lands framåtskridande, om vi slå in på den vägen att öka de lånemedel, som behövas för enskilda järnvägsföretag och sålunda låta järnvägsbyggandet ske i större utsträckning än hittills på enskild väg med rätt för statens myndigheter att utföra nödig kontroll, så att, när fråga blir om att inköpa enskilda järnvägar, resultatet icke skall bli, såsom fallet varit med afseende å våra senast inköpta järnvägar, att massor af miljoner erfordrats i och för ombyggnader, för att göra dem, som man säger, »statsbanemässiga». Jag tror, mina herrar, att det kan byggas järnvägar på enskild väg, så att de duga till statsbanor också. Låt oss blott föreskrifva därför behöfliga villkor, och låt oss vara med om att understödja sådana företag på ett kraftigt sätt, som afse att på enskild väg utveckla vårt kommunikationsväsende.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Perssons i Tallberg reservation och därvid uttrycka den meningen, att det vore önskvärdt, om Riksdagen ville med ökade lånemedel främja den enskilda järnvägsbyggnadsverksamheten.

Herr Sjö: Den ärade talare, som senast yttrade sig, gjorde gällande, att vi på den af honom föreslagna vägen skulle få icke blott flera, utan äfven bättre kommunikationer. Och han uttalade denna sin tanke med sådana kraftiga uttryck, att man nästan kunde känna sig rädd. Men jag tror dock, att det är allra bäst, att vi taga saken med lugn och reson icke endast vid beviljandet af anslag till enskilda järnvägsbyggnader, utan äfven i fråga om statens järnvägsanläggningar. Göra vi icke detta, så gå vi icke den väg, som Riksdagen hittills varit van att följa. Herrarna veta mycket väl, att huru välvillig man än må vara gentemot de projekt, som uti ifrågavarande hänseende inkomma till Riksdagen, så kan man ändock icke bevilja alla sådana framställningar. Därför har Riksdagen också under en lång följd af år begränsat denna sak på det sätt, att Riksdagen för hvarje femårsperiod beviljat 7,500,000 kronor, såsom äfven skett för den senaste femårsperioden 1907—1911, och dessa medel hafva, såsom bekant, ställts till Kungl. Maj:ts förfogande för att, i den mån bolag eller enskilde kunde dokumentera sig, lämna lån för järnvägsbyggnader. För erhållande af dylika lån erfordras icke allenast, att sökanden eller sökandena företett ritningar och kostnadsberäkningar, upprättade af en person, som är kompetent i fråga om järnvägsbyggnader, utan äfven att dessa ritningar och kostnadsberäkningar äro granskade af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och af Kungl. Maj:t godkända, samt, innan lån erhålles, sökandena hafva också fått visa, att aktier tecknats af solida tecknare för minst halfva beloppet af den beräknade kostnaden. Detta förfaringssätt hafva vi, som sagdt, tillämpat under en lång följd af år, och jag tror, att detta har gått i sund riktning. Man har velat utföra järnvägsbyggnaderna inom vårt land på ett normalt, men

icke på ett forceradt sätt. Skulle man nu, såsom den senaste talar-
ren önskade, ställa det så, att man så fort som möjligt lämnade
understöd till hvarje ansökning, som inkomme, ginge man nog för
långt, och våra arbetare skulle helt säkert skynda till järnvägs-
byggnaderna och öfvergifva icke allenast jordbruket, utan äfven
fabrikerna och öfriga näringar. Tror herr Crafoord, att det skulle
vara godt och väl, om så skedde? Nej, förvisso icke.

*Om understöd
för anlägg-
ning af vissa
enskilda järn-
vägar.*
(Forts.)

Hvad nu angår punkten a) i förevarande utlåtande, hvilken
rör herrar Perssons och Ericssons motion, får man väl ändock säga,
att, då frågan om understöd är föremål för utredning och Kungl.
Maj:ts pröfning, någon åtgärd i detta hänseende icke för närvarande
kan af Riksdagen vidtagas. Det är enligt mitt förmenande icke
görligt, och för öfrigt har Första Kammaren redan bifallit utskot-
tets hemställan i alla punkter. Jag yrkar därför, herr talman, bifall
till den föredragna punkten.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman, mina herrar! Om kam-
maren vill bifalla herr Perssons motion, kan jag naturligtvis icke
hafva något att invända däremot, men jag skall bedja att få
fästa uppmärksamheten på, att herr Persson och jag stå alldeles i
samma predikament med afseende på de förslag, som föreligga i detta
betänkande. Min motion kommer att behandlas i nästa punkt. Jag
vill liksom herr Persson säga, att jag finner statsutskottets ut-
låtande ganska välvilligt med hänsyn till de omständigheter, under
vilka dessa frågor nu föreligga. Såväl det förslag, som herr Pers-
son gjort sig tolk för, som det förslag, hvilket jag framburit, ligga
för närvarande hos vederbörande myndigheter för utredning, och
statsutskottet har här påpekat, att utskottet särskildt med hänsyn
till de många framställningar, som från andra håll föreligga om
beviljande af koncession å privatbanor, ansett, att Kungl. Maj:t bör
taga alla sådana framställningar på en gång under öfvervägande och
att alla dessa sålunda böra bero på vederbörande myndigheters
utredning. Herr Persson citerade en passus i utskottets utlåtande,
nämligen hvad utskottet anfört i fråga om den förbättrade säkerhet
för ett lån, redan beviljad ett annat bolag, som skulle blifva följ-
den af bifall till den ifrågavarande motionen. Men utskottet säger
vidare i fråga därom — detta citerade icke herr Persson: »Den
förbättrade säkerhet, som staten härigenom skulle kunna vinna för
sin berörda fordran, synes utskottet helt visst förtjäna beaktande,
och vid pröfning af den gjorda ansökningen lärer Kungl. Maj:t ej
heller underlåta att jämte öfriga på frågan inverkan omständig-
heter taga behörig hänsyn äfven härtill.»

Jag menar sålunda, att vid det förhållande, som nu föreligger,
bör man vara tacksam för, att utskottet på ett sådant sätt, som
utskottet gjort, afstyrkt motionen, då jag icke kan tänka mig, att
man för närvarande kan komma längre. Och man har ju under
sådana förhållanden god förhoppning om att, då frågorna en gång

Om understöd för anläggning af vissa enskilda järnvägar.
(Forts.)

efter utredning af vederbörande myndigheter i en eller annan form återkomma, de icke skola blifva tillbakavisade utan att starka skäl skulle motivera en sådan åtgärd.

Jag tror därför, att kammaren handlar rättvist, om kammaren nu fattar sitt beslut i öfverensstämmelse med utskottets förslag, för så vidt icke kammaren skulle vara beredd att gå med på min motion, hvilken, som sagdt, är alldeles liktydig med den af herr Persson väckta. Jag skall för öfrigt i nästa punkt bedja få närmare angifva den afvikelse, som förefinnes, men hvilken dock är oväsentlig för frågan ur reell synpunkt. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Åkerman* instämde häruti.

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den af herr Persson i Tällberg vid momentet afgifna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. a) af utskottets förevarande utlåtande n:o 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herr Persson i Tällberg vid momentet afgifna reservationen.

Voteringen utvisade 142 ja mot 44 nej, hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Mom. b) föredrogs härpå; och yttrade därvid:

Herr Olsson i Broberg: Herr talman, mina herrar! Då jag, såsom jag redan antydt, på grund af de förhållanden, som nu föreligga, är tillfreds med utskottets förslag, kan det kanske förefalla egendomligt, att jag begärt ordet. Men då utskottet här omnämnt ett förhållande, nämligen att det gjort framställning till Kungl. Maj:t, att denne skulle hemställa till Riksdagen om ett extra under-

stöd åt det järnvägsbolag, för hvilket jag gjort mig till målsman här, så skall jag bedja få påpeka de skäl, som föranledt mig att väcka min motion, innan Kungl. Maj:t hunnit att framkomma med sitt förslag, därest Kungl. Maj:t för öfrigt skulle finna skäligen att föra fram denna fråga. Såsom vi veta, har staten byggt en längdbana genom Bohuslän, och till denna järnväg har landstinget släppt till fri jord. Då landstinget fattade beslut därom, trodde man allmänt, att denna landstingets uppföring skulle sluta på en kostnad af allra högst omkring 1,000,000 kronor. Men på grund af de svåra grundförhållandena i Bohuslän, hvilka ju blifvit riksbekanta, och kanske också på grund af vederbörandes obekantskap med dessa förhållanden, som äro säregna för denna landsända, sprang jordlösen för järnvägen upp till dubbla summan mot hvad man förut beräknat. Samtidigt med att landstinget fattade beslut om att släppa till fri jord till denna bohuslänska längdbana beslöt landstinget att med 11,000 kronor per bankilometer teckna aktier till normalspåriga bibanor till denna längdbana. Det var alltså liksom från början ett system uppgjort, som utgick från det faktum, att, på grund af de geografiska förhållandena i Bohuslän, de där förekommande djupa fjordarna och långa näsen med deras stora fiskecentra kunde man icke — särskildt just med hänsyn till det bohuslänska hafs-fisket — vara tillgodosedd med endast en längdbana genom länet. Detta insågs, som sagdt, redan från början, och det var därför, som landstinget fattade beslut att icke allenast släppa till fri jord till längdbanan, utan äfven att till, såsom vi hörde, ganska stort belopp per bankilometer teckna aktier i och för eventuella bibanor från denna bohuslänska längdbana ut till kusten.

Det har emellertid visat sig, att jordlösen för längdbanan uppgått till så afsevärdt högre belopp, än man från början beräknat, att landstinget nu icke förmår infria sitt löfte med afseende å bibanorna. Man har nu anlitat alla till buds stående resurser för att söka att åtminstone till en början förverkliga en bibana från bohuslänska längdbanan till staden Lysekil, hvilken, såsom vi veta, ligger midt på länets kust och mycket centralt med hänsyn till de större bohuslänska fiskelägena, men man har dock icke lyckats hopbringa det erforderliga aktiekapitalet. Landstinget har visserligen beslutat att teckna 250,000 kronor till järnvägen med villkor, att på annat håll anskaffades hvad som ytterligare behöfdes senast före detta års landsting. Omständigheterna äro emellertid sådana, att man för realiserande af detta järnvägsprojekt icke haft någon annan utväg än att vända sig till Riksdagen för att genom dess bemedling kunna fylla hvad som brister uti aktieteckningen, och man har därvid förutsatt att genom erhållande af visst låneunderstöd från staten, nämligen intill hälften af anläggningskostnaden, man skulle kunna rädda situationen.

Då jag i januari kom hit upp till riksdagen, gjorde jag mig underrättad om, huru långt behandlingen af vår framställning till

Om understöd för anläggning af vissa enskilda järnvägar.
(Forts.)

*Om understöd
för anlägg-
ning af vissa
enskilda järn-
vägar.
(Forts.)*

Kungl. Maj:t i nu berörda fråga fortskridit. Jag fann då, att framställningen låg på remiss hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och då trodde jag, att frågan på den vägen icke skulle hinna fram till detta års riksdag. Då emellertid landstingets beslut att teckna 250,000 kronor endast träder i kraft för den händelse, att återstoden är tecknad, innan årets landsting sammanträder, blef jag nervös, så att säga, vid tanken på, huru det skulle komma att gestalta sig, om icke frågan komme före vid innevarande års riksdag.

Såsom vi veta, har ju staten ett stort intresse att tillvarata nere i Bohuslän, särskildt med afseende å det hafsfske, som där bedrifves, och Riksdagen har ju också välvilligt år efter år ställt lånemedel till denna närings förfogande. Detta har å sin sida gjort, att utöfvarne af detta hafsfske blifvit satta i tillfälle att skaffa sig moderna redskap och båtar, så att då denna fiskerinäring för 10 år sedan inbragte 3,000,000 kronor, inbringar den nu 8,000,000 kronor. Det är emellertid en känd sak, att detta hafsfske på grund af brist på direkta och snabba kommunikationer med landets konsumtionscentra icke kunnat bedrifvas med den fördel, som önskligt varit. I en interpellation vid förra årets riksdag påpekades äfven de brister och oegentligheter, som förefinnas med afseende å spridande af fiskeprodukter inom vårt eget land.

Den omständigheten, att här sålunda föreligger ett stort statsintresse, har gjort, att man hoppats och hoppas ännu att med statens hjälp kunna sätta bohuslänska längdbanan i förbindelse med de bohuslänska hafsfskecentra. Det är, om jag så får säga, endast en komplettering af hvad staten redan gjort för upphjälpande af fiskerinäringen, att man äfven söker ordna så, att de produkter, som sålunda erhållas, kunna distribueras öfver landet.

Det är äfven en annan omständighet, som jag härvidlag anser vara af stor betydelse och hvilken äfven väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som nu yttrat sig öfver vår framställning, påpekat, nämligen att bibanor från den bohuslänska längdbanan ut till kusten skulle tillföra denna senare järnväg en ganska afsevärd trafikökning, som antagligen skulle väl uppväga den extra hjälp, som man nu pakallar från statens sida.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har, som sagdt, nu i dagarne afgifvit yttrande öfver den framställning, som gjorts angående beviljande af statslån för nu ifrågavarande järnväg. Däri heter det bland annat: »Beträffande Lysekil—Smedberg har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen redan i sitt underdåniga utlåtande om koncession för denna järnväg den 6 december 1907 framhållit denna banas betydelse såväl för den närmaste orten som för den bohuslänska fiskenäringen, hvilken sistnämnda synpunkt nu närmare utvecklats dels i den föreliggande ansökningen om statslån, dels i den af hydrografisk-biologiska kommissionen framlagda rapporten, hvarur utdrag bifogats. Härjämte lär denna järnväg komma att lämna ej oväsent-

ligt trafikbidrag till statsbanan genom Bohuslän, hvadan järnvägen synes i hög grad förtjänt att från statens sida understödjas.»

Jag har, som sagdt, endast velat bringa detta på tal, på det att det måtte uppmärksammas nu, när denna fråga här ligger före. Jag har anledning hoppas, att saken på ett eller annat sätt, om också i annat sammanhang, skall komma fram och finna en lycklig lösning. Jag vill därför nu icke göra något yrkande, stridande mot utskottets hemställan med dess välvilliga motivering, utan jag har här endast velat fästa uppmärksamheten på frågans vikt och betydelse, hvilken jag tror är sådan, att det är allt skäl att beakta denna sak.

Jag har, som sagdt, icke något yrkande att framställa.

Häruti instämde herr *Åkerman*.

Herr Ekman, Mo gård: Herr talman! Då den föregående ärade talaren icke hade något yrkande att göra, så kan jag för närvarande inskränka mig till att yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Crafoord: Herr talman, mina herrar! Den nu föreliggande motionen angående det lilla understöd, som här begäres till en bibana mellan Lysekil och Smedberg, gäller egentligen icke någon järnvägsfråga, utan fast mer en fiskefråga. Om man jämför det här lilla beloppet, som icke rör sig om mer än 300,000 kronor, med de stora belopp, som man eljest rör sig med, på 14 miljoner och så där vidare, så kan man ju icke heller anse, att det här är en järnvägsfråga. Saken är den, att Riksdagen har benäget gifvit oss en långbana genom Bohuslän, som vi äro mycket tacksamma för, men vårt geografiska läge i förhållande till Norge har försatt oss i den situationen, att kommunernas bärkraft på grund af de dryga skatterna är af den beskaffenhet, att de icke orka med att hjälpa till att bidra till att grenna ut de små bitar, som behövas för att knäppa tillsammans de verkligen trafikalkstrande vikarne och långa näsen med den långa ryggraden, vi ha fått genom länet.

Att komma in och försöka få penningar till understöd till en sådan sak ur fiskerisynpunkt lämpar sig icke. Därför har det icke återstått någon annat medel än att försöka få ett extra anslag ur järnvägssynpunkt. För min del anser jag, att detta lilla belopp är en sådan obetydlighet, att Riksdagen gärna kan vara med om att bifalla den föreliggande motionen. Det spelar ingen roll uti järnvägspolitiken, hvarken till eller ifrån. Ingen kan på något vis tänka på att få enskilda fördelar af, att den här lilla biten kommer till stånd mellan Lysekil och Smedberg, annat än just detta fiske, som vi ha i Bohuslän och som oundgängligen behöfver komma i förbindelse med statsbananätet för att kunna utveckla sig. Jag tycker för öfrigt, att en sådan skam, som gick öfver vårt land i förföl, då vi hade hungersnöd i Västerbotten och vi i Bohuslän nödgades göra guano af vår sill, icke behöfver upprepas ännu en

*Om understöd
för anlägg-
ning af vissa
enskilda järn-
vägar.
(Forts.)*

Om understöd
för anlägg-
ning af vissa
enskilda järn-
vägar.
(Forts.)

gång. Denna lilla kommunikationsförbättring i Bohuslän är i allra högsta grad nödvändig, och jag ber kammaren att välvilligt bortse från de stora järnvägspolitiska synpunkterna och bifalla den i ämnet afgifna motionen.

Herr talman! Jag yrkar således bifall till motionen.

Herr Ekman i Mo gård: Herr talman, mina herrar! Det var ju något ganska nytt, som den siste ärade talaren förde oss in på, då han själf erkände, att det icke längre var fråga om järnvägar utan om fiske. Jag skall emellertid be att få hålla mig till det ämne, som för närvarande föreligger, nämligen själfva järnvägsfrågan. Jag vill då endast i korthet anföra följande. Uti själfva motionen hette det:

»Uti sistlidna oktober månad inlämnades till Kungl. Maj:t dels en underdånig framställning, det Kungl. Maj:t täcktes till innevarande års Riksdag aflåta proposition om statsbidrag, antingen i form af aktieteckning eller statsanslag å 360,000 kronor, till en bibana från bohuslänska statsbanan vid Smedberg till Lysekil, och dels ansökan om statslån i vanlig ordning till förenämnda bana.

Då emellertid dessa ärenden för närvarande befinna sig på remiss hos kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, har Kungl. Maj:t ännu icke kunnat angifva sin ställning till framställningen om särskildt statsbidrag i någon af ofvan angifna former till förbemälda bana.»

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att statsutskottet äfven beträffande denna järnvägsfråga liksom också i fråga om den förut närmast behandlade har ställt sig synnerligen välvilligt, men att statsutskottet, på grund af att frågan för närvarande är beroende på Kungl. Maj:ts utredning, icke har ansett sig kunna gå längre, än hvad utskottet i motiveringen gjort.

Att statsutskottet i klämman har kommit till ett afslagsyrkande, finner jag vara fullt berättigadt, och jag anhåller därför att få vidhålla mitt yrkande om bifall till statsutskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Slutligen föredrogs *mom. c)*. Därvid anförde

Herr Jeansson i Kalmar: Herr talman! Då jag nu begär att få yttra några ord i denna fråga, är det ingalunda för att beveka kammaren att antaga den motion, som jag jämte kamrater inom kammaren på smålands- och kalmarbänken väckt, ty jag vet, att det skulle vara alldeles lönlöst — det har ju den nyss hållna voteringen visat — utan för att här gifva till känna, att såväl jag som mina medmotionärer måste medgifva, att det resultat, hvartil statsutskottet

kommit beträffande denna fråga, är, om icke fullt tillfredsställande, för oss dock så pass, att vi godt kunna nöja oss med detsamma.

*Om understöd
för anlägg-
ning af vissa
enskilda järn-
vägar.
(Forts.)*

Statsutskottet har ju afstyrkt vår motion på den grund, att utskottet anser, att en sådan framställning bör komma icke från enskilda motionärer, utan från Kungl. Maj:t, då ju Kungl. Maj:t kan göra en allsidig utredning och se frågan äfven ur andra synpunkter än rena järnvägsintressen. Då vi nu gå den väg, som statsutskottet har anvisat, nämligen till Kungl. Maj:t, och begära, att Kungl. Maj:t måtte inkomma till Riksdagen med framställning i ämnet, så är jag öfvertygad om, att den utredning, som kommer att föregå denna framställning, skall visa, att denna motion icke endast är behjärtansvärd, utan att den också kan bifallas utan att leda till någon förlust för staten, utan snarare till dess fördel.

Jag jämte mina medmotionärer afvakta sålunda lugnt denna utredning, och då denna, herr talman, kommit fram, så hoppas jag också, att kammaren skall kunna ge sitt bifall till en sådan framställning som den i motionen gjorda, och i den förhoppningen kan jag mer än väl yrka bifall till statsutskottets nu föreliggande hemställan.

I detta anförande instämde herr *Danielsson*.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 3.

Bevillningsutskottets härpå föredragna betänkande n:o 8, i anledning af väckt motion om stämpelafgift för cigaretter m. m., blef af kammaren godkändt.

§ 4.

Härefter företogs till behandling bevillningsutskottets betänkande n:o 9, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge, dels ock en i ämnet väckt motion.

*Ang. vissa
bestämmelser
rörande
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.*

Under återopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 5 nästlidne februari hade Kungl. Maj:t i en till Riksdagen afåten proposition, n:o 28, som hänvisats till bevillningsutskottet, föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen bilagdt förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge, i nedan intagna delar så lydande:

Ang. vissa
bestämmelser
rörande
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)

1 §.

Vid resa annorledes än med järnväg från Norge till Sverige öfver nedannämnda delar af gränsen vare det, med undantag för spelkort, hvilka äro underkastade såväl stämpelafgift som tull, samt brännvin och sprit jämte därmed beredda drycker äfvensom vin, för hvilka senare varor tull skall erläggas, medgifvet att af till införsel tillåtna, tull underkastade naturalster eller tillverkningar tullfritt och, hvad beträffar socker, jämväl skattefritt medföra följande mindre partier, nämligen:

a) då resa sker öfver de delar af gränsen, som äro belägna mellan gränsstationen i Mitandersfors i Värmland och gränsen mellan Värmland och Dalarne samt mellan Ljusnebacken i Härjedalen och Frostvikens socken i Jämtland:

b) då resa sker öfver den del af gränsen, som är belägen mellan gränsen mellan Värmland och Dalarne samt Ljusnebacken i Härjedalen, eller öfver gränsen mot Frostvikens socken i Jämtland och norr om denna belägna orter:

Vidare hade i en inom Andra Kammaren af herr Olofsson väckt motion, n:o 190, i hvars syfte herr Bergman instämt och hvilken motion likaledes hänvisats till bevillningsutskottet, hemstälts, att Riksdagen måtte, med godkännande af propositionen i öfriga delar, besluta sådan ändring af 1 § i förordningen, att första stycket under b) skulle erhålla följande lydelse:

b) då resa sker öfver den del af gränsen, som är belägen mellan Värmland och Dalarne samt Ljusnebacken i Härjedalen, eller öfver gränsen mot Kalls socken i Jämtland, samt från södra gränsen af Frostvikens socken och norr om denna belägna orter:

Utskottet hemställde:

1:o) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, n:o 28, måtte af Riksdagen bifallas;

2:o) att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida för vissa trakter af gränsen mot Norge höjning af de enligt gällande författning till tullfri införsel medgifna kvantiteter af vissa varor kunde bära medgifvas; samt

3:o) att herr Olofssons ofvanberörda motion, n:o 190, måtte få anses besvarad genom hvad utskottet här ofvan under 1:o) och 2:o) hemställt.

Vid utlåtandet funnos emellertid fogade reservationer

af friherre *Klingspor*, som ansett, att den under punkt 2:o) gjorda framställningen om skrifvelse till Kungl. Maj:t icke bort göras;

samt af herrar *Bromée* i Billsta, *Branting*, *Berg* i Göteborg, *Kvarnzelius*, *Röing*, *Olsson* i Älfaldalsåsen och *Olofsson*, hvilka föreslagit, 1:o) att Riksdagen måtte, med anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och herr Olofssons motion, besluta följande förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Ang. vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

1 §.

Vid resa annorledes än med järnväg från Norge till Sverige öfver nedannämnda delar af gränsen vare det, med undantag för spelkort, hvilka äro underkastade såväl stämpelafgift som tull, samt brännvin och sprit jämte därmed beredda drycker äfvensom vin, för hvilka senare varor tull skall erläggas, medgifvet att af till införsel tillåtna, tull underkastade naturalster eller tillverkningar tullfritt och, hvad beträffar socker, jämväl skattefritt medföra följande mindre partier, nämligen:

a) då resa sker öfver de delar af gränsen, som äro belägna mellan gränstationen i Mitandersfors i Värmland och gränsen mellan Värmland och Dalarne samt mellan Ljusnebacken i Härjedalen och Kalls socken äfvensom mellan Kalls och Frostvikens socknar i Jämtland:

— — (= utskottet) — — — — —

b) då resa sker öfver den del af gränsen, som är belägen mellan gränsen mellan Värmland och Dalarne samt Ljusnebacken i Härjedalen, eller öfver gränsen mot Kalls socken i Jämtland, samt från södra gränsen af Frostvikens socken och norr om denna belägna orter:

— — (= utskottet) — — — — — däremot svarande bestämmelser gälla i Norge.

2:o) (= utskottet).

Efter föredragning af utskottets i *punkten 1* gjorda hemställan begärdes ordet af:

Herr Olofsson, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag borde ju vara belåten med den utgång, hvartill utskottet kommit i fråga om min motion, då utskottet varit välvilligt nog att tillstyrka en skrifvelse om utredning rörande gränstrafiken, men jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på att rörande behandlingen af min motion i bevillningsutskottet det icke framlagts något egentligt skäl mot densamma, hvarför jag här vågar yttra något rörande motionen, för att om möjligt kammaren välvilligt måtte gå med på densamma.

Förhållandet är, att denna fattiga gränsbefolkning där uppe i Kalls socken ändå måste ta sina hufvudsakliga lifsförnödenheter från Norge på grund af den omständigheten, att den ligger närmare

*Ang. vissa
bestämmelser
rörande
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Levanger än hvad den ligger järnvägsstation på svensk sida, hvarest den eljest skulle ta sina lifsförnödenheter, och att dessa blifva billigare, om de tagas från norsk sida än från svensk. Detta gör, att invånarne i nämnda socken, som sagdt, äfven med de bestämmelser, som nu råda, har rätt att införa tullfritt öfver gränsen en viss mindre kvantitet af lifsförnödenheter, och då synes det väl i alla fall icke vara någon orättvisa att gifva dem rätt att införa ett större kvantum. Jag kan icke anse, att det skulle vara någon orätt däri, och det har inga egentliga skäl däremot förebragts inom utskottet. Förhållandet är, att dessa gränsbor äro kringskurna på flerabanda sätt.

Förut ha de haft sin bärning delvis uti renskötsel och delvis i skogshandtering, men hvad den senare beträffar, så äro deras skogar intagna såsom skyddsskogar, och således äro deras möjligheter att kunna utnyttja skogarne begränsad.

Hvad beträffar renskötseln, så har den numera förbehållits uteslutande lapparne; den bofasta befolkningen, de stackars jordbrukare, som bo i de aflägsna bygderna, få numera icke alls ha någon del i den näringen. För öfrigt kan man ju säga, att de bo i rama fjällen, och jag tycker, att det bara skulle vara full rättvisa, som vederfores dem, om de nu finge rätt att införa ett större kvantum lifsförnödenheter tullfritt öfver gränsen. Jag skall icke uppehålla kammaren längre med detta, utan ber, herr talman, att få yrka bifall till det förslag, som är bilagdt reservationen.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman! Då denna fråga först förekom inom utskottet, ja, jag kan gärna säga, då jag först läste herr Olofssons motion, kände jag för min del ganska stora sympatier för det där gjorda förslaget. Vid behandlingen af motionen inom utskottet upplystes emellertid, att det finnes åtskilliga andra trakter, som äro likställda med Kalls socken uti nu ifrågasvarande afseende. Det sades visserligen, att i trakterna utefter den del af gränsen, som ligger emellan Kalls socken och Frostvikens socken, skulle sådana förhållanden råda, att man icke i samma grad som i Kalls socken vore hänvisad till import från Norge. Den skildring af förhållandena där uppe, som lämnades af personer, hvilka varit där ganska mycket, gjorde dock på mig det intrycket, att nyssnämnda trakter å gränssträckan mellan Kalls och Frostvikens socknar äro fullt jämställda med Kalls socken, när det gäller import från Norge. Men då så är, anser jag det vara alldeles oriktigt att bifalla motionen och således gynna en del af gränsen, men låta en annan del af densamma, som är lika illa ställd som den förra, blifva mindre gynnad. När därför inom utskottet förslag framkom om afåtande af en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning af hithörande förhållanden, ansåg jag för min del detta vara den säkraste vägen härvidlag, ty då beslutade man icke alldeles i blindo. Utredningen är för öfrigt af den art, att

den ovillkorligt bör medhinnas i så god tid, att redan till nästa års Riksdag förslag i frågan kunde framkomma. Det skulle således endast vara ett år, som man här behöfde vänta på en ändring uti de nu påpekade förhållandena. Man får i alla fall icke resonera som så, att invånarne i Kalls socken äro utestängda från hvarje möjlighet till fri import från Norge; de ha ju nämligen redan nu rätt till fri införsel öfver norska gränsen af förnödenhetsvaror, dock endast för vissa mindre kvantiteter.

Då jag således tror, att det är klokare att afvakta den utredning, som utskottet här föreslagit Riksdagen att begära hos Kungl. Maj:t, har jag anslutit mig till detta utskottets förslag, till hvilket jag nu ber att få yrka bifall.

Herr Schotte: Herr talman, mina herrar! Då jag icke deltagit i utskottets slutliga justering af nu ifrågavarande betänkande, har jag icke varit i tillfälle att anmäla den reservation emot utskottets hemställan, som jag eljest skulle ha gjort. Jag har nämligen inom bevillningsutskottet förfäktat den meningen, att invånarne uti nu ifrågavarande socken äro i synnerligen stort behof af att vid införsel af lifsförnödenheter öfver gränsen från Norge, som ju är deras naturliga uppköpsområde, få tullfritt införa större kvantiteter, än hvad som hittills medgifvits. Jag tror icke, att den omständigheten, att det till äfventyrs kan finnas andra orter på gränsen, där ungefärligen samma behof gör sig gällande, bör förhindra Riksdagen, och allra minst dess Andra Kammare, att här gå motionärens önskningsar till mötes.

I motsats till den föregående talaren har jag af öfverläggningarna uti denna fråga inom bevillningsutskottet fått den uppfattningen, att behofvet af nu påyrkade lättnader för befolkningen i Kalls socken är fullständigt konstateradt och att dessutom sannolikt ett liknande behof föreligger äfven beträffande några andra gränstrakter. Jag har därför icke kunnat nöja mig med det resultat, hvartill utskottet här kommit, liksom jag ej heller kunnat gilla utskottets resonemang, att därför att man icke kan på en gång gifva alla de gränstrakter, som ha behof af att få utsträckt rätt till fri införsel af lifsförnödenheter, en dylik rätt, bör man äfven underlåta att i ett fall bevilja en sådan rättighet, ehuru den otvifvelaktigt är af mycket stor betydelse för de aflägsset boende inbyggarna.

På grund af hvad jag sålunda nu i korthet anført, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Janson* i Bråten, *Karlsson* i Mo, *Bromée* i Billsta, *Bergman*, *Mogren*, *Starbäck*, *Wilson*, *Hedström*, *Karlsson* i Fjäl, *Lindgren* i Skog, *Ström* i Transtrand, *Canell*, *Otto*, *Larsson* i Klagstorp och *Beckman*.

Ang. vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

Ang. vissa
bestämmelser
rörande
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)

Herr Branting: Efter den senaste ärade talarens anförande har jag just ingenting att tillägga. Jag fäste mig dock här särskildt vid ett par uttalanden af bevillningsutskottets vice ordförande. Han ansåg det bland annat orätt att bifalla motionen, enär man därigenom gynnade invånarne i Kalls socken och beredde dem vissa lättnader på bekostnad af — ty detta var väl hans tankegång — andra, som icke samtidigt kunde få liknande lättnader. Jag förstår icke riktigt det resonemanget. Om det är tydligt och klart ådagalagdt, att dylika lättnader behöfvas för Kalls socken, och den ärade talaren torde nog själf medgifva, att detta är ganska tydligt och klart ådagalagdt genom alla de upplysningar, som lämnats inom utskottet, kan väl icke någon orätt vara begången mot andra, om man, så fort ske kan, skaffar rättelse i den delen. Vi handla ingalunde »i blindo» — såsom herr Karlsson också sökte göra gällande — om vi nu bifalla motionen. Jag vill upplysa om att äfven från Första Kammarrens sida höjdes inom utskottet åtminstone en röst och det från en person, som kan betraktas såsom speciellt sakkunnig i detta fall, då han nämligen ganska mycket vistats på de platser, hvarom nu är fråga. Han betonade i början af öfverläggningarna inom utskottet uti denna fråga mycket bestämdt, att motionen var stödd på rättvisa och billighet; han kom emellertid icke att deltaga i den slutliga behandlingen af ärendet inom utskottet.

Det är visserligen sant, att den nu ifrågasatta utredningen mycket väl bör kunna föreligga till nästa år, men Riksdagen har många gånger haft erfarenhet af att de utredningar, som Kungl. Maj:t låter verkställa, icke just behandlas med den snabbhet, som själfva ämnets beskaffenhet möjligen kunde föranleda. Det kan ju hända, att, om vi nu gå med på endast en utredning af frågan, det blir ett ganska långt uppskof, utan att Riksdagen egentligen kan göra någonting däråt. Att man då icke skall söka göra den rättvisa, som man nu kan, förefaller mig under dessa förhållanden fullkomligt obegripligt.

Jag ber att få instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Med herr Branting förenade sig herrar *Olsson* i Älfvalsåsen, *Berg* i Munkfors och *Forssell*.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter det herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, biföll kammarren den af herr Bromée i Billsta m. fl. afgifna reservationen, såvidt den afsåge förevarande punkt.

Punkten 2 föredrogs härpå; och yttrade därvid:

Herr Berggren: Herr talman, mina herrar! I den nu föredragna punkten hemställer utskottet, »att Riksdagen ville i skrif-

velse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida för vissa trakter af gränsen mot Norge höjning af de enligt gällande författning till tullfri införsel medgifna kvantiteter af vissa varor må böra medgifvas».

Liksom utskottet anser äfven jag, att en dylik utredning är af behovet påkallad. Af utskottets betänkande framgår emellertid ej, huru långt denna utredning skulle utsträckas. De vederbörande, som få i uppdrag att verkställa densamma, kunna möjligen få den uppfattningen, att utredningen endast bör omfatta de gränsorter, som äro belägna norr om Värmland. Om emellertid utredningen skulle gå i en sådan riktning, då anser jag, att vissa gränsorter inom Värmlands län skulle tillskyndas en uppenbar orättvisa.

Det förhåller sig nämligen så, att en del gränstrakter i Värmlands län äro lika väl berättigade till större lättnader i gränstrafiken som de längre norrut belägna gränsorterna. Jag syftar härmed på de gränstrakter i Värmlands län, som ligga vid den del af gränsen, som sträcker sig från Mitandersfors i Värmland till gränsen mellan Värmland och Dalarne. I afseende å trafikförhållanden lida dessa gränstrakter af alldeles samma brist på kommunikationer som gränsorterna i Norrland. Många af dessa orter ha åtta, tio mil till närmaste svenska järnväg, och för öfrigt äro de så belägna, att de utslutande äro hänvisade till Norge för erhållande af erforderliga lifsförnödenheter.

Denna fråga har emellertid genomgående blifvit betraktad från kommunikationssynpunkt. Det finnes dock en annan synpunkt vid bedömandet af frågan om beredande af vissa lättnader i gränstrafiken, som också bör komma till sin rätt. Härmed syftar jag på det förhållande, att gränsbefolkningen i allmänhet lefver under stor fattigdom. Så är åtminstone förhållandet i de värmländska gränstrakterna; befolkningen där utgöres till hufvudsaklig del af mycket små hemmansägare och arbetarefamiljer. Deras små magra åker-tegar lämna på långt när icke tillräcklig säd till brödföda. För några år sedan verkställde, vill jag minnas, Konungens befallningshafvande i Värmlands län utredning angående gränstrafiken, och denna utredning gaf bland annat vid handen, att gränskommunerna i länets nordvästra del endast producerade en tiondel af den spannmål, som var nödvändig för befolkningens behof.

Jag har vid föredragningen af denna punkt velat göra denna erinran, i syfte att, då utredningen verkställles, nödig hänsyn äfven måtte tagas till de värmländska gränsorterna. Som jag förut sökt visa, anser jag för min del alldeles bestämdt, att dessa böra blifva likställda med dem, som ha fördelen att ligga vid den mest gynnade gränsen.

För öfrigt har jag ingenting att tillägga utan vill sluta med att yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.
(Forts.)*

Ang. vissa
bestämmelser
rörande
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman! Med anledning af den senaste talarens anförande vill jag endast nämna, att det varit utskottets afsikt, att undersökningen skulle omfatta hela gränsträckan norr om Mitandersfors, således äfven den del af värmlandsgränsen, som ligger norr om denna punkt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan blef af kammaren bifallen.

Punkten 3.

Kammaren fann herr Olofssons uti punkten omförmälda motion vara besvarad genom det vid punkten 1 här ofvan antecknade beslutet.

§ 5.

Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förelördningen.

Därnäst i ordningen fanns å föredragningslistan uppfördt bevilningsutskottets betänkande n:o 10, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförelördning.

Till bevilningsutskottet hade hänvisats följande motioner, åsyftande ändringar i gällande förelördning angående försäljning af brännvin, nämligen: från Första kammaren motionen n:o 5 af herr *Boman* samt från Andra kammaren motionerna n:o 49 af herr *Ekman* i Göteborg, n:o 170 af herr *Jespersion* och n:o 48 af herrar *Berggren* och *Erikson* i Öfra Odensvi.

I de af herrar *Boman* och *Ekman* i Göteborg väckta motionerna hemställdes, att § 3 i gällande brännvinsförsäljningsförelördning måtte så ändras, att vid utminuterung af brännvin minsta tillåtna försäljningsbelopp bestämdes till en half liter.

I motionen n:o 170 hade herr *Jespersion* hemställt, »det täcktes Riksdagen för sin del besluta följande tillägg och förändringar af nedan angifna paragrafer i kungl. förelördningen angående försäljningen af brännvin af den 9 juni 1905.

§ 3.

Vid partihandel — — — — —
på försäljningsstället.

Vid partiförelördning till annan än den, som innehar rättighet till detaljhandel med brännvin, må egentligt brännvin icke utlämnas på kärl, innehållande mindre än 250 liter.

§ 15.

1. Bolag — — — — —

2. Bolag må vid utminutering icke hålla mer än ett försäljningspris å en och samma varusort af brännvin eller vin, om större eller mindre myckenhet försäljes.

Bolag må ej heller blanda eller förskära brännvin eller vin. Inköpta varor skola försäljas i samma skick, hvori de af bolaget inköpts.»

Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)

Slutligen hade herrar *Berggren* och *Erikson* i Öfra Odensvi i motionen n:o 48 hemställt, »det täcktes Riksdagen för sin del besluta följande tillägg och förändringar af § 15 i kungl. förordningen angående försäljning af brännvin af den 9 juni 1905:

1. Bolag — — — — —
2. Bolag må icke tillverka, uppspäda, blanda eller förskära brännvin eller vin. Inköpta varor skola af bolag försäljas sådana som de vid inköp befunnit sig.
3. Bolag må icke inköpa — — — — —
— — — — — vinsten.
4. Bolag må ej vara aktiebolag. Delägarne skola vara minst nio, af hvilka åtminstone sex böra vara boende å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Å bolagsstämma skola alla delägarne hafva lika rösträtt. Bolags styrelse — — — — —
5. Bolags räkenskaper — — — — — kontroll-
och justeringsstyrelsen.
6. Granskning — — — — — ansvarsfrihet.
Härvid åligger det särskildt revisorerna att jämföra de af bolag inköpta och försålda litertalen brännvin och vin med det, som vid inventering befinnes ineliggande; att taga under bedömande, om den vinst, som bolaget vid försäljning tillgodogjort sig, varit skälig; samt att förvissa sig om att vinsten på af bolaget försålda varor kommit bolaget till godo. Af revisionsberättelsen, vid hvilkens affattande i öfrigt de föreskrifter — — — — — förordnar.
7. Revisorerna samt deras — — — — —
8. Om ansvarsfrihet — — — — —
9. Bolag vare pliktigt — — — — —

Utskottet hemställde,

1:o) att Riksdagen, i anledning af motionerna I: 5, af herr *Boman*, och II: 49, af herr *Ekman* i Göteborg, ville för sin del antaga följande förslag till förordning angående ändring under viss tid af bestämmelsen i 3 § i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 rörande minsta tillåtna försäljningsbeloppet vid utminutering.

Härigenom förordnas, att utan hinder af stadgandet i 3 § i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 minsta tillåtna försäljningsbeloppet vid utminutering skall under tiden från och med den 1 januari 1910 till och med den 30 juni 1912 vara en half liter.

Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förelöningen.
(Forts.)

Vid partiförsäljning till annan än den, som innehar rättighet till detaljhandel med brännvin, må egentligt brännvin icke utlämnas på kärl, innehållande mindre än 250 liter.

2:o) att Riksdagen ville för sin del besluta,

a. att till nuvarande § 3 i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 måtte i anledning af motion II: 170, af herr *Jespersion*, i hvad nämnda motion afsåge ifrågavarande §, fogas ett ytterligare moment, så lydande:

Vid partiförsäljning till annan än den, som innehar rättighet till detaljhandel med brännvin, må egentligt brännvin icke utlämnas på kärl, innehållande mindre än 250 liter.

b. att § 15 af ifrågavarande förordning, i anledning af motion II: 170, af herr *Jespersion*, i den del denna motion afsåge brännvinsförsäljningspriset, måtte erhålla följande ändrade lydelse:

§ 15.

1. Bolag, som — — — — — (lika med nuvarande lydelse af mom. 1) — — — — — tillkomma densamma.

2. Vid utminuterung må bolag icke hålla mer än ett försäljningspris å en och samma varusort af brännvin, oafsedt om större eller mindre myckenhet försäljes.

3. Bolag må — — — — — (lika med nuvarande lydelse af mom. 2) — — — — — af vinsten.

4. Bolags delägare — — — — — (lika med nuvarande lydelse af mom. 3) — — — — — i bolaget.

5. Bolags räkenskaper — — — — — (lika med nuvarande lydelse af mom. 4) — — — — — kontroll- och justeringsstyrelsen.

6. Granskning af — — — — — (lika med nuvarande lydelse af mom. 5) — — — — — styrelse förordnat.

7. Revisorerna samt — — — — — (lika med nuvarande lydelse af mom. 6) — — — — — sitt säte.

8. Om ansvarsfrihet — — — — — (lika med nuvarande lydelse af mom. 7) — — — — — fatte beslut.

9. Bolag vare — — — — — (lika med nuvarande lydelse af mom. 8) — — — — — försäljningsårs utgång.

3:o) att motion II: 170, af herr *Jespersion*, i öfriga delar, afvensom motion II: 48, af herrar *Berggren* och *Erikson* i Öfra Odensvi, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

vid punkten 1:o:

af herr *Cavalli*, med yrkande om afslag å utskottets hemställen,
och af herrar *Håkanson*, *Jansson* i Krakerud, *Ericsson* i Ofvanmyra, *Berg* i Göteborg och *Kvarnzelius*; samt

Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förfordningen.
(Forts.)

vid punkten 3:o:

af herrar *Cavalli*, *Håkanson*, *Kvarnzelius* och *Röing*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen i anledning af herr *Jespersons* samt herrar *Berggrens* och *Eriksons* i Öfra Odensvi förevarande motioner måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida med hänsyn till brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet strängare kontrollföreskrifter än de, som gifvits i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, kunde vara erforderliga särskildt i afseende å förskäring af spirituosa och vin, samt till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Efter föredragning af *punkten 1* lämnades på begäran ordet till:

Herr *Schotte*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Då jag icke heller i detta ärende varit i tillfälle att närvara vid utskottets justeringssammanträde, har jag icke kunnat anmäla min afvikande mening. Jag skulle annars velat instämma i den vid utskottets betänkande fogade reservationen. Det är uppenbart, att det i en dylik fråga kan vara svårt att fatta den rätta ståndpunkten, liksom det också är tydligt, att en del af de betänkligheter, som kunna framställas mot att nu sänka minimikvantiteten vid utminuterung af brännvin, förfallit, genom att utskottet här föreslagit antagandet af en förordning, innebärande ändring i denna minimikvantitet, gällande allenast för viss tid. Men den erfarenhet, som till äfventyrs kan vinnas under den tid, som den ifrågasatta förordningen blir gällande, därest den antages af Riksdagen, kommer säkerligen att uttolkas mycket olika. Det är en erfarenhet, som man oupphörigen finner, när det gäller aktuella nykterhetsspörsmål, att verkningarna af den ena eller den andra reformen uttolkas på synnerligen olika sätt. Man har sett synnerligen motsägande uppgifter i pressen om verkningarna af de olika reformerna, och det är alldeles tydligt, att åtskilliga af dessa verkningar, äfven om man tager statistiken till hjälp, uttolkas efter hvars och ens ståndpunkt till den restriktiva nykterhetslagstiftningen. Det är också antagligt, att verkningarna af den här ifrågasatta ändringen kunna ställa sig något olika, beroende på de tider som råda. Är det goda tider med höga arbetslöner och i allmänhet liffigare samfärdsel, är det sannolikt, att det i allmänhet ej möter större svårigheter för den, som önskar

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

brännvin, att skaffa sig en hel än en half liter. Är det dåliga tider, kan det ofta vara lika svårt att få ihop pengarna till en half liter som till en hel. Då förhållandena äro så ovissa, som de enligt min mening måste anses vara i förevarande fall, har det syntts mig bättre att vidblifva hvad vi ha, att vidblifva bestämmelser, hvilkas verkningar man haft tillfälle att under lång tid pröfva, äfven om, det måste man erkänna, dessa verkningar icke i alla afseenden varit de bästa, än att nu vidtaga en lagstiftningsåtgärd, hvars utfall kommer att vara synnerligen ovisst och i alla fall kommer att tolkas olika. En ytterligare strid om halflitern eller hellitern skulle säkert, hur förhållandena än utfalla, komma upp vid 1912 års riksdag.

Ändamålet med de restriktioner i nykterhetslagstiftningen, som ha införts och varit gällande snart ett halft sekel, ha i det stora hela varit gynnsamma. Jag tror, fränsetd naturligtvis att missbruk förekomma och alltid komma att förefinnas, att det dock ej skall vara många, som vilja återgå till forna tiders mera fullständiga frihet å detta område. För mig synes det sålunda vara uppenbart, att man ej utan synnerligen trängande skäl bör slå in på en väg, som ovillkorligen utgör ett afsteg från de grundsatser, som förut varit gällande för brännvinslagstiftningen i allmänhet, i hvad denna afser att försvåra möjligheten att åtkomma brännvin. Nu ha motionärerna sagt: »Funnes möjlighet att för hemföring köpa en mindre myckenhet, t. ex. en half liter, torde i många fall ett nu säkert förekommande rus utebli.» Jag föreställer mig — jag har dock lyckligtvis ingen erfarenhet i saken — att en half liter ger ett ganska säkert rus. Nu kan man visserligen invända, att köper man en hel liter, får man två eller fyra rus, köper man en half får man bara ett eller två. Ja, det är ju möjligt, det beror på en del förhållanden, om hvilka det är lönlöst att diskutera. Men jag tror, att beträffande städerna, där den här föreslagna lagändringen egentligen kan hafva aktualitet, är det mycket lätt att köpa en half liter två gånger och därigenom åstadkomma en hel liter för att få »ett säkert rus». Det är bara promenaden till spritbolaget, som får göras två gånger; visserligen kan det vara långt nog dit ibland, men jag tror, att de som vilja berusa sig, gärna taga sig två promenader till spritbolaget. Det är uppenbart, att det finns fall, då en half liter kan förekomma rus, under det en hel liter kan åstadkomma det, d. v. s. om flera skulle dela denna liter. Men det kan också inträffa, att en hel liter skulle förekomma rus, då en half liter skulle kunna åstadkomma det, d. v. s. om man ej har penningar att skaffa en hel liter. Jag tror, att de nu berörda olika synpunkterna kunna taga hvarandra i handen; ingen har företräde, ingen är å priori den rätta. Jag tror, att det är oberättigadt att säga, att därför att minimikvantiteten är en half liter, skall det supas mindre och att det därför ej är någon risk utan tvärtom en fördel att sänka utminuteringsminimum. Snarare synes mig berättigadt att säga motsatsen: att en nedsättning af minimikvantiteten till en half liter skall öka

spritkonsumtionen, för så vidt som det fordras mindre penningar till en half än till en hel liter.

Det är särskildt i afseende å ungdomen jag föreställer mig, att den här ifrågasatta ändringen kan blifva äfventyrlig. Det är i allmänhet så, att ungdomen har mindre tillfälle att skaffa sig penningar än den vuxne. Det kan således vara fara för att särskildt ungdomen skulle falla offer för ökad brännvinsbruk genom den större lättheten att för sina ringa medel skaffa en half liter än en hel. Jag tror, att man kan taga ett analogt exempel från det öfverhandtagande cigarrettmisshuset bland ungdomen. Om cigarretterna kostade dubbelt så mycket, som de göra, skulle konsumtionen af desamma åtminstone hos öfvermagarne afsevärdt minska — så är min tro.

Vidare säga motionärerna, att de anse, att mycken s. k. salning skulle förebyggas genom den ifrågasatta reformen. Ja, det är möjligt, att salningen på åtskilliga håll kommer att minska, men några garantier härför synas mig knappast förefinnas. Det kan i stället hända, att konsumtionen af brännvin — och det är ju den man vill hämma — kommer att öka just därigenom, att man hellre än att gå till en utskänkning och där suppa glasvis, slår sig ihop om en half liter. Och det är i allt fall uppenbart, att det behöfves färre kompanjoner och mindre »kapitalstarka» kompanjoner för att få ihop en half än en hel liter. Jag tror att hvad *utskänkningsrörelsen* beträffar denna är i våra stadssamhällen under göteborgssystemet ganska väl ordnad. Vi veta, att i detta afseende synnerligen stora restriktioner på sista åren skett. Den s. k. disksupningen är i flera fall borttagen. I Stockholm och vissa landsortsstäder serveras vissa tider af dagen icke brännvin annat än till mat, och det är ett begränsadt antal supar, hvarje konsument får till den mat, han förtär. Alla dessa fördelar af utskänkingen torde kunna äfventyras genom ned-sättningen af minimikvantiteten från en till en half liter. Den, som vet, att brännvin förvägras honom på ett utskänkningsställe, om han icke tillika skaffar sig mat, och vet, att han här får blott en till en å två supar begränsad kvantitet brännvin, kommer, synes det mig, om han vill ha mer brännvin, hellre att gå till utminuteringsstället än till utskänkingelokalerna, och ju mindre och billigare kvantitet han å utminuteringsstället kan erhålla, desto starkare blir frestelsen att gå dit i stället för att underkasta sig de restriktioner, som finnas på utskänkningsställena.

I den reservation, som Stockholms förre polismästare, Rubenson, afgifvit till göteborgssystembolagens förtroendenämnds tillstyrkande af nu ifrågavarande reform, och som torde vara flertalet af herrarne bekant, framhålles, att jämväl han befarar, att de inskränkande restriktioner i utskänkingen, som nu ägt rum, skola äfventyras och kanske till och med föranleda återgång till den disksupning, som förekommit, eller också därtill, att man i stället skulle köpa half-litrar, som, då man ej finge förtära dem på stället, urdruckos i närmaste portgång eller gathörn.

*Ängående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.*
(Forts.)

Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

Ehuru jag gärna medger, att åtskilliga af de anmärkningar, som riktas mot den här frågan, äro, i viss mån åtminstone, mindre betydelsefulla, efter det bevillningsutskottet föreslagit, att förordningen skulle gälla allenast under en viss tid, synas mig dock alltså jämt så vägande betänkligheter mot »reformen» finnas, att jag betvivlar, det Andra Kammaren skall befinnas villig att frånträda den ståndpunkt, som kammaren intog 1905, när denna fråga senast var före. Det måste vara klokt att söka inhämta ytterligare erfarenhet — eller noggrannare söka uttolka den som finns — innan man nu ändrar förordningen i denna del och slår in på en väg, hvars följder man ej fullt kan öfverskåda.

Herr talman, på grund häraf tillåter jag mig att yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Thor, Bogren, Olsson* i Älf-dalsåsen, *Berglund, Jonsson* i Hå, *Hellgren, Rehn, Lindgren* i Skog, *Karlsson* i Fjäl, *Mogren, Hedström, Söderberg* i Hobborn, *Andersson* i Stårte, *Janson* i Bråten, *Igel, Berggren, Cervin, Olausson, Crafoord, Larsson* i Klagstorp, *Tynell, Thylander, Johansson* i Jönköping, *Nilsson* i Skärhus, *Bengtsson* i Häradsköp, *Danielsson, Gustafsson* i Vi, *Forssell, Beckman, Carlson* i Herrljunga och *Lundgren*.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Det är ju gifvet, att det är svårt att i en fråga som denna förebringa någon egentlig bevisning. Den föregående talaren yttrade, att man borde afvakta ytterligare erfarenhet, men jag undrar, hur man egentligen skall få denna ytterligare erfarenhet. Vi ha, som han sade, hållit på med helliterssystemet i mera än två decennier, och man har ju tyvärr ej haft ett så utomordentligt gynnsamt resultat, att det ej kan vara skäl att försöka med något annat; och härvidlag är det endast ett försök, som utskottet föreslagit.

Det framlades af den föregående talaren många synpunkter, som, det erkänner jag, kunna tala för den uppfattningen, att det vore olämpligt att öfvergå till att tillåta försäljning af mindre kvantum, men jag vill då nämna en erfarenhet, som jag mycket ofta hört af personer, som känna till förhållandena på arbetsplatserna i storstäder. Där är det vanligt, att arbetarne skicka efter ett kvantum brännvin för att ta sig en sup till frukost t. ex. Förr i världen, har jag upprepade gånger hört arbetsledare säga, när arbetarne kunde få ett mindre kvantum, tio tum eller ett kvarter, då nöjde de sig med detta kvantum, det gick visserligen åt, men de förtärde icke mera vid det tillfället. Nu äro dessa arbetare tvungna att skaffa sig en hel liter, och den går åt lika fort som tidigare ett vida mindre kvantum. Detta är en erfarenhet, som jag många gånger hört framhållas. Jag tror också, att denna erfarenhet bör väga något i vågskålen, då det gäller att lagstifta i detta afseende.

Nu har ju utskottet varit så försiktigt, att det icke gifvit detta beslut den form, att det skulle fastställas för någon längre tid framåt, ty då skulle man kunna befara, att om något sådant vore fastslaget i lagen, man skulle kunna ha svårt för att, om bedröfliga följder af ifrågavarande beslut skulle visa sig, åstadkomma en återgång till det nuvarande systemet. Det sätt, hvarpå utskottet här föreslagit att ordna saken, gör, att om Riksdagen efter ett par års erfarenhet icke anser det vara skäl att fortsätta på den inslagna vägen, Riksdagen icke behöfver fatta nytt beslut, utan återgången till nuvarande förhållanden sker helt automatiskt. Utskottet har trott, att härmed några svårare invändningar mot förslaget icke skulle kunna göras. Det nämndes ju också af den föregående talaren, att de invändningar, som han framställt mot förslaget, äro mindre betydelsefulla just på grund af den form, som utskottet nu har gifvit det föreliggande förslaget.

Jag vill erinra därom, att vid 1905 års riksdag Kungl. Maj:t föreslog sänkning af det minsta tillåtna försäljningskvantum från en till en half liter. Det särskilda utskott, som hade att behandla denna fråga, tillstyrkte mot en enda reservant detta förslag. Den reservation, som afgafs, var framställd af herr Waldenström, som i mycket vaga ordalag uttalade, att det bästa vore att behålla hel-litern. Första Kammaren fattade sitt beslut i öfverensstämmelse med utskottets förslag, och Andra Kammaren beslöt visserligen, att måttet skulle fastställas till en hel liter, men endast med fyra rösters majoritet. Jag vill härmed endast säga, att vid den tiden till och med absolutisterna icke hade så synnerligen stora invändningar mot en ändring af den tillåtna försäljningskvantiteten från en hel till en half liter.

På grund af de skäl, som jag här anfört och dem, som återfinnas i utskottets betänkande, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i förevarande punkt.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Den näst föregående talaren kunde icke framhålla några andra skäl för den ifrågasatta förändringen än att han trodde att, om vi skulle bibehålla förordningen sådan den är, folk skulle tvingas till salningar och så supas mer än de annars skulle göra, ifall de finge köpa ett mindre mått. Men jag undrar, om ett sådant resonemang håller streck, och jag undrar, om vi kunna godtaga sådana skäl, i synnerhet om de sammanställas med de långt bättre, som tala mot förslaget och som nyss äro anförda af den första talaren.

Jag är nämligen af den mening, att för dem, som hunnit så långt, att de hemfallit under dryckenskapslasten, är det i det närmaste likgiltigt, om vi bestämma minimimåttet till en hel eller half liter, ty dessa skaffa sig brännvin i alla fall; de skola ha sitt brännvin och finna nog utvägar att komma åt det. Men om man

*Ängående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
föreskriften.
(Forts.)*

sänker kvantiteten från en liter till en half liter, så blir faran verkligen stor för de unga. När de ha en slant, som de kunna köpa en half liter för och tillfälle därtill gifves, blir frestelsen för mången stor, och detta kan blifva anledningen för dem att så småningom hemfalla under dryckenskapen. Detta är ett långt starkare skäl för bibehållande af det större måttet än det, som den föregående talaren anförde för utskottets förslag.

Jag vill därjämte underkasta ett annat skäl, som utskottet framfört såsom motiv för sitt förslag, en liten granskning. Det heter nämligen nederst på sid. 16 af utskottets betänkande: »Det lär emellertid enligt utskottets förmenande ur nykterhetssynpunkt vara mindre lämpligt att, såsom nu ofta är fallet, tvinga en person att inköpa en större kvantitet brännvin, än han själf för tillfället anser sig behöfva.» Ja, men jag undrar om detta resonemang är riktigt med afseende på den åtgärd, som utskottet velat föreslå. Tror verkligen utskottet, att det icke finns någon som anser sig behöfva köpa en mindre kvantitet än en half liter? Jag menar det kan finnas en hel massa folk, som icke anse sig behöfva mera än en liten sup för hvar gång. Följer man utskottets resonemang och drager ut konsekvenserna däraf, blir slutsatsen, att vi icke böra stanna vid halflitern, utan söka få utskänkningsordningen så ordnad, att hvar och en får så liten kvantitet han vill ha.

På landsbygden och i vissa mindre stadssamhällen har man endast utminuteringsrörelse, icke utskänkning, och allmänheten är sålunda hänvisad till utminuteringsställen. Om då en person skulle anse sig nöjd med en sup men icke kan erhålla en så liten kvantitet, så skulle han, äfven om utskottets förslag antoges, tvingas att köpa det större måttet eller sala med någon annan för att få en half liter.

Jag tror emellertid, att de, som icke äro hemfallna åt dryckenskapslasten, gå förbi utskänkingsstället, när de icke få hvad de vilja ha, och därför anser jag, att detta verkar som ett korrektiv och ett hinder mot frestelsen, då de icke kunna få det mindre måttet.

Jag tror således, att det är bäst, att vi stanna vid hellitern såsom den minsta tillåtna försäljningskvantiteten, och yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Herr Ekman i Göteborg: Herr talman! Jag vill gärna medgifva, att föreliggande fråga är svårlöst och att mycket kan sägas både till förmån och till nackdel för densamma. År 1905, då frågan var före, var det en framstående nykterhetsvän i Första Kammaren, som kallade densamma olöslig. Den kommer dock alltjämt igen och kräfver sin lösning. Min mening är, på grund af den erfarenhet jag under min verksamhet inom göteborgssystemet utfört, att stämningen i landet är vida mera för denna reform än den någonsin varit. Detta framgår af uttalanden, som gjorts i frågan från olika

håll. Hade man hört myndigheter, så är jag öfvertygad, att man fått ett annat svar än förra gången.

Frågan är så mycket debatterad, att det kanske vore öfverflödigt, att för kammarens ledamöter upprepa de skäl, som tala för och som tala emot saken. Men jag kan icke underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet på det fallande penningvärdet och de höga arbetslöner, som betalas. Den person står väl nu för tiden ganska lågt på den ekonomiska skalan, som icke har en krona och femtio öre att köpa en liter brännvin för, åtminstone gäller väl detta de dagar då aflöningen uppbäres. Om en sådan person skall vara nödsakad att köpa en liter i stället för en half liter, så få hustru och barn mindre af hans aflöning än de eljest skulle få. Det har talats om att ungdomen, som har mindre tillgång på penningar, skulle ha svårare att skaffa sig penningar för att köpa en hel liter än en half liter. Men jag tror icke det skulle medföra några svårigheter att med sig adjungera ett par köpare till och då komme man lätt upp till denna ringa summa af eu krona och femtio öre.

Emellertid är det sant, att det om denna fråga gäller, att det är litet svårt att *bevisa*, om det är riktigare att sätta minimum till en half än till en hel liter. Den enda sak, som kan ådagalägga detta, är erfarenheten. Den ärade talaren på värmlandsbanken sade, att vi böra böja oss för erfarenheten. Vi ha dock ingen annan erfarenhet än rörande hellitern, och talaren erkände själf, att denna erfarenhet icke gifvit så synnerligen goda resultat. Jag vill då fråga kammaren, om det icke skulle vara skäl i att förvärfva erfarenhet, huru en halfliter som minimum skulle verka. Detta kan ske under de synnerligen starka garantier, som både motionären och utskottet föreslagit. Först och främst är det icke meningen att *påbjuda* halflitern såsom minimum, utan meningen är att medgifva respektive försäljningsbolag, därest ingen olägenhet däraf följer, rättighet att nedsätta minimum till en half liter. Uppstår därvid någon olägenhet och skulle dryckenskapen därigenom stiga, så kan minimum utan vidare höjas till en hel liter. Dessutom kommer, som herrarne se af betänkandet, denna bestämmelse att gälla endast en tid af $2\frac{1}{2}$ år, hvarunder experimentet skulle utföras. När den tiden gått till ända, stiger minimum åter till en hel liter, utan att beslut af Riksdagen behöfver fattas. Jag tycker, att för nykterhetsvänner, som verkligen vilja främja nykterhetsaken, skulle det vara önskvärdt att få utrönt, huruvida halflitern som minimum skulle gifva ett bättre resultat än hellitern. Jag kan icke tänka mig, att de icke skulle vilja medgifva, att ett sådant experiment gjordes, af fruktan för följderna. För min del är jag lifligt öfvertygad, och jag vet, att jag i detta fall har andra med mig, att denna reform verkligen skulle vara en åtgärd i nykterhetens intresse, och då det icke gärna med fog kan påstås, att någon större risk skulle följa med detta experiment, som när som helst skulle kunna upp-

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.*
(Forts.)

Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)

häfvas af respektive styrelser, så hoppas jag, att kammaren denna gång måtte medgifva, att detta försök måtte få göras under 2¹/₂ år.

Häruti instämde herrar *Neiglick* och *Jeansson* i Kalmar.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Den siste ärade talaren sade, att denna fråga kommer alltjämt igen och kräver sin lösning. Men såvidt jag har mig bekant har denna fråga hittills icke kommit fram med något starkare kraf på att finna en lösning. Den förelades Riksdagen 1905 i samband med förslaget till omarbetning af brännvinsförsäljningsförordningen. Förslaget föll på denna kammares motstånd. Sedan har icke gjorts något för att få fram frågan, förr än göteborgssystembolagens förtroendemannd uttalade sig för en sådan reform och hvilket uttalande väl närmast torde vara anledningen till att ärendet nu framburits i kammaren i form af motion. Det synes mig sålunda, att döma af detta förhållande, som om man icke med fog kunde påstå, att denna fråga är af den beskaffenhet, att den nödvändigt kräver sin lösning i den riktning, som motionärerna föreslagit, och det förefaller mig också som om den motivering, som motionärerna förebragt för sin framställning, i viss mening talar för ett annat resultat än det, hvartill motionärerna kommit. I motiveringen och äfven i den siste talarens anförande angifves såsom *ett* skäl för förslaget, det sjunkande penningvärdet. Såvidt jag kan förstå, skulle vanlig enkel logik bjuda, att i samma mån penningvärdet sjunker, borde man höja den tillåtna minimikvantiteten, och i samma mån penningvärdet stiger, borde man sänka det kvantum, som vore tillåtet att sälja. För öfrigt tycker jag det ligger i sakens natur, att ju lättare man gör en vara åtkomlig, desto större omsättning får varan, och det är just därför vi sträfvat efter att få lagstiftningsåtgärder vidtagna för att förekomma salning. Ty hvarför skulle vi här förbjuda salning om icke för att förekomma, att personer skulle komma i tillfälle att köpa mindre kvantum än lagstiftningen ansett som det minsta tillåtna, nämligen en liter? Det är sant hvad en mycket insiktsfull man på detta område, föreståndaren och chefen för göteborgssystembolagen här i Stockholm, herr Rubenson sagt i detta hänseende, att om man vill förebygga olägenheterna af salningen, så är detta godt och väl, men att detta mål svårligen kan uppnås därigenom »att lagen själf drager försorg om att det kvantum utan besvär och omgångar erhålles, som eljest endast på salningens alltid i någon mån hindersamma väg kunde åtkommas». Ja, detta synes mig vara en ganska naturlig sak, men att anförda detta som motiv för att det minsta kvantum, som skulle få köpas, skulle vara en half liter, finner jag vara i hög grad egendomligt. Dessutom vill jag stryka under och betona det olämpliga uti att på ett område som detta, där vårt folk sedan lång tid tillbaka har en mycket stor erfarenhet, företaga några experiment. Detta så mycket mera som det är ett område af

synnerligen ömtålig beskaffenhet, som man här vill experimentera på genom att såsom »försökskaniner» använda den fattigaste delen af landets befolkning, ty sannerligen det kan ifrågakomma, att denna »reform» skulle ha någon betydelse för den mera burgna delen af Sveriges befolkning. Jag har för öfrigt en liten praktisk erfarenhet från de senaste dagarne, som jag icke vill underlåta att meddela herrarne. Jag och ett par vänner voro en afton på en af huvudstadens teatrar, och under en mellanakt giingo vi ned i restaurangen för att dricka ett glas vatten. Då sade en af mina vänner till den andre: Ifall det nu funnits en kvarting punsch, så hade vi kunnat dricka den, men nu finnes icke mindre än en halva. Detta hörde kyparen. Jo, sade han, det finns kvartingar. Ja, sade då min vän till honom, få vi då en sådan. Men hade nu där icke funnits någon kvarting, så hade de icke druckit någon punsch vid det tillfället. Efter teatern giingo vi på en annan restaurang för att äta en smörgås och därefter dricka en kopp kaffe. Där upprepades samma historia. Den ene yttrade till den andre: Om det nu funnits en kvarting punch, så kunde vi druckit den, men då det väl icke finnes annat än halvbuteljer, så få vi vara utan. Jo, sade schweizerifröken till honom, det finns. Få vi då en kvarting, sade han. Jag tycker, att detta är praktiska rön ur lifvet, som tillräckligt åskådliggöra, att om det finnes mindre kvantiteter, så tar man dem, men om det icke finnes sådana, blir det ofta ingen supning af.

Herr talman! Jag tror icke, att vi böra inlåta oss på att experimentera på ett område sådant som det förevarande och därför yrkar jag afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Branting: Herr talman! Jag instämmer med den föregående talaren däri, att jag icke tror, att detta är någon fråga, som med nödvändighet måste komma tillbaka, till dess den blifvit löst. Det finnes nog icke någon särskildt stark folkopinion, som kräfver den ändring, som föreslagits, och det ligger i sakens natur, att så icke kan vara. Men däremot kan jag icke alls följa honom, då han vill göra gällande, att det skulle vara fullkomligt oegentligt att vi våga oss på med att experimentera å detta område, när förhållandet är — och det erkännes af nykterhetskretsar utaf olika färger — att det nuvarande tillståndet icke är godt. Sedan kan man stå och resonera och gifva skäl för att förändring bör göras i den ena eller andra riktningen, och det ena skälet kan låta nog så plausibelt — men det finnes motskäl, som äro nästan lika plausibla. Så är just här fallet.

Det har sagts med rätt mycken styrka, att man bör icke i frestelse inleda särskildt ungdomen, därigenom att varan blefve lättare tillgänglig för mindre betalning. Ja, det är ett skäl, som jag medgifver har viss betydelse, men det är icke sagdt, att det fullständigt uttömmes och afgör hela frågan, ty mot detta kan man mycket väl sätta det argumentet, att det är olämpligt att tvinga

Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
föreskrifningen.
(Forts.)

folk att köpa mera än de behöfva, mera än de vilja ha. Det har faktiskt visat sig, att den s. k. litersupningen haft till följd åtskilliga af de mest motbjudande former, i hvilka dryckenskapen framträder i vårt land. Inför ett sådant faktum är det icke att undra öfver, om t. o. m. absolutister kunna komma till motsatta resultat. Och jag vet, att bland mina absolutistiska vänner äro meningarne i denna fråga delade. Somliga anse, att det är skäl i att försvåra åtkomsten af varan, andra anse, att man icke bör tvinga folk att skaffa sig mera däraf än de efter sin mening ha bruk för, och det skälet väger därvid också tungt, att det faktiskt blefve till nykterhetens gagn, ifall en minskning just i litersupningen inträdde.

När så är förhållandet, synes mig icke finnas någon annan lämplig väg att gå än att försöka med ett *experiment* just i detta afseende. Ingen kan väl påstå, att, då litern fastställdes, det skedde på grund af någon djupgående insikt om, att just här träffade man det rätta, utan det berodde väl därpå, att då man skulle taga ett mått, tog man detta enhetsmått och ansåg, att man kunde hålla sig därtill. Men när nu så tydliga olägenheter framträda och verkliga anledningar finnas att se till, om man icke möjligen skulle kunna komma till ett bättre totalresultat för nykterhetens sak, ifall man stannar vid ett annat mått, då synes mig lämpliga tillfället vara inne att på experimentell väg pröfva den saken. Och jag protesterar på det bestämdaste mot försöket att göra ett dylikt experiment till en lek med människors lif och lycka, såsom herr Kvarnzelius sökte göra, när han kallade dem, som skulle blifva föremål för denna nya lagstiftning, för »försökskaniner». Hvad man behöfver, är att få fram den kvantitet, som skulle så att säga ställa kyrkan midt i byn, en kvantitet, som är så pass stor, att den icke lockar folk på allfarvägen till köp, men dock icke så stor, att den, som köper, får med sig mer än han har användning för och därigenom frestas till större supning än som eljest skulle varit fallet.

Det är dessa synpunkter, som ledt utskottet i dess resonemang. Jag medgifver, att herr Kvarnzelius har rätt i det afseendet, att de skäl, som motionären framlagt med hänsyn till det sjunkande penningvärdet, äro ohållbara. Men detta är en underordnad sak. Alla dessa resonemang bevisa egentligen ingenting. Det enda sättet, hvarpå vi kunna komma till ett bättre resultat, vore att genom experiment under en viss tid undersöka, om vi genom att sänka det minsta tillåtna måttet slagit in på en riktig väg, hvilket är möjligt, eller på en oriktig väg, hvilket också är möjligt.

Nu förelåg här emellertid den svårigheten, att, om man helt enkelt bifölle motionärens yrkande på nedsättning af den tillåtna kvantiteten till en half liter, det kunde hända, att det blefve vanskligt att få en sådan bestämmelse ändrad, ty då behöfdes på nytt samstämmade beslut af bägge kamrarne. Och särskildt kan jag förstå, att absolutistiska nykterhetsvänner kunna sig betänksamma, om det skall bero på Första Kammaren och dess stämning, om en

ändring skall kunna genomföras, som återgår till den högre kvan- titeten, därest efter dessas mening experimentet skulle ha slagit olyckligt ut.

Nu är emellertid det argumentet bortfallet genom det sätt, som utskottet här använt att begränsa den nya förordningens giltighet till en viss kortare tid och som karakteriserar hela denna åtgärd som ett socialt experiment, som ett sätt att pröfva sig fram i en fråga, där man annars kan stå och tvista och träta med hvarandra i oändlighet, utan att den ene någonsin kan afgörande öfverbevisa den andre. Genom att ställa frågan så, att stadgandet automatiskt går tillbaka till det gamla, ifall det visar sig, att experimentet ej slagit väl ut, synes mig verkligen det starkaste vapnet vara slaget ur händerna på dem, som skulle vilja motsätta sig en ändring af det nu gällande stadgandet.

Det anmärktes af herr Schotte, att det kanske ändå blir så olika tolkningar af huru det experimentet efter två och ett halft år utfallit. Ja, det är möjligt, att olika tolkningar försöka att göra sig gällande. Så sker det ju alltid i dessa sammansatta sociala frågor; men sedan vi sett dessa saker i verksamhet, så föreligger dock så pass material, att kammaren väl skall kunna tilltro sig själf att afgöra, huruvida den vill fortsätta experimentet eller låta saken gå tillbaka igen.

Det förefaller mig således, att vi icke riskera någonting genom ett bifall till utskottets hemställan i den form, som den nu har fått genom denna förändring af motionärens yrkande, nämligen att stadgandet skall gälla allenast för två och ett halft år. Det är detta, som gjort, att, sedan jag suttit och hört resonemangen fram och tillbaka i utskottet, och sedan jag hört resonemangen man och man emellan, likaledes fram och tillbaka, och frågat den ene och den andre och fått alldeles motsatta svar från absolutister, som äro lika varma och ifriga för sin sak å ömse sidor, jag för min del har kunnat vara med om att här försöka ett experiment.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hem- ställan.

Med herr Branting förenade sig herrar *Petrén, Fornander, Wijk, Åkerman, Zetterstrand*, friherre *Hermelin, Vahlquist, Ekman* i Mo gård, *Lundell, Röing, Lindblad, Kobb, Persson* i Stockholm, *Åker- lund* och *Palme*.

Herr Byström: Herr talman! Det ser ut, som om detta vore en synnerligen viktig fråga. Det är så mycket instämmande på båda sidor, att det nästan ser ut, som om det vore en program- punkt man nu behandlar. Så viktig torde väl frågan ändå icke vara. Emellertid tillhör jag dem, som anse, att man nu icke bör göra någon ändring i lagen uti ifrågavarande afseende; och jag vill blott yttra följande två saker.

*Ängående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

*Ängående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förrordningen.*
(Forts.)

För det första förvånar det mig, att utskottet, som i själva verket icke kunnat anföra några giltiga skäl för den reform, som det föreslår, ändock kunnat komma med ett förslag sådant som detta. Ty det må man väl medgifva, att hvad som säges på sid. 17 i utskottets betänkande icke är några skäl för denna s. k. reform.

Det är också ganska otrefligt, tycker jag, att antaga en sådan här tillfällighetslag. Vi hafva ju vid diskussioner om nykterhetsfrågans ställning i Amerika så många gånger hört klandrande upprepas, att där har man en lag i dag och i morgon en annan. Nu har ju i fråga om det lokala vetot ståndpunkten så till vida ändrats bland nykterhetsvänner här i Riksdagen, att man vill hafva kvalificerad majoritet vid dess införande, och detta naturligtvis för att detsamma icke allför snart eller i onödan skall upphävas.

Jag kan förstå motionärens framställning, ty han tyckes vara öfvertygad om sin sak och söker bevisa sitt yrkande. Men utskottet kan jag knappast förstå. Om utskottet varit ovisst om sin ställning i detta fall, hade det då icke varit skäl att påminna sig det gamla latinska ordspråk: »In dubio non est agendum», som brukar kastas fram och tillbaka här i kammaren, och som i öfversättning betyder ungefär så mycket som att i tveksamma fall bör man icke aktivt handla. Och jag vill slutligen säga bevillningsutskottets herrar ledamöter, hvilka jag anser som så kloka karlar allesman, att jag icke förstår, huru de kunnat komma med detta yrkande.

Herr Lindgren i Skog: Herr talman! Jag skall icke lång stund upptaga kammarens tid; men innan kammaren går att besluta i frågan, skall jag be att få återföra i herrarnes minne, hurusom på 1870-talet hvarje kryddkrämare och diversehandlare i landet hade rätt att i huru liten kvantitet som helst sälja öl och vin. I hvarje afkrok af landet insåg allmänheten, att detta var ett olyckligt system, och det insåg också Riksdagen, hvarför Riksdagen beslöt att höja minimikvantiteten vid afhämtning till 10 liter. Jag vädjar till denna kammare, om det är någon, som kan motsäga, att detta varit ett lyckligt beslut och att det hindrat öldryckenskapen.

Med utgång från denna erfarenhet borde kammaren eller de af kammarens ledamöter, som äro lifvade för experiment och som vilja verka i nykterhetsvänligt syfte, föreslå att höja minimikvantiteten brännvin vid utminuterung till 2 liter. Försök det experimentet; och jag tror, att nykterhetsvännerna skola vara med därom och att de skola finna glädje och tillfredsställelse däraf.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Berg i Göteborg: Herr talman! En talare på stockholmsbänken hade nyss ett yttrande, som föranledt mig att begära ordet. Han sade, att det nuvarande tillståndet icke är godt. Jag instämmer fullständigt med honom i detta hans uttalande; men hvarför är det nuvarande tillståndet icke godt? Icke är det därför

att det existerar en literbestämmelse, utan det nuvarande tillståndet är ej godt på den grund, att svenska folket super brännvin.

Såväl i denna som i Första Kammaren har motion väckts, att vi skulle ändra det minsta vid utminitering af brännvin tillättna försäljningsbelopp från en liter till en half liter; men äfven detta förslags ifrigaste förespråkare hafva mer än en gång under denna diskussion medgifvit, att inga tungt vägande skäl kunna presteras för detta deras yrkande. Ingen af dem, som hittills uppträdt såsom förfäktare af den motsatta åsikten, har heller kunnat bestämt påstå, att hans mening är den enda riktiga. De, som vilja en förändring, förorda att ett experiment företages.

Jag för min del tycker, att det icke är skäl att experimentera i denna fråga. Jag är ifrån en stor stad. Ändringen skulle säkerligen vara till största gagnet i de stora städerna; åtminstone anse motionärerna det. Jag är emellertid icke därom öfvertygad.

Utskottet säger, att de skäl, som tala för åsikten, att en dylik sänkning vore ägnad att främja nykterheten, synas utskottet vara öfvervägande. För mig synes det skäl, hvilket vi, som förfäktat bibehållandet af den nuvarande ordningen, anfört, nämligen att man i nykterhetens intresse bör göra brännvinet mera svåråtkomligt och därför vidhålla helliterbestämmelsen, vara det starkaste skäl, som hittills åberopats.

Nu vill man, att vi rörande denna sak skola antaga en särskild förordning till alla de många förordningar och lagar, vi förut hafva i detta land. Detta tycker jag för min del vara mycket motbjudande och har gjort mig ännu mindre benägen, än jag till en början var, för den föreslagna ändringen. Herr talman, jag yrkar afslag på utskottets förslag.

Herr Leksell: Herr talman! Alla de herrar, som hafva haft ordet i denna fråga, hafva, så långt jag kan förstå, försvarat brännvinet, fastän i olika kvantum; men jag, herr talman, vill icke försvara något af dessa omdebatterade kvanta. Jag skulle helst se, att äfven den senast försvarade halflitern finge försvinna. Om nu någon af de statskloke män, som jag har äran att vara tillsammans med, ville göra ett sådant yrkande, så skulle jag förena mig med honom. Som saken nu står, förenar jag mig med resevanterna.

Herr Hellgren: Herr talman! Då jag instämt med herr Schotte, trodde jag, att jag skulle kunna afstå från att yttra mig i denna fråga. Men det är en sak, som icke är här vidrörd. Diskussionen har förts i den riktningen, som om det här endast vore fråga om minimibeloppet brännvin vid utminitering, antingen helliter eller halfliter. Men jag undrar, om icke frågan har en djupare innebörd. Det är helt enkelt fråga om en principändring; ty då man satte hellitern såsom minimibelopp, så gjorde man detta, såvidt jag kan förstå, därför, att man ville göra denna vara svåråt-

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

*Ängående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

komlig för dem, som man egentligen visste vara svagast gentemot frestelsen att lägga sina förvärfvade slantar på krögarens disk. Det är således en helt annan princip, som användes, då man genom att sänka minimibeloppet vill göra denna vara lättare åtkomlig för dem, som hafva ringa råd att förse sig därmed.

Att förhållandena nu icke äro bra sådana som de äro, det beror som sagdt på salningen. Men tro herrarna, att den kommer bort därigenom att man sätter minimibeloppet till en half liter? Ingalunda!

Skillnaden är endast den, att de, som ovillkorligen vilja suppa, men sakna penningar äfven för att köpa en half liter, då icke behöfva skaffa så många kompanjoner som förut, då det gällde att köpa en hel liter i taget. På den grund anser jag, att man måste taga särskild hänsyn till de personer, som denna lag närmast rör. Jag tror nämligen, att, om en notorisk drinkare kan köpa en liter, han hellre köper en hel liter än en half liter; men har han köpt en half liter och därigenom fått smak på varan, så köper han, strax den tagit slut, en half liter till, om han nämligen har penningar därtill; och sålunda är med denna förändring ingenting vunnet, utan snarare tvärtom.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Berg* i Staby, *Hasselquist* och *Meurling*.

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan och dels afslag å såväl berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna. Herr talmannen, som nu gaf propositioner å dessa yrkanden, fann propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja godkänd, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i första punkten af utskottets förevarande betänkande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen utvisade 78 ja, men 112 nej, hvad kammaren alltså afslagit såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)*

Punkten 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 3*; och yttrade därvid:

Herr Röing: Herr talman, mina herrar! Den del af herr Jespersens motion, i hvilken han föreslagit sådan ändring i brännvinsförsäljningsförrordningen, att bolag skulle förbjudas rätt att försöka spirituosa — ett spörsmål, som äfven upptagits i en motion, som i kammaren framkommit från herrar Berggren och Erikson i Öfra Odensvi — har ej vunnit något understöd från bevillningsutskottets sida.

Herr Kvarnzelius och jag, jämte tvenne kamrater i utskottet från Första Kammaren, hafva dock icke kunnat instämma i utskottets rena afslagsyrkande, då vi nämligen — fränsedt det, som motionären i sin motion meddelat — dels i utskottet, dels i dagspressen erhållit kännedom om sådana missförhållanden, att vi i en reservation föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida med hänsyn till brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet strängare kontrollföreskrifter än de, som gifvits i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, kunna vara erforderliga särskildt i afseende å försäkring af spirituosa och vin, samt till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Det torde ju icke med fog kunna af någon begäras, att vi reservanter skola draga upp de linjer, efter hvilka denna nya revision bör verkställas. Visste vi det, så skulle vi motionerat i den riktningen och icke föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t. Men däremot torde det icke vara någon obefogad fordran från kammarens sida, att vi åtminstone skola kunna påpeka ett par luckor i den nuvarande förordningen, luckor, som borde fyllas med nya och skärpta kontrollbestämmelser. Motionärerna hafva själfva dragit försorg därom och påpekat speciellt två sådana luckor. Den ena afser de bristande kontrollföreskrifterna vid försäkring af sprit, den andra saknaden af bestämmelser angående upphandlingen af spirituosa för bolagens räkning. Saknaden af bestämmelser i detta senare afseende har på många ställen framkallat ett system med hemliga provisioner, mutor och sådant. —

Som herrarna torde ha sig bekant, måste vederbörande förestandare för ett brännvinsbolag vid försäkring af sprit införa i en liggare äfven uppgift på den kvantitet, som erhållits genom försäringen. Han inför, när t. ex. en högprocentig konjak förskäres, så

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
föreskrifningen.
(Forts.)*

och så många liter af denna konjak, så och så många liter brännvin, vatten, konjaksessens o. s. v. för att sedan få en slutsumma i kvantitet af denna förskurna vara. Däremot finnes det ingen som helst föreskrift, att det skall finnas någon kontrollant närvarande vid själfva förskäringen. — Det vore, enligt mitt förmenande, icke för mycket begärdt, att länsstyrelsens ombud i bolaget eller en styrelseledamot eller revisor skulle vara närvarande hvarje gång förskäring äger rum, så att det kunde ses till, att i vederbörande journal infördes icke blott de riktiga kvantiteterna, utan äfven de kvaliteter, som genom förskäringen åstadkommits.

Hvad sedan själfva inköpet af spirituosa beträffar, så känna vi nog litet hvar till, att de mera välskötta bolagen verkställa sina inköp genom entreprenad, och det är utan tvifvel alldeles riktigt såsom utskottet säger, att detta tillvägagångssätt tillämpas mer och mer af bolagen. —

Men lika säkert och visst är det, herr talman, att i en massa bolag äger föreståndaren rättighet att göra inköpen hvar helst han behagar, och det är detta, som gifvit anledning till det mängenstädes rådande systemet, att vissa spritfirmor, speciellt utländska, skaffa sig leveranser till ofta oskäligen höga priser i förhållande till kvaliteten genom att till agent hafva föreståndaren eller någon honom närstående bekant eller släkting, hvilken person de då gifva en mycket hög provision. Nå, huru skall man då, frågar sig en och annan, vinna någon rättelse härutinnan? Jo, den bästa garantien häremot vore, enligt min åsikt, att det bestämdes, att inköp af spirituosa för dessa bolags räkning icke finge äga rum annat än genom entreprenad, hvarigenom den fria konkurrensen skulle göra sig gällande. Styrelsen skulle pröfva anbuden och undersöka profven samt förkasta eller antaga offerterna. På detta sätt skulle naturligtvis alla firmor, som arbeta med höga, hemliga provisioner, mycket snart vara ur räkningen, emedan det ej vore möjligt för dessa att konkurrera med de respektabla firmorna, som ej använda sig af dylika affärsmetoder.

Detta är två exempel på luckor, som enligt mitt förmenande finnas i de nu gällande bestämmelserna. Och jag ber få påpeka för herrarna, att vi fyra reseranter ej äro ensamma i vår önskan om en skärpt kontroll vid brännvinsbolagen.

När jag, herr talman, kom hit till kammaren i morse, fann jag på min pulpet ett meddelande från Göteborgssystemsbolagets förtroendenämnd, som haft sammanträde den 25 och 26 februari i år här i Stockholm. Jag antager, att herrarna allmänt fått sig detsamma tilldeladt. På sidan 4 i detta meddelande heter det: »Hvarje lämplig föreskrift om skärpt kontroll skulle af bolagen, hvilka äro besjälade af de bästa afsikter för bolagsinstitutionernas rätta handhavande, hälsas med tillfredsställelse.» Jag anser, mina herrar, att erfarenheten bör ha lärt oss, att det inte behöfves några nya uppseende-

väckande fall af missbruk, för att Riksdagen skall gå in på ett förslag om undersökning angående skärpt kontroll.

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

Jag vill i detta sammanhang erinra kammaren om, att herr Jespersion vid 1907 års riksdag, således för blott två år sedan, framkom med en motion som den nu föreliggande. I denna motion yrkade han som i år bl. a. ändring af § 3 i brännvinsförsäljningsförordningen för att få skärpta garantier till stånd. Utskottet ansåg emellertid de nuvarande bestämmelserna betryggande mot sådana missbruk, som framhållits i motionen, och Riksdagen följde äfven utskottet och afslog motionen. Men sedan dess, mina herrar, har just ett sådant missbruk, som herr Jespersion fruktade och påpekade i sin motion, inträffat, ett missbruk, som föranledt utskottet att enhälligt tillstyrka en sådan ändring af § 3, som herr Jespersion för redan två år sedan föreslog, och Riksdagen har också i dag enhälligt och utan debatt godkänt denna ändring. — Skall det vara nödvändigt, frågar jag, att något sådant missbruk rörande den punkt, som vi nu behandla, skall inträffa, innan Riksdagen är med om undersökning rörande en skärpt kontroll af vår gällande brännvinsförordning? Jag tror det ej. Vi ha på den sista tiden, och icke minst beträffande den byggnad, i hvilken vi nu befinna oss, sett så många missbruk till följd af bristande kontrollföreskrifter, att det borde vara hvarje medlem af denna kammare kärt att vara med om en skrifvelse i den riktning, som reservanterna föreslagit.

Jag får, herr talman, till sist understryka, att vi reservanter icke tänkt oss en sådan skärpt kontroll, som skulle kräva nya utgifter för staten eller nya ombud i bolagens styrelser eller ökad antal revisorer eller dylikt, utan endast skärpta bestämmelser i själva föreskrifterna.

På dessa grunder, herr talman, tillåter jag mig yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Herr *Wavrinsky* instämde häruti.

Herr Schotte: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att den föregående ärade talaren har gjort denna fråga vida större, än hvad den i själva verket är. Jag tror också, att den opinionsvind, som till förmån för motionerna i nu förevarande del blåst flerstädes i den dagliga pressen och icke minst från den trakt, som den ärade talaren representerar, äfven ansenligt öfverdrifvit betydelsen af den reform, hvarmed vi här sysselsätta oss. Det är enligt min åsikt alldeles orätt att på denna fråga anlägga en sådan synpunkt, som när man rörande nödvändigheten af nya kontrollbestämmelser med afseende å brännvinsbolagens försäkring af sprit till och med åberopar erfarenheterna från den byggnad, hvori vi nu befinna oss. För min del vågar jag tro, att de kontrollföreskrifter i ämnet, som redan finnas, böra kunna förebygga de väsentligaste, ja, om de kraftigt utnyttjas, alla de missbruk, som motionärerna i detta sammanhang

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förrådningen.
(Forts.)*

påpekat. Det är ju redan nu så, att kontroll- och justeringsstyrelsen har att utfärda de föreskrifter med afseende på bokföringen, som skola gälla för dessa brännvinsbolag, och kontroll- och justeringsstyrelsen har också utfärdat sådana föreskrifter, hvarigenom bl. a. bestämmes, att särskildt varukonto alltid skall föras, hvilket konto skall utvisa ej blott i hvad mån varukvantiteten ökats i litertal genom försäkring eller blandning, utan ock att den genom ökningen uppkomna vinsten kommit respektive bolag till godo. Bevillningsutskottet har också varit i tillfälle att taga del af räkenskaperna hos ett bolag — och jag för min personliga del af ytterligare ett — och såvidt jag förstår, äro dessa räkenskaper förda i enlighet med kontroll- och justeringsstyrelsens föreskrifter och på ett sätt, som bör vara betryggande mot alla missbruk, naturligtvis under förutsättning, att vederbörande styrelse och revisorer göra sin skyldighet. Om däremot icke styrelsen och revisorerna på något sätt öfvervaka, att böckerna föras så, som föreskrifvet är, och om ej heller vid de årliga inventeringarna kontrolleras, att de kvantiter spritvaror, som böckerna upptaga, verkligen finnas till, ja, då är det säkerligen omöjligt att få något korrektiv mot missbruk, — det är naturligtvis till styrelseledamöternas, revisorernas och föreståndarnas plikt- och ansvarskänsla man främst har att lita. Det är beklagligt, att det förekommit fall, där en sådan uppmärksamhet och kontroll å försäkringarna icke blifvit iakttagna, men jag tror, att den synnerligen lifliga agitation, som väckts i detta ämne, kommer att verka godt i det afseendet, att styrelseledamöter och revisorer och äfven kontroll- och justeringsstyrelsen blifvit uppmärksamgjorda på, att här finnas förhållanden, som de böra hålla ögonen på, att här till äfventyrs också tarivas ytterligare bokföringsföreskrifter, och att det också kan vara lämpligt, att kontroll- och justeringsstyrelsen, som har rättighet att själf eller genom ombud när som helst revidera och granska bolagens räkenskaper, gör det litet oftare och på ett sådant sätt, att särskildt frågan om bolagens spritförsäkring noga efterses.

Hvad brännvin beträffar, säga motionärerna, herr Erikson och herr Berggren, själfva, att inköpen af egentligt brännvin äro lätta att kontrollera och att fördenskull, rörande denna vara och dess försäkring, några särskilda kontrollföreskrifter icke behövas. I själfva saken synes mig också uppenbart, att en dylik försäkring bör kunna få äga rum af bolagen. Det förefaller orimligt, att t. ex. bolaget i den stad, jag representerar, och hvilket tar mellan 40 och 50 järnvägslaster sprit från Kristianstad årligen, i stället skulle behöfva taga 100 järnvägslaster för att få vatten från Kristianstad med i spriten. Visserligen är dricksvattnet i Karlstad dåligt — jag befarar sämre än i Kristianstad — men Karlstadsvattnet borde dock duga att blanda i brännvin.

Annorlunda kan det i viss mån ställa sig med konjak. Här åberopas, att det möter stora svårigheter att utöfva kontroll, där-

igenom att anbud näppeligen kunna infordras genom auktion. De vinhandelsfirmor, som i detta afseende skulle bli gynnade genom bifall till motionen, skulle också, säger man, besitta större sakkunskap i fråga om försäkringar. Detta är ju möjligt, jag vill icke betvivla det, men jag tror, att numera åtminstone de större och bättre bolagen ha lagermästare med tillräcklig sakkunskap, så att allmänheten bör kunna ha skäligen garantier för, att varan genom behandling af bolagen icke blir alltför dålig. Det är också sannolikt regeln, att brännvinsbolagen, som i allmänhet äga utmärkt kredit, ofta ha lättare att knyta förbindelser med goda utländska hus än de enskilda vinhandlarne.

Det har visserligen, som den föregående talaren påpekade, på åtskilliga håll innäslat sig ett provisionssystem på detta område. Ja, provisionssystemet har bevillningsutskottet naturligtvis i ingen mån velat taga i försvar. Utskottet har tvärtom velat fästa uppmärksamheten på, att detta system bör på alla möjliga sätt motarbetas å detta område som å alla andra. Men utskottet har ställt sig tveksamt, huruvida detta system kan något verksammare motarbetas genom förbud för bolagen att försäkra brännvin och annan spirituosa eller genom den ökade kontroll, hvarom reservanterna orda. I hvarje fall har det synts obehöfligt att härom skriva till Kungl. Maj:t. Ett provisionssystem kan uppenbarligen också ifrågakomma jämväl när inköpen ske från inhemska spirituosa eller vinaffär. Man skulle till och med kunna befara, att frestelsen att begagna detta system med provisioner då vore större, enär det naturligtvis alltid skulle vara svårare att bevisa, att provisioner förekommit, när det gäller enskilda firmor, än då fråga är om bolag, hvilkas räkenskaper granskas af revisorer, tillsatta af särskilda myndigheter, och då dessutom dessa räkenskaper skola föras enligt fastställt formulär.

Det är på dessa skäl utskottet icke ansett sig böra biträda ett förslag om skrifvelse till Kungl. Maj:t i ämnet. Mig synes också, att en skrifvelse väl borde utmynna i något bestämdt eller åtminstone antydt förslag. Förra gången, då en liknande motion förelåg, var ock en reservation afgifven till bevillningsutskottets betänkande, äfven den gående ut på en skrifvelse, men då angafs uttryckligen syftet vara, att en utredning, huruvida bolagen öfver hufvud taget borde få tillåtas att försäkra brännvin och andra spirituösa drycker samt vin eller icke. Den reservationen vann emellertid icke Riksdagens bifall. Reservanterna i år ha icke vågat sig på att direkt gå in på frågan om förbud eller icke förbud för bolagen att verkställa sådan försäkring, utan de ha hufvudsakligen hänfört sig till yrkandet på ytterligare kontrollföreskrifter. Det är ju möjligt, att det kan utfinnas nya kontrollföreskrifter, men det är ganska säkert, att kontroll- och justeringsstyrelsen härutinnan sitter inne med de största förutsättningarna att öfverväga detta och att styrelsen ej heller skall underlåta att sin tjänsteplikt likmätigt förordna om

*Angående
ändringar
i brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

lertid utskottets majoritet och äfven den senaste ärade talaren ansett, att det är tillräckligt effektiva kontrollföreskrifter, som vi för närvarande ha. Jag hyser emellertid en annan uppfattning härutinnan.

Som bekant, skall kontrollen öfver bolagens verksamhet i främsta rummet utöfvas af bolagsstyrelsen, och denna har med hänsyn därtill blifvit så sammansatt, att alla olika samfundsorgan, som äro intresserade af vinstmedlen, skola ha att välja hvar sin representant i bolagets styrelse, och därigenom, har man tänkt sig, skulle kontrollen blifva tillräckligt effektiv. Den, som emellertid har någon kännedom om det sätt, hvarpå styrelseledamöterna fullgöra sitt uppdrag, har tämligen klart för sig, att det icke är möjligt för dem att öfva tillräcklig kontroll öfver bolagets förvaltning och att sålunda en föreståndare för bolaget, som vill gå bakom ryggen på styrelsen, lätt kan göra detta utan att styrelseledamöterna ha vetskap om saken. Styrelsens verksamhet består kanske i många fall endast däri, att den kommer samman en gång i månaden, möjligen äfven mindre ofta. Då lämnar ordföranden en redogörelse för hvad som blifvit åtgjordt under den gångna månaden och hurudan ställningen är för dagen, och man kan tänka sig, att en styrelseledamot kastar ett öga i räkenskaperna, men det kan också hända, att han icke gör det. Sedan äter man middag, och så är styrelsesammanträdet slut. Jag vädjar till herrarne, om detta kan vara tillräcklig kontroll. Det återstår visserligen revisionen, och denna är ganska fullödigt och väl sammansatt. Men om det nu är så, att en föreståndare vill begagna sin ställning till egen favör och för det ändamålet genom vissa förskäringsmanipulationer söker föra styrelsen bakom ljuset, läser han nog kunna göra detsamma med revisorerna. Det behöfs endast, att han står i samförstånd med den firma i utlandet, från hvilken inköpen göras, för att fakturan, hvarpå revisionen grundar sig, skall bli af beskaffenhet, att den icke lämnar nödigt stöd för en verklig kontroll.

Jag har som sagdt icke tillräckligt förtroende för denna kontroll, och jag stärkes ytterligare i denna min uppfattning vid ett närmare studium af den redogörelse öfver bolagens verksamhet, som lämnas af kontroll- och justeringsbyrån för åren 1906—1907 och som jag skulle vilja rekommendera åt herrarne att ägna någon uppmärksamhet, då jag tror, att man där skall finna mycket värdefulla upplysningar till ledning för ett omdöme i den föreliggande frågan. Det framgår sålunda af redogörelsen bland annat, att brännvin, som inköpts af bolagen, varierat i pris för de olika bolagen från lägst 84,1 öre, i Kristianstad, till högst 1 kr. 6,5 öre, i Seffle. Jag frågar, om det endast är fraktkostnaderna, som kunna verka en så stor prisskillnad på dessa platser, då väl fraktskillnaden i själfva verket icke torde utgöra mera än ett par eller tre öre per liter!

Försäljningspriset varierar i lika afsevärd grad. Sålunda finner man, att det uppgått till lägst 1 kr. 25 öre, i Ängelholm, och högst

*Ängående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
föreskrifvningen.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)

1 kr. 86,5 öre, i Göteborg. Detta är en variation, som är i hög grad anmärkningsvärd, men hvad som i än högre grad tilldrager sig uppmärksamheten är de allmänna omkostnaderna, som de olika bolagen i landet haft och om hvilka äfven finnes uppgift i redogörelsen. Däraf framgår, att omkostnaderna, beräknade per liter försäld spirituosa, uppgingo för samtliga bolag till i genomsnitt 24,5 öre eller 1,4 öre mera än nästföregående år. Man finner vidare, att omkostnaderna varierat så mycket som från 8,1 öre och upp till 66,2 öre per försäld liter spirituosa. Jag frågar er, mina herrar, om man kan säga, att verkligen allting är bra ställt inom dessa bolag, när det finnes sådana, som behöfva disponera en så stor del af försäljningsbeloppet som öfver 66 öre pr liter för att försälja en så kurant vara som den ifrågavarande, hvilken icke undergår någon förskämning, som icke är en säsongartikel och som icke behöfver vrakas bort, därför att den är förlegad, utan som stiger i värde för hvarje dag, den ligger och lagrar till sig. Det är för mig ofattbart, huru man kan säga, att kontrollsystemet är tillfredsställande, när bolagen kunna belasta kontona med sådana omkostnader, bolag, som ha en omsättning på flera hundra tusen liter, då man däremot ser, att små bolag, som icke ha så stor omsättning, och där man kunde förutsätta, att denna mindre omsättning skulle förorsaka större omkostnader, just ha de minsta omkostnaderna, och att det sålunda är de stora bolagen, som draga de största omkostnaderna. Man finner exempelvis, att städer, som ligga hvarandra så nära som Gäfle och Härnösand, utvisa så stor variation i fråga om omkostnaderna, att, då det i Härnösand kostar 39 öre att försälja en liter brännvin, det i Gäfle endast kostar 19 öre. Detta är sålunda en skillnad af 20 öre per liter. En dylik växling i pris är icke så obetydlig, att den kan förklaras på ett naturligt sätt, såvidt jag förstår, utan man måste söka orsaken till densamma något djupare, och ytterst torde den ligga i bristande kontrollföreskrifter och bristande omtanke. Det är en sak, som omöjligt kan undgå dens uppmärksamhet, som vill något närmare studera dessa förhållanden.

Ser man vidare på det sätt, hvarpå bolag komma till stånd, veta vi, att den, som går med i ett bolag, icke får betinga sig enskilda fördelar utöfver fem procent på det insatta aktiekapitalet. Att bolag icke desto mindre bildas, får man söka orsaken till i den omständigheten, att det finnes för samhället varmt intresserade män, som af hänsyn till att en stor del af brännvinsförsäljningsmedlen kommer samhället till godo sätta sig i spetsen för att genom bolagets bildande bereda samhället den förmån, som är förenad med att bolaget har sin verksamhet där.

Detta gäller städerna, men för landsbygdens del kan det icke finnas några motsvarande intressen, ty som bekant, skall hela den vinst, som där uppstår genom försäljning af dessa drycker, levereras till statskontoret på vanligt sätt, och ingenting kommer de kommuner särskildt till godo, där bolagen ha sin verksamhet. Skall

man då verkligen vara nog sangvinisk att tro, att det är ett nykterhets- och sedlighetsintresse, som gör, att personer på landsbygden sätta sig i spetsen och bilda brännvinsbolag där, då dessa icke tillföra kommunen någon som helst ekonomisk fördel? Nej, det ligger nog en stor sanning i ett yttrande, som en representant fälde i utskottet, då han sade, att det är alldeles naturligt, att dessa små bolag måste ha rätt att »småskoja litet grand», som han uttryckte sig, ty man kan icke begära, att någon skall sätta sig i spetsen för och drifva en sådan verksamhet för att endast erhålla fem procent på det insatta kapitalet.

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen
(Forts.)*

När man vidare ser, hurusom staten betalar ut stora summor för att kontrollera maltdryckstillverkningen, en tillverkning, som tillför statskassan en vinst på cirka 3 millioner kronor årligen, när man ser, att kontrollen där är så sträng, att hvarje malkorn blir vägd, innan det går in i bryggpannan, och vidare vet, att man får betala 140,000 kronor årligen för att kontrollera, att icke svagdricksbryggarna göra svagdrickat för maltstarkt, när man å ena sidan ser allt detta och å andra sidan betänker, med hvilken slapphet man låter bolagen sköta sig utan kontroll, dessa bolag, som leverera till det allmänna en vinst af omkring tretton millioner kronor om året, måste man fråga sig, om man kan instämma i hvad utskottet säger, att med gällande kontrollföreskrifter och det sätt, hvarpå kontrollen kan öfvas, är allt väl beställt.

Enligt min uppfattning är detta icke händelsen, och jag skulle därför finna det högst märkvärdigt, om icke denna kammare ville vara med om den reservation, hvori vi hemställa, att Riksdagen i anledning af herr Jespersons samt herrar Berggrens och Eriksons i Öfra Odensvi förevarande motioner måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida med hänsyn till brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet strängare kontrollföreskrifter än de, som gifvits i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, kunna vara erforderliga särskildt i afseende å försäkring af spirituosa och vin, samt till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Herr talman, jag tillåter mig hemställa om bifall till denna vår reservation.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman, mina herrar! Den föreliggande frågan är icke någon nykterhetsfråga, den är fortfarande, hvad den länge varit, en stridsfråga mellan vinbolagen, reningsbolagen och bolagen för Göteborgssystemet. Den saken går icke att resonera bort, fastän man kläder frågan i den vackra formen af en skrifvelse för att få utredning, huruvida man kan skärpa kontrollbestämmelserna. Herr Schotte har påpekat och åberopat utskottets skäl, och utskottet tror, att de nu gällande kontrollbestämmelserna äro fullt tillräckliga. För att ytterligare belysa frågan, vill jag för

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
föreskriftnings-
förordningen.*
(Forts.)

dem af herrarne, som icke haft tillfälle att taga del af de föreskrifter vi ha rörande kontrollen af brännvinsförsäljningsbolagen endast räkna upp punkterna, som finnas i dessa föreskrifter. Vi hafva då föreskrifter och formulär till räkenskaper för dessa bolag. Dessa föreskrifter äro uppdelade i fyra punkter. Den andra punkten är delad i 6, den tredje i icke mindre än 12 och den fjärde i 10 moment. Det skulle nog vara af intresse att här uppläsa dessa föreskrifter, ty de äro ingående, noggranna och specificerade. Jag skall emellertid endast taga mig friheten uppläsa föreskrifterna för varukontot. Därom säges, att »varukonto afser endast de spirituösa varor samt vin, maltdrycker, mineralvatten m. m. d., som bolaget försäljer, samt socker, essencer o. d. ingredienser, som bolaget möjligen använder för tillverkning eller försäkring af spirituosa, och skall angifva varornas pris på platsen, där bolaget utöfvar sin verksamhet, således inklusive tull och frakt»; och man skall fullständigt specificera, huru man förfar vid försäringen, hvarjämte det utfärdats blanketter för uppställning af en specifik bokföring. Vidare har man föreskrifter för revisorerna, och dessa äro uppdelade i åtta punkter, och äfven dessa föreskrifter äro noggranna i alla afseenden.

På den afdelning af utskottet, där ärendet förbereddes, rådfrågades kontroll- och justeringsstyrelsen, huruvida den ansåg nödigt att ytterligare öka kontrollen härutinnan, men styrelsen kände icke några luckor och visste icke i hvilket afseende man skulle skärpa den redan befintliga kontrollen.

Den förste talaren sade emellertid, att det var två luckor i kontrollen, som reservanterna tänkt skulle fyllas, och han talade i första hand om försäringen. Ja, jag har påpekat, att det *finnes* kontroll och föreskrifter härutinnan, och såvidt som dessa bestämmelser följas, blir kontrollen fullständig med afseende å försäringen. Andra anmärkningen rörde införandet af skärpt kontroll vid upphandling af varorna, och han föreslog, att föreskrift skulle lämnas om infordrande af anbud. Men jag vill påpeka för herrarne, huru det är med upphandlingen af dessa varor. Olika firmor hafva olika varor. En del hafva t. ex., när det gäller konjak — och härom är ju hufvudsakligen frågan — en vara, som är tillverkad af brännvins-essencer och ingredienser, och den blir billig. En annan firma har en mera äkta vara, och priset blir naturligtvis högre. Om man infordrar anbud från olika firmor, blir priset därför högst olika. Om ett bolag, som vill köpa en god vara, beställer hos den, som har bättre varor, får det betala högre pris, och icke kan man på det sättet kontrollera, att mut- eller provisionssystemet kommit med vid uppgörandet af affären. Detta är rakt omöjligt. Med undantag af reservanterna har man inom bevillningsutskottet varit alldeles ense om, att reservanternas förslag icke kunde tillämpas.

Nu sade en af reservanterna: det är sant, att en bolagsstyrelse väljes på det och det sättet, och det är också sant, att revisorerna väljas af olika korporationer, men styrelsemedlemmarne

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

sammanträda endast vid viktiga tillfällen, men att det då gick raskt undan med ärendena och att hufvudsaken vore att äta middag.

Jag frågar då: Hvilka kontrollföreskrifter skola utfärdas för att råda bot på dylika missförhållanden? Jag tror, att vi redan hafva de bästa vi kunna få i det fallet, och dessa äro: att de kontrollerande myndigheterna och korporationerna välja nya ledamöter i styrelsen och revisionen, därest de tjänstgörande icke fullgöra sin skyldighet.

Herr Kvarnzelius talade vidare om de olika prisen, men dessa äro just en följd af de olika varornas beskaffenhet. Det är icke möjligt, att den, som säljer en bra vara, skall kunna hålla samma pris som den, som säljer en dålig. Det är rakt omöjligt att fordra något dylikt. Hvad beträffar provisioner och mutor, som man talar om, har Riksdagen redan skrivit och begärt en lag mot missbruk härutinnan, och jag tror således, att man godt kan vänta, tills vi få denna lag, så att man kan söka råda bot äfven på detta område. För öfrigt vill jag framhålla, att stora svårigheter möta för en effektiv kontroll beträffande mutor och att man icke kan genom några kontrollföreskrifter, sådana som reservanterna tänkt sig desamma, hindra, att icke dylika missbruk skulle kunna upprepas. För denna min åsikt kan jag åberopa ett uttalande af göteborgssystembolagens förtroendenämnd. Jag sätter icke allt för stor lit till framställningar från det hållet, men då en af reservanterna åberopat ett uttalande af denna förtroendenämnd kan jag med samma fog åberopa ett annat i samma meddelande. Där säges, att »den som vill träffa hemliga aftal vid sidan af en leverans, kan göra detta lika väl med en inhemsk säljare som med en utländsk och lika väl med den, som säljer en förskuren vara, som med den, som säljer en originalvara. Då kvaliteten i en förskuren, billig konjak är ytterst svår att bedöma, kan man t. o. m. befara, att de inhemska säljarna till främjande af ökad omsättning för en mindre tillfredsställande vara kunna blifva mycket frikostiga gentemot personer, som äro mottagliga för provisioner». Ja, jag anser, att detta är alldeles riktigt. Det kan tillgå på detta sätt, man må söka följa reservanterna huru mycket som helst.

Innan jag slutar vill jag påpeka en annan omständighet. Man har, man och man emellan, hört framhållas, att det borde vara mera tillsyn. Ja, detta vill äfven jag vara med om, men härtill lämna nu gällande bestämmelser möjlighet. Chefen för kontrollstyrelsen äger redan nu att själf eller genom annan person när som helst granska bolagens räkenskaper och förvaltning. Misstänkes det, att falsarier begås, kan antingen chefen själf eller någon annan af honom tillförordnad tidt och ofta öfverraska bolagen i deras verksamhet. Under sådana förhållanden kan jag för min del icke inse annat än, att de kontrollbestämmelser vi redan äga äro effektiva, för så vidt nämligen de som handhafva rörelsen likasom äfven revisorerna verkligen fullgöra sin skyldighet, och göra de det icke,

Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)

hjälper icke några som helst kontrollföreskrifter. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Bromée* i Billsta.

Herr Jespersion: Herr talman, mina herrar! Jag finner det vara ganska märkvärdigt, att herr Ericsson i Ofvanmyra började sitt anförande med att påstå, att vi motionärer företråda reningsverkens och vinhandlarnes intressen. Ty jag kan icke finna, att man, om man icke kan bevisa denna sak, har rätt att utkasta en sådan beskyllning. Åtminstone för mig är det så, att, om en person påstått någonting, och jag icke kan vederlägga honom, jag, för så vidt det är en hederlig person som haft påståendet, anser det vara min skyldighet att tro på detta påstående, tills man kunnat bevisa, att det är osanning.

Utskottet har sagt, att missbruk förekomma, men att dessa missbruk lära kunna förekommas genom redan gällande bestämmelser och föreskrifter. Huru skall detta tillgå? Då jag för två år sedan väckte motion i ungefär samma riktning, och det efter denna motion dock har kunnat bevisas många oegentligheter, och till och med utskottet icke vågat förneka, att sådana förekommit, synes det mig, som om kontrollstyrelsen icke med nuvarande bestämmelser kunnat förekomma de oegentligheter man påvisat. I fråga om provisioner — att sådana förekommit har tydligen bevisats — har t. ex. herr Schotte påstått, att det skulle gå lättare att få provisioner, om man handlade med inhemska än om man handlade med utländska bolag. Jag undrar, huru något sådant kan vara möjligt. Om en inhemsk vinhandlare gifver provisioner, måste detta på något sätt visa sig i hans räkenskapsböcker, och genom dessa provisioner eller mutor skulle han alldeles komma i händerna på sin kontorspersonal, och det skulle i längden vara ganska svårt för honom att fördölja detta. Men jag undrar verkligen, huru vi skola kunna bevisa, att utländska firmor gifva provisioner, för så vidt man icke af någon anledning kan få upplysning härom direkt af dem själva. Utskottet säger också i sitt betänkande, att man väntar en lag mot mutor och att genom denna de nämnda missförhållandena skulle kunna afhjälpas. Men äfven i detta fall skulle en sådan lag träffa endast de inhemska handlandena, och jag kan icke föreställa mig, att man kan komma åt en utländsk firma, om den gifver provisioner eller mutor. I fråga om inköp af brännvin har det påvisats af herr Schotte, att det skulle vara alldeles orimligt, om man skulle frakta vatten och icke blanda spritvarorna, sedan man inköpt dem i starkare skick än man får sälja dem.

Åtminstone vid det bolag, där jag är af landstinget insatt styrelseledamot, hafva vi gjort allt möjligt för att försöka trycka ned brännvinspriset, därför att vi ligga så nära reningsverket, men det har icke varit möjligt. Det säljes till samma pris vare sig

den köpande bor här eller där i landet, och man har förklarat, att frakten icke kostar mera än $\frac{3}{10}$ öre pr liter öfver hela landet, och att vederbörande därför icke vilja medgifva något lägre pris vare sig man bor nära reningsverket eller längre därifrån. Det kan ju visserligen från någon synpunkt tänkas, att det borde vara annorlunda, men på samma gång tycker jag, att detta gör, att det är mycket lättare att öfverskåda, om de olika bolagen handlat på bästa sätt eller icke, och om de fått sitt inköpta brännvinsparti till samma pris, vare sig de äro belägna på det ena stället eller det andra. Herr Eriksson sade gentemot herr Kvarnzelius' påvisande af de olika vinsterna, att detta skulle bero på hållandet af olika goda varor. Jag tror icke mycket på detta därför att den största vinst, ett brännvinsbolag får, är på försäljning af egentligt brännvin och icke på s. k. bättre spirituosa, därför att det egentliga brännvinet säljes i så öfvervägande mängder, att den förtjänst, som uppstår, nog också till öfvervägande del kommer på kontot för försåldt egentligt brännvin.

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

Jag har äfven bestämdt reda på, att det vid åtskilliga bolag praktiseras, att styrelseledamöterna få köpa den spirituosa, de behöfva, till inköpspris. Detta är något, som jag bestämdt vet, och det är väl en sak, som man icke kan anse vara riktigt, men som kontroll- och justeringsbyrån icke gjort anmärkning emot.

Det är nog många sådana förhållanden, som skulle kunna påpekas, om hur det förfares på olika håll, men jag anser, att jag icke bör förlänga debatten här alltför mycket, och jag tycker, att de bevis, som framlagts af herr Kvarnzelius, just genom uppgiften om de olika vinster, de hafva på olika ställen, och i synnerhet den försålda mängden och de förfärligt olika omkostnader de hafva på försäljningen, tydligt visa hän på, att det icke går rätt till på alla ställen inom dessa göteborgssystemsbolag.

Herr talman, på grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den vid denna punkt fogade reservationen, i hvilken jag instämmer med frångående af mitt i motionen gjorda yrkande.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, men jag kan dock icke underlåta att påpeka något angående de frågor, som beröras i motionen.

Förhåller det sig verkligen så, som motionären skildrar, så är det att beklaga. Men jag tar för gifvet, att det omnämnda förfarandet, om det existerar — och jag tager för gifvet att så är, när så uppgifves — borde falla under strafflagen. Jag kan icke förstå annat. Nu säges det, att saken skall hjälpas med bättre kontroll. Jag kan icke se, i hvilket afseende denna kontroll skulle kunna bli omständligare än den redan är, ifall den rätt efterlefves. Om man har en lag, som icke efterlefves, så hjälper det icke att skriva och bättra på lagen, utan man skall först se till, om det

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
föreskrifningen.
(Forts.)*

går att reda sig med den lag man har, och jag tror, att i detta fall står det till att göra det, då man icke kan bereda sig dessa angifna fördelar utan att begå orätt.

Nu har motionären här släppt efter i så fall, att han icke har yrkat bifall till sin motion i hela dess utsträckning, nämligen i fråga om förskärningen.

Jag ser här, att ledamöterna i styrelserna få ett ganska dåligt betyg, vare sig de äro valda af Konungens befallningshafvande eller af hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Det är ju möjligt, att de icke förtjäna bättre betyg, men jag skulle knappast tro, att de sköta sig så illa, att de göra sig skyldiga till sådant, som antydts. Jag tillhör äfven dem, som ha fått det förtroendet af landstinget i Skaraborgs län att vara styrelseledamöter i ett bolag, men jag kan icke begripa, huru vi skulle bära oss åt för att på något sätt tillskynda enskilda i styrelsen någon vinst, såsom här blifvit skildradt.

Om man skulle gå till väga så, som här är sagdt, är det naturligt, att *bolaget* skulle få en större vinst, men däraf har väl *ledamöterna i bolagets styrelse* icke för enskild del något intresse, ty all vinst skall ju, såsom vi veta, tillfalla vissa korporationer, staten, landstingen, hushållningssällskapen och kommuner och hvad det nu må vara. Om vinsten blir större, visar detta därför icke annat, än att man skött sig bra och till dessa korporationers belåtenhet. Den enskilde kan således omöjligt tillskyndas någon vinst utan att begå brott, och det kan man ju göra på många sätt, antar jag, om man har sinne för det, hur sträng kontrollen än är.

I det bolag, jag tillhör, ha vi under ett par år köpt nästan allt brännvin, som försålts för bolagets räkning, från Skåne, och det skulle vara alldeles odrägligt, om vi skulle tvingas köpa också vattnet från Skåne. Jag tar för gifvet, att det vatten, vi ha i Västergötland, är lika bra att dricka, som det vatten, som transporterats på järnvägen.

Nu håller ju motionären icke på den delen af sin motion, så att det icke är mycket att tala om. Men det exempel, som skulle visa, att man förskär så, att man på 1,000 liter skulle tillsätta 261 liter och således få för 522 kronor mera än man köpt, det exemplet anser jag icke vara farligt. Då får man 522 kronor mera i vinst för bolaget, och när intressenterna fått 5 procent på sitt aktiekapital, blir resten till fördelning mellan de institutioner, jag nyss omnämnde.

Det kan då frågas, om det vore bättre, att något enskildt vinbolag skulle få denna vinst. Jag tror icke, att de äro mera värda denna stora vinst än staten och fattiga kommuner och hushållningssällskap. Jag tror icke, att det är hälsosammare att lämna dem vinsten. Landstingen använda sina inkomster till sjukvård och lasarettor, och det tror jag vara lika hälsosamt, som om en vinfirma finge denna summa.

Nu är ju denna motion reducerad, så att det icke är mera kvar af densamma än yrkandet, att man skulle hos Kungl. Maj:t anhålla, »att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida med hänsyn till brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet strängare kontrollföreskrifter än de, som gifvits i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, kunna vara erforderliga särskildt i afseende å förskäring af spirituosa och vin, samt till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.»

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

Det är ju här en så oviss formulering. Man skall väl påvisa, hvori den strängare kontrollen skall bestå, innan man begär detta hos Konungen. I stället frågar man blott, om det erfordras några vidare kontrollföreskrifter! Detta är ju icke tydligt. Nog är Riksdagen benägen att skriva till Kungl. Maj:t om litet af hvarje, och Kungl. Maj:t är benägen att svara på bref, men ett sådant som detta anser jag öfverflödigt att skriva, ty det lär icke vara möjligt att få bättre kontroll än den, som är föreskrifven, om den rätt efterlefves. Det är nu fem styrelseledamöter, som ha ansvaret för bolagets verksamhet, men det är icke möjligt, att dessa kunna sköta sig själfva. De måste ha en hel skara af tjänstemän och betjante för att kunna utöfva sin verksamhet, som de äro satta att sköta, och då skulle hela kåren vara associerad för att bereda sig fördelar, om de skulle kunna det.

Nu sades det, att enskilda styrelseledamöter köpa spirituosa för bättre pris än det vanliga utminuteringspriset. Jag känner icke till, att detta försiggår i våra trakter, men naturligtvis sker det, eftersom motionären säger det. Och för öfrigt, äfven om det tillgått så, ha vi ju för några minuter sedan antagit en bestämmelse, hvarigenom detta blifver förbjudet. Det här anmärkta förfaringsättet blir således nu ett brott, om det icke varit det förut. Hur man än vänder på saken, är det alldeles öfverflödigt att skriva till Kungl. Maj:t om en strängare kontroll, ty den som finnes är fullt tillräcklig, om den efterlefves.

Herr Berggren: Herr talman! Efter den ingående utredning, som här för kammaren framlagts, särskildt af herrar Röing och Kvarnzelius, har jag föga att tillägga. Utskottet förmönar, att de nuvarande kontrollbestämmelserna skulle vara tillräckliga. Men jag för min del är fortfarande icke öfvertygad om, att det nu är bra som det är i detta afseende. Jag har jämte herr Erikson framställt ett särskildt yrkande i motionen, gående ut därpå, att brännvinsbolagen icke skulle få vara aktiebolag. Anledningen till att detta yrkande inkom i motionen var, att genom pressen gått en notis om vissa manipulationer, som ägt rum inom ett brännvinsbolag i Skåne. Det må nu vara, att aktiebolagsformen hittills icke medfört några större oegentligheter. Framtiden får utvisa, huruvida denna form kan vara lämplig att bibehålla eller icke. Jag

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.*
(Forts.)

ämna emellertid icke göra något yrkande om bifall till motionen i denna del.

Bevillningsutskottet har erkänt, att anmärkningsvärda missförhållanden äga rum i afseende på försäkring och kontrollen. Med detta erkännande synes det mig ha varit naturligt, att utskottet ingått i undersökning om, hur dessa missförhållanden skulle kunna förebyggas. Att sådana förekomma inom bolagen är allmänt känt, och jag har af trovärdiga personer därom erhållit alldeles bestämda uppgifter.

Med afseende på motionens framläggande har herr Ollas A. Ericsson behagat insinuera, att vi motionärer på något sätt skulle gå vinhandlares och reningsverks ärenden. Jag inlägger en bestämd protest mot en sådan beskyllning. För egen del känner jag icke någon enda vinhandlare ens till namnet, ej heller har jag haft något med reningsverk att skaffa.

Jag skall nu, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen af herr Cavalli med flere.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag ber att få säga några ord med anledning af hvad herr Carl Persson anförde. Han sade, att om det är sant, som står i motionen, hvilket han icke ville betvifla, och om det omtalade förfarandet blefve beifradt, skulle det falla under allmän lag, och fördenskull behöfde man icke vidtaga några särskilda åtgärder. Ja, men det är just därför att sådana förseelser icke blifvit beifrade, som vi ifrågasätta strängare kontrollföreskrifter, så att man verkligen skall kunna se till, att gällande lag efterlefves, och äfven kan det hända, att vid en sådan pröfning det befinnes, att lagen är ofullständig. Man frestas att erhålla en sådan uppfattning, då man läser hvad som står i kontroll- och justeringsstyrelsens berättelse om bolaget i Falköping. Där står följande: »Vid granskning af bolagets i Falköping förvaltning under år 1904—1905 anmärkte revisorerna, att oaktadt bolagsstyrelsens ordförande vore disponent för det i staden belägna bryggeriet, bolaget ändock inköpte sitt behof af maldrycker från sagda bryggeri, hvarjämte de hemställde till bolagsstyrelsen, huruvida ändring ej borde ske. Enär samma förfaringssätt tillämpats under år 1905—1906, framställde revisorerna anmärkning däremot och tillstyrkte, med undantag för anmärkta förhållandet, ansvarsfrihet för vederbörande. Stadsfullmäktige och hushållningssällskapets förvaltningsutskott beslöto i enlighet med revisorernas hemställan, hvaremot landstinget beviljade fullständig ansvarsfrihet. Kungl. Maj:ts befallningshafvande, till hvilken under dessa förhållanden ärendet hänsköts, fann ej skäl vidtaga vidare åtgärd i ärendet utan lämnade framställningen utan afseende. Öfver detta beslut anförde stadsfullmäktige underdåniga besvär, med anledning af hvilka, och enär det anmärkta förfarandet måste anses stridande mot § 18 mom. 3 i försäljningsförordningen den 24 maj 1895, Kungl. Maj:t funnit godt att med undanröjande

af öfverklagade utslaget visa målet åter till länsstyrelsen, som hade att detsamma ånyo företaga.»

Detta synes mig gifva vid handen, att de gällande föreskrifterna äro så pass ofullständiga och dunkla, att man borde i det fallet få till stånd en rättelse. Jag vill i detta sammanhang i rättvisans intresse omnämna, att, såvidt man ser af statistiken i öfrigt, Falköpingsbolaget är synnerligen väl administrerad, ty dess allmänna omkostnader uppgå icke till mera än 17 öre per försåld liter.

Herr Carl Persson anmärkte på det oförnuftiga i att »frakta vatten» från Skåne upp till Västergötland. Ja, detta är ett skäl, som låter bra, men vid närmare granskning skall man nödgas erkänna, att det är ett mycket svagt skäl att komma med i denna fråga. Här gäller det icke att frakta vatten utan en vara, som innehåller en större eller mindre alkoholhalt. Denna är ju i ren sprit 96 procent, om jag är riktigt underrättad, men det köpes icke ren sprit, utan utspädd till 58 procent eller dylikt. Hvarför kan man icke lika gärna köpa den till 43 eller 40 procent? Vi åsyfta för öfrigt icke att förbjuda försäkring utan endast att ställa den under tillbörlig kontroll. Att tala om att frakta vatten är rent nonsens, då det är fråga om en vara, som kostar 1,60, 1,70 eller 1,80 kr. per liter och då den större vattenhalten höjer priset med kanske endast ett halft eller ett öre per liter.

Jag vill för öfrigt föra i herrarnas minne, att man kan frakta fotogén från Amerika till Jämtland och sälja den för 16 öre per liter, och har man då alla omkostnader betäckta. Men man kan icke sälja en liter brännvin utan att omkostnaderna uppgå till 66 öre per liter. Detta är tillräckligt bevis för att det system, som vi ha, icke är riktigt, utan att det måste ske rättelse i detsamma.

Herr Jesperson: Herr talman: Med anledning af att herr Carl Persson, då han anförde de af mig i min motion upptagna exemplen på hvilka andra värden, som kunna uppstå vid försäkring, yttrade, att det väl vore bättre, att bolagen och det allmänna finge vinsten, än om den skulle tillfalla vinhandlarna, vill jag fråga, om någon kan tro, att vinhandlarna kunna taga all förtjänst, som uppstår genom försäkringen.

Herr Carl Persson yttrade vidare, att det icke förekom sådana missförhållanden, som af mig omtalats från Skåne, nämligen att styrelseledamöter finge köpa sina spritvaror till andra pris än öfriga köpare, åtminstone icke i den trakt han var ifrån och särskildt ej det bolag, däri han var styrelseledamot. Jag tror emellertid icke, att herr Carl Persson i detta fall har reda på mera än hvad som rör det bolag han själf företräder. Jag tror säkert, att det förekommer sådana missförhållanden på många ställen. Jag har här vid min sida en person, som varit revisor i de flesta af Malmöhus läns försäljningsbolag, och han säger, att i nästan alla bolag, som

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

han kontrollerat, förekommer det systemet, att styrelseledamöter köpa varorna billigare än andra. Jag undrar, om detta är ett riktigt tillvägagångssätt. Det tarivas nog åtskilliga rättelser, om kontroll- och justeringsverket skall få bort alla missförhållanden, och jag tror, att det behöfs andra föreskrifter för kontroll- och justeringsverket också, hvarför jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Sedan herr talman gifvit propositioner å de därunder framkomna yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll i stället den vid punkten af herr Cavalli m. fl. afgifna reservationen.

§ 6.

*Ang. revision
af gällande
bestämmelser
om försälj-
ning af vin
och starkare
maltdrycker
i stad.*

Vidare företogs till behandling bevillningsutskottets betänkande n:o 11, i anledning af väckt motion, om revision af gällande bestämmelser angående försäljning af vin och starkare maltdrycker i stad.

Uti en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 33, hvilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade herr *Hildebrand* föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida och i hvilken utsträckning nu gällande bestämmelser angående försäljning af vin och starkare maltdrycker i stad lämpligen kunde förändras därhän, att i sedlighetens intresse bildadt bolag måtte kunna öfvertaga sagda försäljning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som i brännvinsförsäljningsförordningen vore stadgadt om brännvinsförsäljningens öfverlämnande åt sådant bolag, dock att uppkommen nettobehållning skulle öfverlämnas till statskontoret att enligt statsmakternas bestämmande användas till nykterhet, sedlighet och god folkkänsla gagnande ändamål.

Utskottet hemställde, att förevarande motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om revision af gällande bestämmelser angående försäljning af vin och starkare maltdrycker i stad icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade afgifvits af herrar *Håkanson*, *Jansson* i *Krakerud*, *Ericsson* i *Ofvanmyra*, *Berg* i *Göteborg*, *Kvarnzellius*, *Röing* och *Carlsson* i *Malmberget* mot vissa delar af motiveringen.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr *Byström*, som yttrade: Herr talman! Det är sant, att det råder olika meningar inom nykterhetslägret om lämpligheten af att införa bolagssystemet för ölförsäljningen, men det är också sant, att en ganska stor del därinom anser, att de nuvarande förhållandena äro sådana, att man borde försöka införa någon bättre metod med

hänsyn till försäljningen än den nuvarande. På förbudskongressen år 1902 var denna fråga före, och där var det visserligen två mot hvarandra stående grupper, men de som ansågo, att man borde försöka med bolagssystemet, voro hvarken få eller af ringa betydelse. Till dessa senare hörde generaldirektör S. Wieselgren, som med ett sakrikt föredrag inledde diskussionen af denna fråga. Vid kongressen tillsattes ett beredningsutskott, som gjorde ett uttalande eller inkom med ett förslag i frågan. Jag anser mig ha vissa skäl att erinra om detta uttalande. Däri säges som följer:

»Ehuru skäl icke saknas för den uttalade farhågan, att ölförsäljningen genom att tagas om hand af kommunernas ledande män skall — på samma gång den fastläses som ett kommunalintresse — få öfver sig ett skimmer af berättigande och vinna inflytelsesrika försvarare, hvilket åter i sin mån kan leda till ett tillfälligt försvagande af förbuds rörelsen;

så och enär bryggerinäringens utöfvare tillsammans utgöra en makt, som redan visat sig kunna utöfva ett så stort inflytande inom samhället, att detta inflytande kan befaras i en närliggande framtid blifva ganska ödesdigert, om ej en sund motvikt och intressefördelning på detta område åstadkommes;

och enär kongressen önskar att för tillverkares äfvensom andras ölförsäljning skall gälla likartade bestämmelser som för brännvinsförsäljning, hvars skötsel genom icke vinsttagande bolag för många år tillbaka godkändes af lagstiftningen,

samt då en beskattning på ölet, därest sådan oafsedt nykterhetsvännernas uppfattning skulle genomföras, måhända kräfver förändrade bestämmelser för de starkare maldryckernas tillverkning och försäljning;

vill kongressen, utan att uppgifva sin fordran på totalt rusdrycksförbud, af praktiska skäl förorda ölhandels öfverlämnande åt bolag, inrättade enligt det s. k. göteborgssystemets ursprungliga grunder;

dock under följande villkor:

att hvarje kommun ensam må bestämma, om ölförsäljning skall inom kommunen få bedrifvas, och att landshöfdingeämbete eller annan myndighet icke må äga rättighet att, mot kommunens bestridande, utsträcka tiden för ölförsäljningsställets öppethållande;

att ölförsäljningsbolag ej må bildas å andra platser än i städer och köpingar;

att bolagen ej må till enskilda försälja eller öfverlåta sina ölförsäljningsrättigheter;

att bolagens delägare icke få tillgodogöra sig annan vinst af försäljningen än skälig ränta å aktiekapitalet; samt

att hvad däröfver inflyter må på lämpligt sätt af offentlig myndighet handhafvas och förvaltas uteslutande för sådana ändamål, hvilka afse att bota de refter i samhällskroppen, som rusdryckshandteringen åstadkommit.»

Ang. revision af gällande bestämmelser om försäljning af vin och starkare maldrycker i stad.
(Forts.)

Ang. revision af gällande bestämmelser om försäljning af vin och starkare maltdrycker i stad.
(Forts.)

Då det äfven kan ha sin betydelse, att jag nämner, hvilka personer det var, som framlade detta förslag, tager jag mig friheten att uppräknas dem. De voro enligt förbudskongressens protokoll följande: disponent E. Räf, Jönköping, rektor Emil Modén, Hvetlanda, redaktör Alfred Stärner, Köping, kandidat G. Walli, Uppsala, herr E. Andersson, Tumba, riksdagsman L. G. Broomé, Bärlöf, redaktör W. Skarstedt, Falun, kyrkoherde P. Lundén, Göteborg, riksdagsman Oskar Eklund, Stockholm, redaktör Erik Böhmer, Hudiksvall, predikant L. O. Larsson, Storvik, folkskollärare P. Persson, Ronneby, och direktör Claes Löfgren, Rönninge.

Af det sagda framgår, att det var på nykterhetsområdet djupt intresserade personer som hade att behandla frågan, och de ställde sig icke så alldeles afvisande mot bolagsidén, som utskottet behagat göra. Visserligen vann det förslag, som beredningsutskottet vid förbudskongressen framlade, icke majoritet, men det förslag, som majoriteten röstade för, gick i allt fall ut på, att man skulle i tillämpliga delar söka anordna försäljningen af öl i likhet med hvad som är gällande inom brännvinshandeln.

Hvad den af d:r Hildebrand väckta motionen angår, så tillhör jag visserligen icke dem, som gilla allt hvad i dess motivering sagts; där förekommer nämligen bland annat ett slags opposition mot förbudsidén. Men om man också icke kan instämma med motionären i detta, synes det mig icke vara något hinder för att man ändock kan hafva rätt att uttala sina sympatier för ett försök med bolagsidén för ölförsäljningen.

Den statistik, som motionären anför, har i visst fall icke ansetts vara »up to date», och har det i en tidning för i dag skrifvits, att det skulle finnas nyare siffror, som visa motsatsen till hvad motionären framställt uti sin motivering, då han visar, att under det brännvinskonsumtionen har, från vissa synpunkter sedt, gått ned, har ölkonsumtionen stigit uti oroväckande grad. Den här åsyftade tidningsuppgiften har äfven meddelats mig af en af bryggerihandteringens ledande män. Han visar, att ölkonsumtionen de tre senaste åren har gått ner, sålunda, att under det densamma det första året, som där är nämndt, uppgick till 29 liter per invånare, den gått ner med 1 liter om året, så att den enligt senaste uppgiften utgör endast 27 liter pr invånare. Att så skett kan bero dels på den skatteläggning, som skett med hänsyn till ölet, dels också på de tryckta tider, som nu varit rådande, då man ju vet, att om folk har godt om pengar, äro de alltid frikostigare, också när det gäller att förse sig med rusdrycker.

Det försök, som gjorts med bolagsidén, har varit sådant, att man icke bör ställa sig alldeles afvisande till det förslag, som är framställt af motionären. Uti Göteborg ha några personer sökt skaffa sig erfarenhet på detta område. De bildade ett s. k. frivilligt ölförsäljningsbolag, och erhöilo af vederbörande — jag vill minnas 7 ölförsäljningsrättigheter. Första året gick det icke så bra för

detta bolag, utan den enskilda försäljningen hade öfvertaget. Andra året lyckades det något bättre, och jag har sett en uppgift i tidningarna, att de skulle hafva på dessa 7 försäljningsrättigheter tjänat omkring 23,000 kronor, hvilket belopp bolaget sedan utdelade i poster på 3,000 å 5,000 kronor till välgörande ändamål. En del däraf har frälsningsarméns slumverksamhet erhållit.

Mig synes nu, att det kunde vara lämpligt att söka få bort det stora ingripande enskilda intresse, som uppenbarar sig i det nuvarande ölförsäljningssystemet, och söka att hämma ölkonsumtionen genom att få en annan försäljningsmetod, nämligen bolagsmetoden. Jag finner också af vissa yttranden, som fällt, att ölbryggerierna icke äro synnerligen intresserade utaf den här reformen, och det framgår också utaf detta utskottsbetänkande, att det skulle bli en synnerligen svår hämsko på den s. k. industri, som bedrivs af ölbryggerierna.

Utom hvad jag framfört ifrån förbudskongressens förhandlingar och utom hvad som nämnes i motionen och i utskottsuttalandet, där motionären åberopar en del personer såsom representanter för de olika nykterhetssällskap, hvilka hade möte i januari 1902 och uttalade »att försäljningen af de starkare maltdryckerna ordnas i enlighet med det s. k. göteborgssystemet och att genom lag stadgas, att därvid uppkommande penningvinst i sin helhet brukas för drycken- skapens bekämpande, exempelvis, bland annat, genom beredande af egna hem för våra arbetare», vill jag erinra om att godtemplarordens chef, herr Oskar Eklund, för icke så länge sedan höll ett föredrag å Viktoriasalen här i staden, hvarvid han uttalade den meningen, att vägen till hämmande af rusdryckskonsumtionen, i hvad den gäller vin och öl, kanske vore att försöka i form af bolagssystemet.

Med stödet af en sådan man och äfven af flere andra, anser jag mig ha godt sällskap, då jag gör den meningen gällande, att det icke kunde vara någon fara, om man ginge med på motionärens framställning att besluta en skrifvelse till Kungl. Maj:t, där i alla fall denna sak kunde vinna en omfattande och grundlig utredning. Och först då utredningen kommit, i händelse det då skulle visa sig omöjligt att kunna tillämpa bolagssystemet på ölhandeln, må det vara tid att afslå förslaget. Men till dess har jag ingen anledning annat än att, herr talman, yrka bifall till motionärens framställning, som är, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida och i hvilken utsträckning nu gällande bestämmelser angående försäljning af vin och starkare maltdrycker i stad lämpligen må kunna förändras därhän, att i sedlighetens intresse bildadt bolag må kunna öfvertaga sagda försäljning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som i brännvinsförsäljningsförordningen är stadgad om brännvinsförsäljningens öfverlämnande åt sådant bolag, dock att uppkommen nettobehållning må öfverlämnas till statskontoret att enligt

Ang. revision af gällande bestämmelser om försäljning af vin och starkare maltdrycker i stad.
(Forts.)

Ang. revision
af gällande
bestämmelser
om försälj-
ning af vin
och starkare
maltdrycker
i stad.
(Forts.)

statsmakternas bestämmande användas till nykterhet, sedlighet och god folkkänsla gagnande ändamål».

Herr Berg i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Mitt namn förekommer ibland reservanterna. Jag har emellertid endast reserverat mig mot vissa delar af motiveringen och är således enig med utskottet i dess yrkande: »att förevarande motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om revision af gällande bestämmelser angående försäljning af vin och starkare maltdrycker i stad icke må af Riksdagen bifallas».

Det förhåller sig, såsom den föregående ärade talaren har sagt, så, att meningarna ibland nykterhetsvännerna i detta stycket äro mycket delade. Det är ju riktigt också det, att förbudskongressen år 1902 uttalade sig till förmån för öl- och vinhandelns inrangerande under bolagssystemet, men det torde ej vara ur vägen att upplysa, att den *senast* hållna förbudskongressen uttalade sig däremot. Jag för min del har alltid varit skeptisk mot öl- och vinhandelns läggande under bolagssystemet, ty det bolagssystem, som för närvarande tillämpas på handeln med brännvin, är icke ägnadt att uppmuntra till vidare fortgående på den vägen. Detta brännvinsbolagssystem fyller nämligen icke de kraf, man har rätt att ställa på ett system, som säger sig ha till ändamål att »endast i sedlighetens och ordningens intresse handhafva detaljhandeln med brännvin». Nu invändes det häremot, att herr Hildebrand ju vill, att hans projekterade öl- och vinbolag icke skulle bli fullständigt lika dessa nu existerande brännvinsbolag, utan skulle mera närma sig dessa bolags ursprungliga idé. Han vill, att uppkommen nettobehållning skall öfverlämnas till statskontoret »att enligt statsmakternas bestämmande användas till nykterhet, sedlighet och god folkkänsla gagnande ändamål». Då brännvinsbolagen stiftades, hade deras upphofsmän precis samma människovänliga idéer, men vi ha ju sett, huru dessa brännvinsbolag ha förfuskats, och jag är alldeles öfvertygad om att det skulle gå samma väg med dessa af motionären föreslagna ölbolag. Jag tror nämligen icke, att ett öl- och vinbolag enligt nykterhetsvännernas önskingar skulle komma att af statsmakterna godkännas och antagas.

Ett skäl, som dessutom bestämt mig, är det, att det allmännas ekonomiska intresse i rusdryckshandteringen därigenom skulle bli större. Vi nykterister kämpa ju för att någon gång i framtiden, och kanske rätt snart för resten, få ett lokalt veto genomfördt. Men ju mer kommunerna eller det allmänna intresseras uti rusdrycksindustrien, ju svårare blir det att genomföra detta lokala veto. Vi nykterhetsvänner — jag säger icke alla, men en stor del af oss — anse därför, att andra medel måste uttänkas och användas för vin- och ölhandelns stäfjande. Det är på dessa grunder, herr talman, som jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Efter det herr talmannen framställt propositioner å de under öfverläggningen gjorda yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 7.

Sammansatta banko- och lagutskottets härpå föredragna utlåtande, n:o 1, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående sparkasse- och därmed likartad räkning hos bankaktiebolag och solidariska bankbolag blef af kammaren godkändt.

§ 8.

Å föredragningslistan var vidare uppfördt lagutskottets utlåtande, n:o 20, i anledning af väckta motioner om begränsning af rösträtten å vägstämman.

Om begränsning af rösträtten å vägstämman.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft en inom Första Kammaren af herrar *Liedberg* och *Hallin* afgifven, till utskottet hänvisad motion, n:o 35, samt en inom Andra Kam-maren väckt, likaledes till utskottet öfverlämnad motion, n:o 67, af herr *Andersson* i Grimbo, båda afseende begränsning af rösträtten å vägstämman.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af förevarande motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida icke en begränsning borde ske af väghållningsskyldigs rösträtt å vägstämman, samt för Riksdagen fram-lägga det förslag till lag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter

Herr *Andersson* i Grimbo yttrade: Herr talman! Af alla lagar är det nog ingen, som låtit så mycket tala om sig och åstad-kommit så allmänt missnöje i skilda delar af landet som just väglagen.

En anledning till missnöjet med nu rådande förhållanden torde delvis vara, att vägkassornas medel ibland användas på mindre för-ståndigt sätt.

Som vi veta, förhåller det sig så, att vid vägstämmorna skall för de vägdistrikt, som bestå af mer än en kommun, talan föras dels af ombud för dessa kommuner, dels af enskilda. På sådant sätt kan då hända, att en person dominerar hela majoriteten på vägstäm-man. Följden häraf blir ofta den, att i en del af vägdistriktet, kanske just i den del af vägdistriktet, där en sådan person är hemma, bli alla behof tillgodosedda, och allt hvad i vägfseende är att göra blir där åtgjort, under det att å stora områden i andra delar af distriktet icke någonting blir åtgjort. Ja, det har ofta gått därhän, att det blir lyxförbrukning af vägkassans medel i en del af distriktet, under det att återigen verkliga behof icke bli tillgodosedda på andra håll.

Om begränsning af rösträtten å vägstämman.
(Forts.)

Nu skulle detta kanske i någon mån kunna rättas, om det blefve en begränsning af rösterna vid vägstämmorna. Jag hade naturligtvis därför helst sett, att utskottet tillstyrkt bifall till min motion oförändrad; men jag skall i alla fall nöja mig med den kläm, som utskottet kommit till. Men däremot kan jag icke gilla motiveringen. Utskottet säger däri: »Däremot håller utskottet före, att en dylik begränsning endast bör ske genom reduktion af de enskilda väghållningsskyldigas fyrktal, hvarigenom tydligen äfven rösträtten för den kommun, de tillhöra, begränsas». Här har utskottet således sagt, att enskilda personers rösträtt skall begränsas, men att däremot icke de ombud, som af kommunerna utses för att föra deras talan, skola vidkännas någon begränsning i den rösträtt de utöfva. Om en begränsning af de enskildes rösträtt skulle man således få en utredning. Men en sådan utredning kan antagligen bli af betydelse endast för sådana vägdistrikt, som bestå af endast en kommun. En dylik utredning anser jag obehöfzig, ty från dylika distrikt har ej hörts något missnöje i detta afseende.

Efter mitt sätt att se saken komma dock de missförhållanden, som förefinnas, att kvarstå oförändrade. I en del fall åtminstone kan det hända, att kommuner, som nu äro i minoritet, ändock lyckas uppnå majoritet vid vägstämmorna.

Därför, herr talman, vill jag yrka, att kammaren här måtte med ogillande af motiveringen bifalla hvad utskottet i öfrigt har hemställt.

Vidare anförde:

Grefve Hamilton: Såvidt jag rätt förstod den siste ärade talaren, när han klandrade utskottets motivering, önskade han, att äfven kommunombuden skulle få sin rösträtt begränsad å vägstämmorna. Vi veta, att enligt gällande lag de kommuner, som tillhöra ett vägdistrikt, ha rättighet att välja ombud för utöfvande af resp. kommuns hela rösträtt vid vägstämman och att utom dessa ombud hvarje väghållningsskyldig äger att vid vägstämman utöfva honom tillkommande rösträtt, därvid hans röstetal fråndrages kommunombudets. Genom sistnämnda föreskrift annulleras naturligtvis fullständigt en begränsning af kommunombudens rösträtt. Ty om med de nuvarande bestämmelserna det kan inträffa, att en kommun å vägstämman öfverröstar en annan, så är det aldeles tydligt, att detta kan blifva fallet, äfven om kommunombudens rösträtt begränsas, såvida vederbörande enskilda väghållningsskyldige komma tillstädes vid stämmorna.

Utskottet har emellertid fattat motionärens mening vara den, att han vill skydda de små väghållningsskyldiga mot de stora. Och om det har varit hans önskan, är det tydligt, att han däri har fullständigt rätt; och denna sträfvan är så mycket mera berättigad, som den kommunala rösträtten kommer att blifva ganska snävt begränsad på grund af de nya bestämmelser, som i detta afseende

antagits. Om den enskilde väghållningsskyldiges rösträtt kommer att reduceras, är det uppenbart att följden däraf blir, att äfven de kommuner inom ett väghållningsdistrikt, där det finnes många enskilda röstägande med stort vägfyrktal, komma att få sina fyrktal minskade.

Om begränsning af rösträtten å vägstämman.
(Forts.)

Under sådana förhållanden föreställer jag mig, att den ärade motionären bör känna sig tillfredsställd icke blott med det förslag, som utskottet framlagt, utan äfven med dess motivering.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Grimbo: Jag har här sagt, att om det skulle bli så, som utskottet i sin motivering frambållit, så skulle det mycket väl kunna hända, att en kommun, som nu icke har majoritet på vägstämman, skulle komma att få det. Och det kan jag icke anse vara lämpligt.

Efter hvad herr grefve Hamilton anförde, skulle man kunna nöja sig med, att de större enskilda fyrktalsägarna finge sin rösträtt å vägstämman begränsad. Men är icke ändå faran för maktmissbruk lika stor, när ett kommunombud har för stor rösträtt, som när en enskild väghållningsskyldig kommer med sitt stora obegränsade fyrktal? Som det nu är har jag mig icke bekant, att någon enskild behärskar majoriteten, men i ett stort antal distrikt vet jag, att ett kommunombud är allenahärskande. Jag anser därför, att det är mera nödvändigt att begränsa de kommunala ombudens rösträtt och inflytande å vägstämman än att begränsa de enskilda väghållningsskyldiges.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Åkerlund: Jag har inom utskottet hållit därpå, att ett väghållningsdistrikt skall betraktas såsom en enhet, och att det sålunda endast är de olika väghållningsskyldiges rösträtt, som man här närmast har att tänka på. Jag anser, att det vore orimligt att reducera kommunombudens rösträtt å vägstämman. Det kan t. ex. finnas kommuner inom samma distrikt, af hvilka den ena har $\frac{4}{5}$ och den andra $\frac{1}{5}$ af hela distriktets vägfyrktal. Om detta utgör sammanlagdt 5,000, så skulle, om man genomförde den föreslagna begränsningen äfven i fråga om kommunombudens rösträtt, den större kommunens röstetal reduceras till 500, d. v. s. till samma belopp som den mindre kommunens. Men det kan väl icke vara riktigt, att dessa till storleken så olika kommuner skulle erhålla alldeles lika många röster å vägstämman. Nej, vi få väl ordna saken i detta fall på samma sätt som i fråga om den kommunala rösträtten och därvid betrakta ett väghållningsdistrikt såsom en enhet. Då tror jag, att rätt och billighet skola blifva tillgodosedda.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag oförändradt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen gifvit propositioner å de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.

Slutligen förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af väckt motion om ändring af 9 kap. 8 § strafflagen m. m.

Uti en inom Andra Kammaren väckt och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 157, hade herrar *Branting*, *Lindqvist*, *Rydén*, *Lindblad*, *Thorsson*, *Larsson* i Västerås, *Eriksson* i Grängesberg, *Persson* i Malmö och *Christiernson* hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta erforderlig lagändring i syfte, att i 9 kap. 8 § strafflagen stadgade ansvar för smädelse i tal eller skrift mot Riksdagen, dess afdelningar eller utskott alldeles bortfölla, eller, om detta ej kunde bifallas, åtminstone ej finge ifrågakomma annat än efter Riksdagens angivelse till åtal.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet funnos emellertid fogade reservationer af

herr *Zetterstrand*, som föreslagit, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förslag till ändrade lagbestämmelser angående rätten till åtal för smädelse mot Riksdagen, dess afdelningar eller utskott, måtte utarbetas och för Riksdagen framläggas; och

herr *Lindhagen*, som med instämmande i hufvudsak af herrar *Pettersson* i Södertälje och grefve *Hamilton*, yrkat, att Riksdagen i anledning af förevarande motion ville hos Kungl. Maj:t anhålla om öfvervägande, huruvida och på hvad sätt en ändring i 9 kap. 8 § strafflagen kunde komma till stånd i syfte att straff för smädelse mot Riksdagen, dess afdelningar eller utskott bortfölla eller åtminstone ej måtte ifrågakomma annat än efter angivelse, samt framläggande för Riksdagen af det förslag, hvartill detta öfvervägande kunde föranleda.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr Åkerman: Då jag deltagit i denna frågas behandling i lagutskottet och mot utskottets betänkande afgifvit reservation, anhåller jag att här inför kammaren få angifva några af de synpunkter, som härvid varit för mig bestämmande.

Jag inser mycket väl, att det skall väcka oro hos många, att man nu ifrågasätter att upphäfva ett lagrum, som stadgar straff för smädelse mot Riksdagen. Ty borttagandet af ett redan lagstadgad straff kan ju till äfventyrs tydas så, som skulle den handling, som det är fråga om, nu rent af godkännas af lagstiftaren. Men så får

*Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

man naturligtvis icke tänka. Lagen gillar ju ingalunda allt hvad den icke straffar. Jag anser öfverflödigt att här försäkra, att jag i allo instämmer i den allmänna förkastelsedomens öfver smädliga yttranden mot Riksdagen. Men i olikhet med lagutskottet vågar jag tro, att korrektivet mot dylika förlöpnigar skall man söka icke i kriminellt ansvar, utan just i denna allmänna förkastelsedom. Ett sådant korrektiv anser jag för min del stundom vara vida verk-sammare än statens dömande makt, hvilken just på de områden, där det gäller medborgarens rätt att fritt och oförbehållsamt få uttala sig om offentliga angelägenheter och deras handhafvande, så lätt kan bli utsatt för misstankar att icke fungera med full oväld. Det har på senaste tiden i den offentliga diskussionen talats ganska mycket om denna delikata fråga: *domarekårens oväld*, dess förmåga af fullt objektiv rättsskipning utan alla politiska hänsyn. Jag behöfver väl knappast påpeka, att just det lagrum, om hvars upphäfvande nu förslag blifvit väckt, utgör ett typiskt exempel på ett af de fall, där genom sakens egen natur politiken blir förd midt in i rättssalarna.

Jag skall med ett exempel förklara hvad jag menar. Antag, att Riksdagen i en fråga, där de olika partierna med synnerlig skärpa underkänna hvarandras synpunkter, fattar ett beslut, som många anse innebära en kränkning af en rättighet, på hvilken folkets breda lager göra anspråk. Så kommer någon på ett folkmöte att tala om denna sak. Han klandrar riksdagsbeslutet i så skarpa ordalag, att allmänna åklagaren anser sig böra ingripa. Nu är det ju visserligen sant, att enligt gällande lag personen i fråga måste dömas till straff, ifall han anses ha öfverskridit det tillståndigas gränser, men å andra sidan föreligger ett sådant förhållande, att domstolen vid straffets utmätande måste taga hänsyn till, huruvida denna ampra kritik synes i sak befogad eller icke.

Mina herrar, det finnes ett blad i Sveriges historia, det som handlar om vår frihetstid. Där kunna vi läsa, huruledes svenska män i Sveriges riksdag sålde sina åsikter för utländska penningar. Om jag lefvat den tiden och varit domare, såsom jag nu är, och det hade förts inför mig en person, som varit tilltalad därför att han skulle ha offentligen yttrat, att hela den dåvarande svenska riksdagen var en samling af eländiga mutkolfvar, då skulle jag ansett mig fullt befogad att utmäta hans straff så lågt, att han kunnat läsa mellan raderna i mitt utslag: »Min vän, ni har fullkomligt rätt, jag tycker precis som ni, men man får i alla fall icke säga så, som ni gjort.»

Jag måste något närmare ingå på denna fråga, om hvilken stridens vågor på sista tiden gått så höga, ty denna fråga står i det mest intima sammanhang med den lagändring, som nu kommit på tal. Det har förefallit mig, som om de, hvilka tagit så illa vid sig för vissa frimodiga yttranden i detta ämne, saknat mod eller lust att gå denna fråga in på lifvet. Låt oss nu se hvad det gäller:

Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)

Först ha vi de civila målen. Ja, det finns väl ingen människa i världen, som ens har insinuerat, att där det gäller tvister om mitt och ditt, en anarkist skulle få sämre rättvisa än den mest fullödiga högerman. Det har ingen insinuerat. I brottmål är förhållandet i stort sedt detsamma, ehuru det naturligtvis måste inträffa, att samma brott blir belagdt med olika strängt straff, beroende på domarens personliga uppfattning af omständigheterna i målet.

I hvad mån en persons allmänna politiska läggning kan anses inverka på hans personliga uppfattning af en brottslings skuld i ett visst fall är naturligtvis omöjligt att analysera. Så mycket tror jag dock, att man kan våga säga, att det allra största flertalet af brottmål rör sådana lifsförhållanden, där politik är så godt som helt och hållet utesluten. Men det gifves en liten klass af brottmål, där genom sakens egen natur de politiska och sociala synpunkterna tränga sig så hårdt fram, att de måste komma till synes.

Det är nu endast dessa mål vi vid detta tillfälle behöfva tala med hvarandra om. Nu säger man å den ena sidan, att domarne icke kunna stå alldeles oberörda inför dessa förhållanden. De undgå icke att taga hänsyn till dem. Å andra sidan ropar man: Hvilken skandal att beskylla våra domare för partiskhet; se där, hvilken samhällsupplösande lära man vågar framkomma med. Det förefaller mig emellertid, som om de, hvilka ropa så högt, icke vilja gifva svar på tal. Låtom oss betrakta ett konkret fall. Strafflatituden vid den s. k. Åkarpslagen går från 5 kronors böter till 2 års straffarbete. Tror någon, att en domare, som anser, att denna lag tillkommit i en olycklig stund, skall vid dess tillämpning utmäta lika strängt straff som en annan domare, hvilken anser Åkarpslagen vara en liten pärla till lag? Det tror icke jag, och jag vågar säga, att jag anser det helt enkelt omöjligt. Om straffmätning vore en så enkel sak, behöfde vi ju inga domare, utan vi kunde hålla oss med automater, som släppte ut en lapp, på hvilken straffet stod skrifvet.

Jag har velat, till den kraft och verkan det kan hafva, uttala mina tankar i detta ämne, som står i det mest intima samband med den lagändring, som det nu är fråga om. Denna kammare har haft tillfälle att konstatera, att det är fler än en af landets domare, som har vågat röra vid dogmen om den *absoluta* frånvaron af all politisk luft i rättssalarna. I en föregående debatt här i kammaren ha vi hört att en ledamot af landets högsta domstol förklarade, att herr Lindhagen hade på spiken rätt i sitt utlåtande i detta ämne. Ett justitieråd får ju anses som ett godt vittne, men om det finnes någon, som önskar starkare bevisning, så kan jag påminna om ett vittne, som är ännu ett strå hvassare, och det är landets nuvarande justitieminister, som vid remissdebatten i år förklarade, att det säkraste tecknet på, att en lag blifvit föråldrad, vore att domstolarna började draga sig för att tillämpa densamma.

Alltså tror jag för min ringa del, att nationen får helt lugnt taga saken sådan den är och tänka som så: Domarne äro människor de liksom andra. De göra så godt de kunna. Men att det finnes mål, som äro af den natur, att de politiska och sociala synpunkterna där tränga sig fram så hårdt, att domarne ofta hafva svårt att alldeles bortse från dem och stundom måste för en allsidig pröfning af målen anlägga en bestämmd syn på brottets politiska natur.

Nu kan det ju hända, att en och annan kan känna sig bekymrad öfver, att verkligheten är sådan. För min del tycker jag icke, att man behöfver hafva några bekymmer för detta, ty saken är naturlig och oundviklig. Detta hindrar dock icke, att man i den mån, det utan fara för rättsordningens upprätthållande kan ske, bör minska tillfällena för domstolarna att nödgas taga befattning med den sortens mål, där politiska och sociala synpunkter tränga sig så hårdt fram, att domstolarna blifva så godt som tvingade att anlägga en politisk syn på saken. Låtom oss då börja med den paragraf, som det nu är fråga om, ty den är just typen för den sortens mål.

Det finnes många andra skäl, som jag anser tala för ett upphäfvande af detta lagrum. Hvarför skall t. ex. Riksdagen åtnjuta ett skydd, som kyrkomötet och regeringen sakna? Nu kommer kanske någon att invända, att denna oegentlighet kunna vi lätt afhjälpa genom att skaffa liknande skydd både för kyrkomötet och regeringen. Men jag vågar varna för att slå in på en sådan väg, ty den leder in på farliga stigar. Efter kyrkomötet och regeringen kunna andra församlingar och korporationer komma, och en vacker dag kunna vi stå inför den situationen, att vi få se till och med sådana sammanslutningar som bolag och föreningar göra anspråk på straffskydd mot smädelser.

De, som vilja behålla lagen sådan den är, skola kanske också säga, att, när Konungen åtnjuter särskildt skydd mot smädelser, så bör samma skydd tillkomma äfven den andra statsmakten eller Riksdagen. Men jag tror knappast, att detta resonemang håller streck, ty den kunglighet, som uti det ifrågavarande strafflagskapitlet skyddas, är icke Konungen med statsrådet, det vill säga Kungl. Maj:t såsom institution, utan det är Konungen personligen, drottningen och änkedrottningen och alla de andra höga personer, som i detta sammanhang uppräknas. Och detta straffskydd bör bibehållas, ty det föreligger intet behof af att diskutera Konungens och hans familjs förhållanden. Den, som icke är belåten med öfverheten, får låta sitt klander gå ut öfver regeringen, som kläder skott för Konungen, hvilken är den ende här i landet, som bör stå öfver partierna, men Konungen och hans hus skola vara ställda utanför den politiska diskussionen. Och just därför får den, som gifver sig in på en sådan förbjuden mark, skylla sig själf, om han råkar fastna på någon af de taggiga stängselträdar, som strafflagen där med full rätt satt ut för honom.

*Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)

Men förhållandena äro helt andra, då det gäller diskussion om Riksdagen. Här är politikens centrum. Hvad vi i detta hus afhandla och besluta är frågor, som hvarje människa i hela landet har icke allenast rättighet utan också plikt att intressera sig för och öppet uttala sig om och göra sådana uttalanden både ute och hemma alldeles fritt. Därför rör sig diskussionen om Riksdagen alltid på tillåtet territorium, och därför vågar jag anse, att det icke är rätt att på sådant tillåtet territorium utsätta försåt, som kan göra en laglydig människa olycklig, därför att hon talar eller skrifer sig varm i en fråga, som hon har rätt och plikt att intressera sig för. Särskildt i tider, då spänningen mellan de politiska partierna är mer än vanligt stark, kan en sådan lag lätt gifva anledning till trakasserier. Jag vågar tro, att landet icke löper någon risk, om Riksdagen helt frankt stryker denna paragraf ur strafflagen. Och icke äro vi så fina heller, att vi icke stå ut med att höra några mustiga uttryck om Riksdagen. Låta vi våra tankar gå tillbaka i tiden, skola vi finna, att ett folk, som stod så högt i kultur som det romerska, ingalunda skrädde orden. En sådan vältalare som Cicero yttrade en gång vid en offentlig kritik öfver den romerska senaten några ord, som förete en märkvärdig likhet med de yttranden om Första Kammaren, för hvilka en kvinna här i landet nyligen blifvit ådömd ansvar. Han sade nämligen: »Senatores viri boni; senatus autem mala bestia». Detta betyder på ren svenska: »Senatorerna äro hyggliga karlar hvar för sig, men senaten är ett skadedjur». Jag har aldrig hört, att Cicero blef åtalad för detta yttrande, hvilket han däremot otvifvelaktigt skulle hafva blifvit i — Ronneby.

Herr talman! Jag skulle helst vilja utan vidare taga bort den paragraf, som det är fråga om. Men jag tror dock, att jag kan nöja mig med att yrka bifall till herr Lindhagens reservation, i hvilken jag instämt, ty jag hoppas och tror, att med den alternativa anordning, som här är föreslagen, det i själfva verket skall blifva så, att åtal för riksdagssmädelser så godt som aldrig skola ifrågakomma. Det står nämligen så i det andra stycket: »Eller åtminstone ej må ifrågakomma annat än efter angivelse.» Det kan kanske väcka undran hos någon, hvad orden »efter angivelse» skola betyda. Men vi reser vanter mena, att här skola underförstås orden: i någon lämplig form från delegation för Riksdagen. Dessa ord skulle jag alltså vilja hafva inskjutna i detta yrkande. Jag hemställer alltså: »att Riksdagen i anledning af förevarande motion ville hos Kungl. Maj:t anhålla om öfvervägande, huruvida och på hvad sätt en ändring i 9 kap. 8 § strafflagen kan komma till stånd i syfte att straff för smädelse mot Riksdagen, dess afdelningar eller utskott bortfaller eller åtminstone ej må ifrågakomma annat än efter angivelse i någon lämplig form från delegation för Riksdagen, samt framläggande för Riksdagen af det förslag, hvartill detta öfvervägande kan föranleda.»

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! 9 kap. 8 § strafflagen jämfördt med 5 § samma kapitel innehåller, att den som talar eller skrifer smädligen mot riksstyrelse, som i 7 § omtalas, eller mot rikets ständer eller deras afdelningar eller utskott eller förgriper sig mot någon af dem med hotelse eller annan missfärlig gärning, dömes till fängelse eller böter från och med 50 till och med 1,000 riksdaler. Nu hafva motionärerna yrkat, att denna ansvarsbestämmelse skulle bortfalla, eller alternativt, att den icke annat än efter Riksdagens angivelse finge ifrågakomma. Lagutskottet har för sin del ansett, att förhållandena äro bra sådana de äro, och har därför yrkat, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Å andra sidan hafva herr Lindhagen och hans medreservanter yrkat, att detta straff skulle bortfalla eller åtminstone icke ifrågakomma annat än efter angivelse på sätt nyss här uttalats.

För min enskilda del har jag icke kunnat ställa mig på samma ståndpunkt som vare sig lagutskottet eller de af mig nyss nämnda reservanterna. Jag har i detta fall velat intaga en mellanställning. Å ena sidan anser jag, att straffet icke bör bortfalla, men å andra sidan att åtalsrätten skulle regleras annorlunda än nu är fallet.

Jag har, som sagdt, icke ansett, att detta straff bör helt och hållet bortfalla. Det har förefallit mig vara mot rättsmedvetandet stridande och icke med god ordning öfverensstämmande, om man skulle tillåta, att de mest uppseendeväckande smädelser emot Riksdagen, under måhända de mest råa och störande former, skulle få strafflöst ifrågakomma. Det är ett gammalt vulgärt ordspråk, som säger: »Spottar man ofta på en sten, så blir den våt», och likaså här: få dylika smädelser opåtaladt förekomma i stor omfattning, kommer detta onekligen att undergräfvat Riksdagens anseende, och detta kan återigen vara till skada för landet. Jag är ingen vän af åtal, men jag tror icke, att det vore lyckligt att helt och hållet borttaga möjligheten till åtal för sådana brott, hvarom nu är fråga.

Innan jag emellertid tog position i denna fråga ansåg jag det vara synnerligen lämpligt att taga reda på hithörande bestämmelser i vårt grannland Norges strafflag. Anledningen till att jag just valde det landet, är den, att Norges strafflag, såsom vi veta, är så sent tillkommen som år 1902, och den anses ju vara en lag, som tillgodoser moderna uppfattningar i mycket stor utsträckning; bland dess upphofsmän har man att anteckna den numera afidne synnerligen framstående riksadvokaten Getz. När nu därtill kommer, att man väl allmänt har den uppfattningen, att en demokratisk åskådning i mycket hög grad trängt igenom i Norge, kunde man väl vänta att därifrån få ett godt material för bedömande af denna fråga.

Går man då till norska strafflagen, innehåller dess § 113 följande: »Med böter eller med fängelse eller straffarbete intill ett år straffas den, som mot bättre vetande offentligent tillägger någon af statsmakterna eller annan offentlig myndighet handlingar, som de icke ha företagit, eller gifver en vilseledande framställning af de

Om ändring af 9 kap. 8 § strafflagen m. m.
(Forts.)

*Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

omständigheter hvarunder, eller det sätt, hvarpå de handlat, eller som medverkar därtill.» Är det oriktiga påståendet framfördt i afsikt att skada myndigheten i fråga uti det allmänna omdömet, kommer samma straff att tillmätas, äfven när påståendet framkommer af grof oaktsamhet. Vidare stadgar paragrafen, att den fälde har skyldighet att kungöra handlingarne i målet uti de offentliga tidningarna.

Detta den norska strafflagens innehåll befäste mig ytterligare i den uppfattningen, att man här icke kunde gå därhän, att man borttog nu ifrågavarande straffbestämmelser. Jag kunde sålunda icke deltaga i den reservation, som af herr Lindhagen m. fl. har afgifvits, men å andra sidan kunde jag icke, såsom utskottet, alldeles ignorera denna motion. Den har onekligen sina beaktansvärda sidor. Det är af vikt, att åtal för brott af nu angifven beskaffenhet icke får äga rum i oträngdt mål eller utan föregående behörigt öfvervägande, och den nuvarande anordningen att åt olika åklagare öfverlämna den synnerligen grannliga pröfningen af, huruvida i speciella fall åtal bör förekomma eller ej, har icke syntts mig tillfredsställande.

Då framställer sig den frågan, huru man lämpligast borde gå till väga i detta fall. Den norska strafflagens bestämmelser i detta stycke äro nära öfverensstämmande med motionärernas framställning. I norska strafflagen säges nämligen, att om förbrytelsen är begången emot stortinget eller dess afdelningar, äger åtal rum blott på stortingets begäran. Man kunde då känna sig frestad att önska, det ett likartadt förhållande blefve rådande äfven här i landet. Men det är då att märka, att förhållandena i detta hänseende äro helt olika i Sverige och i Norge. I Norge är det, som bekant, enkammarssystem, och där löser sig därför frågan lättare; i Sverige däremot ha vi ju tvåkammarssystem, och det skulle därför här mången gång uppstå svårigheter och delikata fall, när det gällde att bedöma, huruvida ett åtal skulle äga rum, särskildt om smädelsen vore riktad mot speciellt den ena eller den andra af Riksdagens kamrar. Därtill kommer också, att norska stortinget i regel är samladt mycket längre tid än den svenska Riksdagen, och denna har således icke den möjlighet att själf kunna anställa åtal, som stortinget sitter inne med. Man har då tänkt, att man möjligen kunde under tiden mellan riksdagarne öfverlämna denna angifvelserätt åt riksbanks- och riksgäldsfullmäktige — jag vet, att den tanken varit framkastad — då det ju är de, som under denna mellantid äro Riksdagens representanter. Men en sådan tankegång tror jag att man näppeligen kan fullfölja, ty dessa personer äro ju valda på helt annan grund och med helt andra förutsättningar än dem, som man vill finna hos de personer, som skulle få det grannliga uppdrag, hvarom nu är fråga. Jag har därför tänkt mig, att det bästa vore att öfverlämna åtalsrätten till någon lämplig central myndighet, och i det fallet har jag, dock endast exempelvis, framhållit dels Riksdagens justitieombudsman, dels äfven tryckfrihetskommittéer.

Riksdagens justitieombudsman har ju det synnerligen grannlaga värfvet att åtala förseelser af tjänstemän i riket, och det uppdraget är nog icke särskildt lättare än att pröfva, huruvida åtal för smädelse gent emot Riksdagen bör anhängiggöras eller icke uti ett visst fall. Han är Riksdagens ombudsman, och i den egenskapen förefaller det mig, som om han vore den lämpligaste för detta uppdrag. Man finge väl då förutsätta, att det komme i lämpliga händer.

Man kunde emellertid, som sagdt, också tänka sig, att detta uppdrag öfverlämnades till tryckfrihetskommittéer, hvilka ju valts med hänsyn till den synnerligen grannlaga uppgiften att pröfva tvistiga tryckalster.

Det är emellertid, såsom jag redan anmärkt, endast exempelvis, som jag framhållit den ena eller den andra myndigheten härvidlag, och jag har därför i en reservation yrkat, att Riksdagen i anledning af förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förslag till ändrade lagbestämmelser angående rätten till åtal för smädelse mot Riksdagen, dess afdelningar eller utskott, måtte utarbetas och för Riksdagen framläggas. Skulle detta mitt yrkande bifallas, ligger ju i sakens natur, att största möjliga hänsyn kommer att tagas därtill vid den omarbetning af strafflagen, som nu, efter hvad vi hört, är omedelbart förestående.

Herr talman! Jag yrkar bifall till min reservation.

Herr Branting: Herr talman! Det är med någon tvekan, jag tager till orda efter det enligt min mening förträffliga anförande, som inledde denna debatt och hvori de principiella skälen för motionärernas ståndpunkt, hvilka också kommit till uttryck i den af herrar Lindhagen, Åkerman m. fl. afgifna reservationen, så väl framfördes. Men det åligger ju en motionär att något se till, hvilka skäl som anförts emot hans motion, då utskottet kommit till ett rent afstyrkande af densamma.

Jag får då säga, att detta lagutskottets utlåtande beredt mig något bekymmer, icke på den grund, att det anført några förkrossande skäl, utan därför att dess argumentering varit så fullständigt renons på skäl. Den verkar ungefär så, som när i ett samtal olika meningar framträda och man på en utförligt motiverad mening endast får till svar: »ja, så tycka icke vi», därmed afstannar gärna diskussionen, då vederbörande icke vilja ingå på något närmare bemötande af hvad som verkligen anförts.

Det säges här i utskottets motivering: »Smädelsen, särskildt när den ofta upprepas, är i våra dagar ett vapen mot representationens grundlagsenliga ställning, som i kraft ofta öfverträffar våldet.» Jag har grubblat åtskilligt på, hvad det där »ofta öfverträffar våldet» skulle kunna betyda, men jag har icke, hvad det nu beror på, kunnat komma till annat resultat, än att det dunkelt sagda måste här liksom så ofta vara det dunkelt tänkta. Detta om våldet mot representationen, som »ofta» öfverträffas, skulle väl innebära, att

Om ändring af 9 kap. 8 § strafflagen m. m.
(Forts.)

Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)

det ofta förekommer någon sorts våld och ännu oftare smädelser, som öfverträffa detta våld. Detta förstår jag, uppriktigt sagdt, icke. Tanken har gått till de tillfällen, när verkliga representationer — icke hos oss, men i främmande länder — blifvit kränkta, såsom genom Napoleon III:s statsstreck i Frankrike. Då förekommo verkligen ganska mycket smädelser mot den dåvarande högst inpopulära nationalförsamlingen, och särskildt var det *ett* slagord, som sattes i gång från dem, som förberedde statskuppen, hvilket slagord vann en viss anklång bland de breda lagren. De benämde nämligen de deputerade, hvilka nyss förskaffat sig ett höjdt arvode, »les vingt-cinq francs», de 25 francs'en, det var det uttryck, hvarunder de deputerade gingo i de folkliga kretsarne, och man förstår, att det just icke var något vidare smeknamn eller vittnade om någon popularitet. En af dessa deputerade, som blifvit utsatt för nämnda tillmäle, gaf emellertid under de strider, som följde efter statskuppen, det tystande svaret åt sina belackare: Ni skall få se hur man dör för 25 francs! — det var deputeraden Baudin — och han föll också vid en barikadstrid för den lagliga ordningen, som han försvarade mot statskuppsmännen. — Jag vet nu icke alls, om utskottet haft sina tankar på dylika anfall mot en represensation; det förefaller mig, som om i utskottets föreställning »våld» och »smädelse» dansat omkring i en förvirrad ringdans, som gjort, att det icke blifvit något resultat af alltsammans.

Det säges vidare i utskottets betänkande, att det icke kan vara »med en god samhällsordning öfverensstämmande, att smädliga ytt-randen i tal och skrift mot Riksdagen få opåtaladt äga rum». Ja, detta kan ju låta något, men må vi för ett ögonblick tänka oss in litet närmare i saken. Riksdagen får icke smädas, heter det. Men huru är det med riksdagsmajoriteten? Huru är det med riksdagspartierna? Riksdagen består dock af majoritet och minoritet, när den beslutar i viktiga stridsfrågor. Om det nu uttalas ett klander mot något Riksdagens åtgörande, anser sig då verkligen minoriteten, som kanske med näbbar och klor stridt mot det fattade beslutet, ha någon anledning att taga åt sig det klandret? Det uppstår ju där en skillnad, som är ganska afgörande och väsentlig. Såvidt jag vet yrkar ingen på, att partierna som sådana skola vara fritagna från att bli bemötta både med hårda ord och tillmälen och med rent af oriktiga beskyllningar, därför att det är något, som man icke kan hjälpa, att det förekommer under den offentliga diskussionens gång; det är ju beklagligt, om diskussionen urartar på det sättet, men det förekommer alltjämt i det politiska lifvet sådana beskyllningar, som äro ganska orättfärdiga, men som partierna slunga mot hvarandra. Och om man då har, såsom i vår riksdag, ett parti, som helt enkelt kallar sig »Första Kammarans majoritet», ja, då får man alltså angripa det partiet såsom *parti*, men om man säger, att Första Kammarans majoritet har företagit det och det, har förfarit på samma sätt, som man betecknar, att partiet gjort, ja, då blir

Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)

rätten härtill kanske från domstolssynpunkt redan något mera tvifvelaktig, ehuru jag icke är säker därpå. Men om man ytterligare förkortar detta helt enkelt till att säga: »Första Kammarerna har betett sig så och så» — ja, då skulle det vara något, som domstolarne nödvändigt måste ingripa mot!

Jag tror, att man här kommer in på distinktioner, som icke hålla streck i det verkliga lifvet, och framför allt, man är inne på förhållanden, som alls icke äro öfverensstämmande med yttrandefriheten. Med alla sina utsväfningar, med alla sina förirringar är den dock oändligt mycket mera värd än att man skulle böra gå lagstiftningens väg fram emot dessa förirringar, med risk att därmed på något sätt kringskära själfva yttrandefriheten.

Vi ha ju i partilifvet, såsom sagdt, så ofta exempel på, hur smädliga yttranden fällas, och de olika partiernas riksdagsgrupper äro ju heller ingalunda fria för sådant. Den socialdemokratiska riksdagsgruppen har sina belackare, det socialdemokratiska partiets ledning har äfven sina belackare, och vi få naturligtvis vänja oss vid, att man går oss hur hårdhänt och i vårt tycke hur orättvist som helst in på lifvet. När man t. ex. oupphörligt beskyller oss i tal och skrift för att vara usla förledare af arbetarklassen och lefva på arbetarnes svett o. s. v. och vi ha till och med inom dessa murar haft viss genklang af sådan slags tankegång, då vi ha fått veta, att här i denna sal sitta »några af de värsta» — såsom visst orden fölla — när man måste ta sådana slags utgjutelser med på köpet i den fria diskussionen för frihetens skull, så förefaller det mig alldeles olämpligt att söka draga upp en godtycklig gräns och förklara, att om jag iakttager den försiktigheten eller den precisionen i mitt uttryckssätt, att jag klandrar med de hårdaste ordalag en riksdagsmajoritet, då kan ingen tänka på att åtala, men säger jag i stället Riksdagen, ja, då kryper det fram från någon kråkvinkel en åklagare, som slår ned på mig och stiger fram för att tillvarataga Riksdagens värdighet! Något sådant tror jag är ohållbart, och den riktiga grundsatsen är naturligtvis tvärtom den, som den förste talaren här utvecklat, att vi *ta bort* de bestämmelser, som i detta fall ställa oss, därför att vi tillsammans utgöra en riksdagskorporation, under ett särskilt skydd. F. ö. »skydd» — är det något verkligt sådant? Jag tror, att vi alla kunna vara ense därom, att skulle det stå till så i landet, att den svenska Riksdagen verkligen af den allmänna meningen betraktades såsom värd de smädelser, de förolämpningar och de beskyllningar, hvilka en och annan kunde rikta mot den, ja, då stode den verkligen på dåliga fötter, och då vore det verkligen, kunna vi också tillägga, icke stor synd, om den ju förr dess hellre försvunne. Ty då vore den icke längre hvad den enligt sin idé skulle vara, utan den borde då lämna plats för andra bildningar.

Det, som vi således ha att i detta afseende ta fasta på, det är, att den styrka, som Riksdagen har — det är ju också framhållet

Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)

i motionen — bör ligga uti det *förtroende*, som den kan genom sina gärningar och genom hela sitt uppträdande ha förvärfvat ute bland det folk, som valt densamma. Men den styrkan förvärfvas och bibehålles sannerligen icke genom åtal för ett och annat ord, som utaf den ene eller andre åklagaren kan anses vara en förlöpfung. Hvad man i detta afseende, liksom i så många andra, har att uppfostra folk till, det är att *vänja det vid den fria diskussionens lust*, så att man icke genast i förfäran nyper till med strafflagen, så snart öfverord fällas, utan att man i stället vänjer alla att väga de skäl, de argument och de bevis, som anföras för de klandrande, smädande eller beskyllande anklagelserna, att man sålunda uppfostrar folket att *fordra vederhäftighet* för sådana beskyllningar, uppfostrar det till att icke blott lita på, att det måste vara sant, därför att någon säger så eller för att det är tryckt, utan att det verkligen blir en pröfning af vederhäftigheten i sådana anklagelser. Om det då befinnes, att dylika anklagelser systematiskt komma ifrån personer, som visa sig icke kunna bringa något som helst bevis för hvad de säga, då lämnas sådana utgjutelser långt hellre åt föraktet, än de böra öfverlämnas af landets högsta korporation till en domstol för utkräfvande af straff i böter eller fängelse för den, som i det fallet förgått sig — och hvilken därigenom ändå alltid får omkring sig ett sken af, att det dock ligger något i hvad han sade, men att han, kan tänka, icke fick säga det för våra lagar. Det hade efter min mening varit långt bättre, om man från början beslutsamt slagit in på den vägen att icke vilja åtala slikt, utan uppfostrat folket till att kunna höra allt, men att äfven kunna själf *döma* och *pröfva* samt behålla endast hvad som står sig inför en sådan dom och en sådån pröfning.

Så fort man ställer sig på en annan ståndpunkt än denna, som här något utvecklats, kommer man också in på de mest kuriösa skäl till försvar för denna straffrätt, som Riksdagen skulle ha. Jag såg sålunda i en liberal tidning, hur man hade räknat ut, att Riksdagen kanske icke borde helt och hållet afstå från straff på sina väntade smädare, därför att man ändå borde tänka på, att de kanske kunde vara bra att ha för att kunna hålla tummen på ögonen på dem inom ämbetsmänna- eller officerskretsar, hvilka under andra politiska förhållanden kunde tänkas ha åtskilliga starka ord att yttra om en sant folklig majoritet i denna kammare. Jag tror tvärtom, att vi godt kunna undanbe oss detta slags skydd, och detta icke minst med tanke på hvad som hände 1905. Vi erinra oss, hvilka starka ord som då från de politiska kretsar, hvilka ha sin tyngdpunkt inom nyssnämnda samhällslager, fälldes mot den afidne fredsälskande Konungen, och huru det ändå helt naturligt icke kom i fråga att ens gent emot en sådan rent skandalös kampanj, som då fördes, anställa några pressåtal, utan man föredrog att låta den utan allt tvifvel där tillämpliga lagen sofva och hvila. Jag tror, att det exemplet skulle den svenska Riksdagen ha godt af att följa. Men då kan den också ha godt utaf att ta steget fullt ut och äfven

undvika redan den frestelse till ett motsatt förfarande, som ligger i, att lagparagrafen i fråga är bibehållen.

Nu har emellertid af dem, som icke vilja gå så långt som vi, gjorts gällande — det var herr Zetterstrand, som förde den synpunktens talan — att det kan vara något berättigadt i hvad vår motion påpekar, då där nämligen framhålles det ojämnna i, att hvarje liten allmän åklagare skall ha rättighet att efter sitt subjektiva omdöme göra sig till målsman för Riksdagens kränkta ära. Det tror jag verkligen också är en ståndpunkt, som i och för sig, om man håller sig endast till *den* frågan, är fullt riktig och befogad. Det är något rent orimligt i, att Riksdagen i detta fall har bortlämnat den pröfningsrätt, som hvarje förorättad gifvetvis måste anse som en naturlig rätt att förbehålla sig själf, och i stället låtit dessa underordnade tjänstemän, såsom borgmästaren i en liten stad eller en länsman ute på landet, komma och inskrida för att skydda Riksdagens värdighet. Jag tror, att det är olämpligt, att så förfares, och jag menar, att i detta afseende har herr Zetterstrand rätt i sin reservation.

Utskottet säger beträffande detta endast, att hvarje tanke på att gå en sådan väg skulle stranda på den dualism, som finnes i vår nuvarande representation. Ja, detta må nog ha en viss riktighet; här ha vi alltså återigen en olägenhet af denna dualism. I Norge, hvars straffbestämmelser i detta afseende vi nyss hört uppläsa ur en paragraf i norska strafflagen, har stortinget förbehållit sig och kunnat förbehålla sig pröfningsrätt, — det är där visserligen icke fråga om smädelser, men om osanna beskyllningar. Här hos oss skulle hela denna sak däremot stranda på denna gamla sats, att de två kamrarne äro likställda, hvilket på alla områden visar sig vara en förargelseklippa. Men det må därmed vara hur som helst, de försök att ändå lösa denna fråga, som här offentligen i diskussionen framkommit och nu senast särskildt af herr Zetterstrand, äro emellertid af den beskaffenhet, att jag därtill måste knyta ett par anmärkningar.

Herr Zetterstrand talade med värme för, att *justitieombudsmannen* skulle vara den lämplige att i dylika fall bevaka Riksdagens rätt. Ja, det är ju mycket sant, att han är Riksdagens representant ur många synpunkter, men jag får säga, att det förefaller mig bra olämpligt, att man skulle anförtro åt justitieombudsmannen den ytterst svåra och grannliga uppgiften att, för hvarje gång sådant åtal kunde komma i fråga, så att säga afläsa en medelproportional af hvad man i Riksdagen tänker i de bägge kamrarne. Han skulle då också för hvarje gång riskera att, om han t. ex. funne ett åtal icke böra ske, men Första Kammaren alldeles bestämdt ansåge, att det borde ske, sålunda naturligtvis stöta den kammaren för hufvudet. Nu är emellertid justitieombudsmannen vald för ett år i sänder, och om vi erinra oss hvad herr Åkerman för en stund sedan så utmärkt utvecklade, nämligen att domarne också äro människor, så kunna vi

*Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)

väl vara öfverens om, att i ännu mycket högre grad än domarne äro naturligtvis de af de politiska partierna här i Riksdagen för vissa uppdrag valda ledamöterna människor, och det kan därför hända, att de vid nästa justitieombudsmanna- val icke alldeles frånse, huru justitieombudsmannen förfarit just i sådana saker som de nu äsyftade. Jag skulle för min del icke vilja att justitieombudsmannen sattes på ett sådant ömtåligt prof som att afgöra, huruvida han är med eller emot Riksdagens egen stämning, när fråga kan uppstå om väckande af åtal för smädelse mot Riksdagen. Äfven den saken är man ifrån på det enklaste sätt, om man endast helt och hållet tager bort paragrafen i fråga.

Då skulle möjligen *tryckfrihetskommittéerna* bättre lämpa sig för detta åklagarkall, ifall det nu måste bibehållas — om nämligen deras uppgift alldeles förändrades. Jag lämnar emellertid därhän, i hvad mån en sådan anordning vore att föredraga. Äfven *justitiekansleren* har varit på tal i detta sammanhang, och han skulle nog kunna vara ur vissa synpunkter en lämplig åklagare i sådana fall; men man riskerar då likväl alltid, att det skulle bli ett mycket formellt bedömande af, huruvida uttrycket i fråga möjligen skulle kunna hänföras till smädliga uttryck eller ej, och det skulle kunna tänkas, att justitiekansleren rent af skulle finna sig föranlåten att vid *alla* dylika tillfällen låta åtalsapparaten sätta sig i rörelse till den kraft och verkan, det hafva kunde. Då kunde det hända, att man på det sättet komme rent af ur askan i elden och att det med en sådan ändring blefve ett *större* antal af dessa enligt mitt förmenande alldeles olämpliga åtal, än hvad som med det nuvarande systemet ändå är att befara.

Jag har velat något beröra dessa opportunitetsfrågor endast därför, att det är möjligt, att denna sak i en eller annan form kommer fram vid den förestående omarbetningen af strafflagen. Det kan ju då vara lämpligt, att redan från början sagts några varnande ord angående det skenbart enkla sätt att lösa denna fråga, som här förordats och hvilket kanske icke är hållbart vid en närmare granskning.

För min personliga del vill jag dock till sist ånyo uttala, att jag naturligtvis helt och hållet ansluter mig till den uppfattning, som kommit till uttryck i vår motion och som äfven, med möjlighet till modifikation, förts fram i den af herr Lindhagen m. fl. här afgifna reservationen. Jag instämmer också till fullo i det tilläggsyrkande, som här framställt af herr Åkerman till förtydligande af reservationen. Med tanke på, att det i sådana fall, hvarom nu är fråga, är bättre att *låta diskussionen vara fri*, och att man vinner mera genom att vädja till *upplysningen* än genom att vädja till strafflagen, ber jag alltså, herr talman, att få yrka bifall till den af herr Lindhagen afgifna reservationen med det af herr Åkerman här föreslagna tillägget.

Med herr Branting förenade sig herr *Åberg*.

Herr Thyrén: Herr talman, mina herrar! Den föreliggande motionen är alternativ och yrkar i första rummet på upphälvande af den nu omtalade strafflagsparagrafen. Jag ber att till en början få yttra mig om detta första alternativ.

Bland de skäl, som motionen nämner, förekommer, om också mera i förbigående, ett, som är af mera rent juridisk natur, men som jag kanske likväl skulle ha ansett mig skyldig att i någon mån efter förmåga utreda för kammaren, om icke klockslaget hade varit, hvad det nu är. I betraktande af denna sista omständighet vill jag blott som allra hastigast anmärka, att då i motionen denna bestämmelse framhålles såsom ett undantag ifrån hvad som eljest är svensk lag, såsom nämligen afseende ärekränkning mot s. k. kollektivpersonligheter, har ju detta argument sitt värde blott för såvidt som regeln i svensk lag eller rätt, att dessa personligheter icke äro skyddade, är riktig. Man skulle här således först undersöka, om den regeln är riktig, ty om den är oriktig, kunde det vara mera skäl att utvidga det riktiga undantaget på den oriktiga regelns bekostnad. Emellertid skall jag, som sagdt, icke ingå på denna allmänt-juridiska utredning, ty jag tror icke att den är alldeles nödvändig, för att man här skall kunna få sin mening klar, utan jag vill blott helt kort anmärka, att så godt som alla moderna strafflagar gå i denna punkt längre än den svenska och ha mer eller mindre straffskydd för kollektivpersonligheter. Ha de icke annat, så ha de åtminstone sådant skydd för de offentliga myndigheterna, som det brukar heta i lagarne, från regering och parlament och hela vägen ned. Hvad den nya norska strafflagen beträffar, hvilken motionärerna åberopa och med rätta framhålla såsom ett mönster, har den icke blott den här omnämnda paragrafen, utan också en annan paragraf i ett annat kapitel, som kompletterar ärekränkingsbestämmelserna rörande offentlig myndighet. Men, som sagdt, jag lämnar nu detta därhän; tiden är i alla fall nu icke lämplig för att fullständigt utreda denna fråga, och jag inskränker mig därför till dessa anmärkningar för att övergå till hvad jag och troligtvis också motionärerna anse vara hjärtpunkten i deras argumentering. Det må vara med dessa kollektivpersonligheter och deras straffskydd huru som helst, så gäller dock, mena motionärerna, om Riksdagen någonting särskildt, som icke gäller om dem: äfven om vi möjligtvis straffskyddade en eller alla sådana myndigheter, skulle det dock finnas särskilda skäl, hvarför man icke borde så göra ifråga om Riksdagen. Jag vill gärna göra motionärerna all den rättvisa, jag förmår, och jag säger också ut från början, att jag finner rätt mycket fog i denna deras argumentering, och vill tillägga, att om jag nu går tämligen noga in på denna punkt, är det därför, att den bestämt min ställning till det andra alternativet, nämligen åtalsrättens inskränkning. Jag finner det alltså fullkomligt befogadt, att

*Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)

strafflagen ställer sig liberalare i afseende å en årekränkning mot Riksdagen än i fråga om årekränkning i allmänhet, och detta i två riktningar.

För det första, när det är fråga om kritik af Riksdagens verksamhet, finnes samma skäl som i hela det politiska lifvet och på hela det politiska området, nämligen att kritikens frihet är nödvändig för utvecklingen, att spelrum för en *rättfärdig* kritik kräver med nödvändighet också spelrum för en *orättfärdig* kritik, ty det finnes icke något säkert sätt att skilja dessa två från hvarandra. Men det är icke allenast det skälet, som här talar, utan i fråga om Riksdagen tillkommer något alldeles särskildt. I våra moderna förhållanden måste man utan tvifvel betrakta det såsom synnerligen önskvärdt, att allt, som söndrar folk och Riksdag, allt, som ställer upp Riksdagen såsom en folket motsatt myndighet, *motarbetas* så mycket som möjligt och att i stället så mycket som möjligt *framarbetas* den uppfattningen, att Riksdagen i viss mån är folket själf, att man sålunda, om jag får uttrycka mig så, försöker skapa den illusionen, att det är folket själf, som direkt stiftar lagarne och som bygger upp samhället, såsom skedde en gång i forntiden. Kan man det, då först har man skapat den fulla och rätta samhällskänslan. Och hvad är det väl egentligen annat än detta, som vi innerst vilja vinna med den allmänna rösträtten? Och hvad är det väl egentligen annat än det, som besegrar alla de invändningar mot allmänna rösträtten, som förvisso eljest skulle kunna uppställas? Men om man nu, såsom jag väl vill tro att de flesta af herrarne göra, erkänner detta såsom en grundsanning för det moderna samhället, då ligger den vidare konsekvensen icke långt borta, nämligen att det då också är önskvärdt för samhället, för folket, att äfven i det afseendet en så liflig beröring som möjligt mellan folk och representation förefinnes, att den allmänna opinionen i alla dess växlande nyanser kan så oförbehållsamt som möjligt uttala sina omdömen, *låt vara orättfärdiga*, om Riksdagen. Man måste taga det onda med det goda.

Tillämpar jag detta på straffrätten, så leder det visserligen till en praktisk konsekvens, viktig nog, nämligen den, att det blir en stor skillnad mellan att jag t. ex. framkastar en grundlös beskyllning emot en advokat, en kirurg, en handverkare o. s. v., för att vara okunnig och oskicklig i sitt yrke, eller att jag kommer med någon motsvarande absolut orättfärdig kritik af Riksdagen. Det förra straffas faktiskt i flera moderna lagar, och det efter min mening med rätta; det senare bör man absolut låta stanna utanför straffrätten, för såvidt nämligen som denna dom kommer fram i form af en saklig kritik och är så till vida ärlig, att den åtminstone icke rör sig med medvetet osanna uppgifter, *fakta*, hvilket ju är något helt annat än *omdömen*. Detta angående kritiken.

Men såsom jag förut antydt, finnes det en annan riktning, i hvilken jag också vill gifva motionärerna rätt och hvilken de kanske

mindre framhållit, men som nu äfven bör nämnas. Det är utan tvifvel öfverensstämmande med den moderna rättsuppfattningen, att äfven sådan ärekränkning, som det kan se ut, mot Riksdagen, hvilken har form af gyckel eller skämt, också lämnas straff-fri, och detta bör gifvetvis gälla allt dylikt, för såvidt som det efter omständigheterna kan anses vara beräknadt eller ägnadt att verka såsom skämt och icke något annat. Detta är alldeles icke begränsadt af några estetiska hänsyn. Det är icke här på samma sätt, som när man t. ex. ibland försvarar konstverk för deras konstvärdes skull, äfven om de skulle vara moraliskt anstötliga, ty vore det så, skulle vi säga, att det är blott det lyckade politiska skämtet, som får vara straff-fritt, under det att det plumpa, det misslyckade, skall vara straffbart. Men så är icke förhållandet efter den moderna rättsåskådningen, ty lägger man örat till och lyssnar, en hvar på sin tids rättsåskådning såsom hvarje lagstiftare bör göra, så skall man finna, att allt sådant, som framställes som skämt, bör vara straff-fritt, huru det än är tillblandadt, det må hålla tio delar snillrikhet på en del oför-synthet eller tvärtom. Jag tvekar icke att, med instämmande i motionärernas tankegång — att nämligen den, som är högt uppsatt, icke bör *taga vid sig* af hvad folk pratar — gå ända därhän i liberalitet, att det moderna parlamentet bör anse det ligga lika långt under sin värdighet att visa humör med anledning af något som helst politiskt gyckel, som forna tiders suverän mot sin hofnarr, hvilken gaf suveränen en hälsosam erinran om, att äfven han dock blott var en människa.

Ja, ända till denna punkt, och det är efter min mening ganska långt, är jag benägen att följa motionärerna; men ankommen dit, gör jag halt. För sådana *beskyllningar* — för att nu tänka på själfva hufvudsaken — som icke på något sätt kunna segla under flagg af vare sig kritik eller skämt, kan man icke, åtminstone icke utan vidare, proklamera straffrihet. Och jag är böjd att tro, att då motionärerna i den delen uttalat en motsatt mening, så ha de dock kanske icke gjort fullt klart för sig, huru långt sådana fall i verkligheten kunna gå. Jag tillåter mig anföra ett *långt gående* fall. För några månader sedan läste jag i en tryckt skrift en skildring, som icke gaf sig ut för att vara en roman utan fullaste verklighet, en skildring af en främmande representation. Det beskrefs ett *röst-köp* till förmån för ett mycket mäktigt penningintresse, och det berättades, hurusom en formlig mutbyrå hade arrangerats på en i boken uttryckligt angifven lokal, och huru där under längre tid, angifven i datum, pågick en formlig auktion af röster, till dess nämnda mäktiga intresse skaffat sig just jämn majoritet. Nu tillåter jag mig fråga, om motionärerna eller om öfver hufvud någon människa, som resonnerar fullständigt fördomsfritt, d. v. s. utan förutfattad mening, verkligen skulle anse, att en sådan handling, om den skulle inträffa, är *ofarlig* för samhället — då vi lägga till, att kanske sådana framställningar göras inför en publik, som icke endast är

Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)

Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)

absolut okritisk, utan, hvad som är viktigare, en publik, till hvilken icke gifves någon väg till vederläggning. Jag frågar de ärade motionärerna, om de våga taga på sitt ansvar, garantera för, att därest man tar bort denna bestämmelse ur strafflagen, det icke uppstår någon, som tar sig friheten att begagna sig af sådana stridsmedel för *den goda saken*. Jag tror, att ett sådant åtagande från deras sida vore djärft, och knappast någon modern strafflag har varit nog djärf att göra det. Endast i förbigående och till undvikande af missförstånd vill jag påpeka, hvad som för öfrigt borde vara själfklart, att man i denna fråga icke får tänka uteslutande på det eller det nu för ögonblicket omtalade fallet. Vi sitta här icke för att döma ett fall utan för att stifta lagar för *alla* tänkbara fall. *Antaget* — jag vill därom icke yttra mig — att det aldrig funnits anledning att tillämpa denna paragraf, så tillåter jag mig dock att säga, att lagen är till och skall gälla äfven för upprörda tider och extrema förhållanden; det är först *då* den skall visa hvad den duger till. Lagen bör icke byggas så, att den vid första oväderstillfälle behöfver halas in och pålappas. Att uppsåtligen försätta sig i nödvändigheten att förr eller senare göra en undantagslag eller lag för tillfället är icke klokt; vi ha nog kunnat upptäcka exempel därpå förut. Lagen bör tvärtom byggas så, att den kan rida ut stormarna; någon gång komma nog sådana, under den långa tid lagen måste beräknas räcka.

Härmed anser jag mig tillräckligt ha utredt min ståndpunkt i denna första fråga. Jag finner det sålunda i tolkningsafseende högst befogadt att taga mycket stor hänsyn till nu framhållna syapunkter, som jag kan dela med motionärerna, men jag kan för ingen del följa motionärerna ända till slutet, då de yrka upphäfvande af förevarande paragrafer.

Jag öfvergår nu till den andra frågan eller frågan om åtalsrättens inskränkning. Jag fäster mig då närmast icke vid det af motionären angifna bestämda förfaringssättet, utan jag tager saken mera allmänt. Ser man på den svenska lagen i denna del, måste åtminstone hvarje jurist frapperas af den omständigheten, att den svenska lagen skiljer sig från de flesta andra lagar. Den vanliga ärekränkningen kan, på ett par undantag när, icke af allmän åklagare åtalas ens efter angivelse, utan den är under *rent enskildt* åtal. Den smädelse däremot, hvarom nu är fråga, faller under *rent allmänt* åtal. Det förra är mera inskränkt och det senare mera vidsträckt än hvad lagarne i våra dagar bruka vara; i det senare fallet brukar nämligen lagen stadga åtal af allmän åklagare, men först efter *angivelse* (stundom *samttycke*) af vederbörande. Jag tviflar icke på, att motionärerna här verkligen blottat en sårbar punkt. Redan det att vi ha en stor majoritet af moderna lagar på den sidan, där man önskar inskränkning af åtalsrätten, som ju icke finnes i den svenska lagen, måste rätt väsentligt tala för motionärernas uppfattning. Det är utom den svenska lagen blott två

*Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

europiska länders, Spaniens och Portugals strafflagar, som låta åtalsrätten vara allmän, när det gäller smädelse mot parlament, och därtill kan jag lägga en särskild österrikisk lagbestämmelse. Det är sålunda undantag, att sådant åtal är allmänt; det vanliga är, att vissa inskränkningar vidtagits, och härmed kommer jag till frågan, huru dessa inskränkningar böra vara närmare bestämda. Motionärerna vilja, att Riksdagen skall besluta, huruvida åtal må ske. Jag misstänker och har fått mina misstankar bekräftade af hvad den siste talaren yttrade, att det varit hänsyn till den nya norska strafflagen, som ledt — jag skulle vilja säga *förledt* — motionärerna. Därmed klandrar jag för ingen del den norska strafflagen. Det ställer sig på helt annat sätt i den norska strafflagen än i den svenska. Det är en helt annan sak att lägga denna befogenhet i händerna på hela representationen, då det är enkammersystem, än då det är tvåkammersystem. Det är uppenbart opraktiskt, att, om smädelsen gäller endera kammaren, låta medkammaren votera om, huruvida åtal skall komma till stånd. Jag känner icke någon enda strafflag i länder med tvåkammersystem, som tillämpar en sådan metod, och det är helt naturligt, då detta ju skulle vara opraktiskt; utan hvad nästan alla sådana länders lagar med få undantag stadga, är, att de låta *hvarje kammare för sig* besluta om åtal, ifall den finner sig förolämpad.

För min del anser jag, att vi skulle handla klokast uti att nu *icke* fastslå vare sig det ena eller andra sättet för en inskränkning. Det kan finnas åtskilliga betänkligheter, som redan delvis äro berörda under den föregående diskussionen; betänkligheter som hänföra sig till den växlande majoriteten från period till period; partislitningar i kammaren; det osedvanligt långa uppehållet mellan våra riksdagar, och hvarför icke också den mycket befogade härom dagen framställda sparsamhetshänsynen att inskränka riksdagstrycket till behörigt omfång — hvartill jag för min del vill lägga ännu en hänsyn, nämligen till ledamöternas i ordets mest bokstafliga mening *dyrbara* tid här i hufvudstaden, som gör, att man ej onödigtvis bör draga in tidsödande diskussionsämnen. Jag vill icke säga, att dessa skäl äro afgörande, men sammanlagda tala de åtminstone för att vi icke böra slå fast formen för inskränkningen nu i kväll; huruvida det bör vara t. ex. justitieombudsmannen, justitiekanslern, tryckfrihetskommittén, eller hvad man kan finna ut för en institution, som bör erhålla det här ifrågasatta uppdraget.

Naturligtvis har hvar och en sådan lösning sina skäl för och emot, men ett vägande af dessa skäl och ett närmare pröfvande af hvad man skulle kunna bestämma sig för är något, som vi icke lämpligen kunna nu företaga oss här på stående fot. Jag har på denna korta tid icke kunnat komma till någon bestämd ståndpunkt, utan anser att frågan bör öfverlämnas till vederbörandes utredning och ompröfning.

Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)

Sälunda, då jag, oaktadt jag visserligen gärna går med på, att Riksdagen bör anses vara så högt uppsatt, att den ej bör observera och förarga sig öfver småsaker, likväl anser, att den ej sväfvar så högt, att den bör vara *fågelfri*, och då jag emellertid finner det för rättsskipningens enhetlighet och för en grundlig pröfning önskvärdt, att åtalsrätten på ett eller annat sätt begränsas, utan att jag dock kan finna nödvändigt eller lämpligt att nu närmare bestämma den väg, hvarpå detta bör ske, får jag, herr talman, yrka afslag å såväl motionen och herr Lindhagens reservation som också utskottets hemställan men däremot yrka bifall till herr Zetterstrands reservation.

Herr Lindhagen: Den siste talaren syntes ej vilja bestrida, hvad motionärerna gjort gällande, nämligen att ärekränkning mot kollektiva personer abstrakt taget icke enligt den svenska strafflagen vore straffbar. Men han ville i denna punkt endast återropa, att de flesta nya utländska strafflagar ginge en annan väg. Jag vill då för min del säga, att det också är mig bekant, att så är förhållandet, och att det inom Sverige från flera håll frambållits, att den svenska rätten, sådan den tolkas i detta afseende, intager en efterblifven ståndpunkt, hvarför man bör öfvergå till de moderna strafflagarna. Nu är det verkligen så, att man kan ifrågasätta, om allt modernt är riktigt. De moderna strafflagarna äro uttryck för åtskilliga teoretiska tankeexperiment bland de lärda på detta område, och jag har för min del aldrig kunnat få i mitt hufvud, att det skulle vara nyttigt att efterfölja de moderna strafflagarna i det nu förevarande afseendet. Jag tror icke, att dessa moderna teorier, som gå ut på att utsträcka straffet äfven till smädelser emot kollektiva personer, kunna sägas innebära ett framsteg. Men detta är en sak, som ju dock kan förtjäna att särskildt undersökas.

Det jag egentligen begärde ordet för, var, att den siste talaren sade, att han ville uppdraga en gränslinje mellan de fall, då förklenliga yttranden mot Riksdagen borde vara fria från straff, och då de borde åtalas. Då drog han gränsen på det sättet, att, enligt hvad han sade, när angreppet innefattar hvarken kritik eller skämt, kunde han för sin del icke lämna det ostraffadt. Men, mina herrar, är detta verkligen en riktig gränslinje och en rättvis gränslinje? Af hvad den förra talaren sade, framgår, att angripare med högre bildning, som förstå sig på kritik och som kunna på ett intelligent sätt vara skämtsamma, skola gå fria. Men dessa stora massor, mina herrar, som ej fått denna uppfostran, därför att samhället ej gifvit dem den, deras kritik kommer alltid, tack vare samhället själft, att många gånger taga former, som man icke kan säga vara hvarken kritik eller skämt; men deras rätt att göra angrepp och deras bevekelsegrund till ett angrepp äro precis lika berättigade som dessa öfvermånniskors, fast dessa senare kanske kunna kläda sina ord i en oantastligare form. Det är ytterligare en svag ståndpunkt hos den föregående talaren, som påminner om en nitzcheansk syn på

denna fråga. Vi få tänka på folkets djupa lager också och besinna, att fastän deras angrepp kunna taga plumpa former, så kunna de i sitt inre känna — detta må vara berättigadt eller oberättigadt — att något i deras inre blifvit kränkt af ett riksdagsbeslut i det ena eller andra afseendet, och då kunna de ej kläda detta angrepp i den intelligentas kritikens eller det förfinade skämtets form, som den siste talaren sade.

*Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Samme talare sade vidare: »Men, mina herrar, för extrema förhållanden, när stormar skola ridas ut, behövas sådana här strafflagar.» Ja, men vi stifta väl lagar för fredliga förhållanden, och det är de fredliga förhållandena, som få lida af att lagarna brista i humanitet, och vi ha ju lärt af historien, att när extrema förhållanden råda, när stormarna tjuta, då tåga lagarna. Det sade redan romarna. Då är det ej värdt, mina herrar, att försöka att för fredliga förhållanden stifta lagar, som missbrukas, när de ej skola tillämpas, bara för att sedan, när krig och stormar komma, man skall ha dem till hands, ty då brytas dessa lagar som fnöske.

Under sådana förhållanden och med särskild anslutning till det utmärkta anförande, som den förste talaren hade, är det för mig så klart, att det enda rätta här är, att dessa straffbestämmelser gå ut ur lagen, och därför kan jag omöjligen vara med på herr Zetterstrands och den siste talarens yrkande, som just vill utesluta t. o. m. pröfningen af en sådan möjlighet.

Den siste talaren sade dock, att vi ej i kväll kunna afgöra den eller den frågan, utan att den borde särskildt vidare undersökas. Ha här i kväll ej lämnats goda skäl för att man skulle kunna gå in äfven på förslaget att alldeles borttaga denna bestämmelse ur lagen? Det är enligt min mening ett ologiskt sätt att gå till väga, om man vill ha en allsidig pröfning, men vill därifrån likväl utesluta ett moment, som till sitt innehåll är sådant, att äfven det vore förtjänt af att särskildt utredas. Nu ha vi reservanter icke vid detta tillfälle yrkat på slutligt afgörande i någon punkt, utan framhållit, att det borde utredas antingen om denna bestämmelse bör utgå eller om något annat bör sättas i stället. För min del kan jag omöjligen vara med på herr Zetterstrands yrkande, just på de skäl som den siste talaren anför, ty det visade sig, att han sett saken från en allt för upphöjd ståndpunkt i samhället och ej från de djupa ledens ståndpunkt. Därför ber jag att få yrka bifall till vår reservation.

I detta anförande instämde herrar *Rydén, Waldén, Kobb, Persson* i Stockholm, *Johansson* i Stockholm, *Rissén*, friherre *Palmstierna, Wallin, Pettersson* i Södertälje, *Tengdahl, Hasselquist, Kjellberg, Lindqvist, Blomberg, Wavrinsky, Lindberg, Söderberg* i Stockholm, *Kropp, Svensson* i Nyköping, *Borg, Strömberg, Forssell, Leksell, Berg* i Munkfors, *Rundgren, Larsson* i Västerås, *Starbäck, Wilson, Karlsson* i Fjäl, *Berglund, Carlsson* i Malmberget, *Linders* och *Nilsson* i Malmö.

Om ändring
af 9 kap. 8 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman! Då jag icke deltagit i detta ärendes behandling i utskottet, anser jag mig böra tillkännagifva, att jag till fullo delar den uppfattning, som på ett så utförligt sätt uttalats af den förste ärade talaren. Jag ber därför att få yrka bifall till den af herr Lindhagen m. fl. afgifna reservationen med det tillägg i klämman, som af herr Åkerman framlades.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen propositioner på: 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till herr Zetterstrands vid utlåtandet fogade reservation och 3:o) afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Lindhagen vid utlåtandet afgifna reservationen med det tillägg, som under öfverläggningen föreslagits af herr Åkerman; och fann herr talmannen sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition.

Den, som vill, att kammaren, med afslag å lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 21, bifaller den af herr Lindhagen vid utlåtandet afgifna reservationen med det tillägg, som under öfverläggningen föreslagits af herr Åkerman, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit herr Zetterstrands vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen utvisade 80 ja, men 96 nej; och hade kammaren alltså, med afslag å utskottets hemställan, bifallit herr Zetterstrands vid utlåtandet fogade reservation.

§ 10.

Herr Jansson i Djursätra afämnde en af honom med flere undertecknad motion, n:o 205, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring af lasaretsstadgans bestämmelser rörande tillsättande af underläkare vid lasaratt.

Denna motion bordlades på begäran.

Vidare afgaf herr *Waldén* en motion, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående entledigande med pension af sådana vid folk- eller småskolor anställda ordinarie lärare, som blifvit obotligt sinnessjuka.

Ifrågavarande motion, som erhöll ordningsnumret 206, hänvisades på begäran omedelbart till kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

Slutligen afstämde herr *Olsson* i Blädinge en motion, n:o 207, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m.

Sistnämnda motion bordlades.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 43, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 42 under sjätte huvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till införande af elektrisk belysning och värmeledning vid viss del af Vadstena hospital; och

n:o 44, i anledning af väckt motion angående inrättande af profskolor för utbildande af lärlingar samt anslag för detta ändamål;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 12, i anledning af väckt motion om ändrad tid för val af taxeringsnämnd m. m.; och

n:o 13, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afgift för inrikes postanvisning och postförskott å högre belopp än 500 kronor;

bankoutskottets utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändrade grunder för riksbankens förvaltning och verksamhet;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 22, i anledning af väckta motioner om upphäfvande af 7 kap. 1 och 2 §§ strafflagen;

n:o 23, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidmakthållande af utsikterna för åstadkommande af nya, såvidt ske kan, öfverensstämmande civillagar för de nordiska länderna;

n:o 24, i anledning af väckt motion med förslag om tillägg till § 7 i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855;

n:o 25, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 59 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

n:o 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående tillägg till kommunalförfattningarna, åsyftande att i kommuner af större utsträckning bereda de röstberättigade större möjlighet att deltaga i kommunala afgöranden; och

n:o 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förpliktelse för arbetsgivare, som antager utlänning i arbete, att ersätta däraf möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.; samt

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att uppbördsprovisionen vid indrifning af krono- och kommunalutskylder m. m. måtte oafkortad tillkomma den, som i sista hand verkställer indrifningen.

§ 12.

Justerades protokollutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Räf</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 13 mars,
» <i>Olsson</i> i Broberg	» 8 » » » 13 »
» <i>Olofsson</i>	» 3 » » » 11 »
» <i>Karlsson</i> i Göteborg	» 3 » » » 11 » och
» <i>Hellström</i>	under den 13 mars.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,17 på natten.

In fidem
Per Cronvall.